

284027

T.C.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKULÖNCESİ ÇAĞINDAKİ NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN
ÇOCUKLAR İLE DOWNSENDROMLU ÇOCUKLARIN
TERCİH ETTİKLERİ OYUN TİPLERİNİN VE
OYUN İÇİNDEKİ SOSYAL İLETİŞİM
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

Belma ATIK

ANKARA - 1986

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKULÖNCESİ ÇAĞINDAKİ NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN
ÇOCUKLAR İLE DOWNSENDROMLU ÇOCUKLARIN
TERCİH ETTİKLERİ OYUN TİPLERİNİN VE
OYUN İÇİNDEKİ SOSYAL İLETİŞİM
DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

Belma ATIK

Rehber Öğretim Üyesi : Yard. Doç. Dr. Nergis GÜVEN

ANKARA - 1986

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
GİRİŞ	1
GENEL BİLGİLER	3
- Oyun Nedir?	3
- Oyun Teorileri	4
- Oyunun Gelişimi	7
- Oyunun Sınıflandırılması	15
- Oyunun Gelişimini Etkileyen Faktörler	24
- Oyunun Katkıları	26
- Oyunun Başlatılması ve Sürdürülmesi için Gerekli Sosyal İletişim Davranışları	29
- Oyunun Tercihini Etkileyen Faktörler	38
- Zeka Özürlü Çocuğun Özellikleri.....	48
- Zeka Özürlü Çocuğun Oyun Davranışları.....	51
ARAŞTIRMA YAYINLARI.....	54
ARAŞTIRMANIN AMACI	67
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI	73
- Evren	73
- Örneklem	74
- Veri Toplama Yöntemi	78
- Veri Toplama Aracı	79
- Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	87
- Verilerin Analizi	88
BULGULAR	89
TARTIŞMA	142
SONUÇ	178

ÖNERİLER	184
ÖZET	189
KAYNAKLAR	
EKLER	

TABLOLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 _{A-B} : Araştırmanın Evrenini Oluşturan Beş Oyun Odasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların ve Down Sendromlu Çocukların Yaşlarına ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	73 - 74
Tablo 2 : Örneklem Grubunu Oluşturan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	76
Tablo 3 : Örneklem Grubunu Oluşturan Normal Gelişim Gösteren Çocukların Okula Başlama Sürelerinin Yaşlara Göre Dağılımı.....	76
Tablo 4 : Down Sendromlu Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	77
Tablo 5 : Down Sendromlu Çocukların Okula Başlama Sürelerinin Yaşlara Göre Dağılımı.....	78
Tablo 6 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadığı Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Dağılımı	90
Tablo 7 _{A-B} : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Dağılımı	91
Tablo 8 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Yaş ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı	93

Tablo 9 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Yaş ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	95
Tablo 10 _{A-B} :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	97
Tablo 11 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadığı Zihinsel - Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı.....	99
Tablo 12 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Yaşlara Göre Dağılımı.....	100
Tablo 13 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	101
Tablo 14 _{A-B} :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Sosyal Zihinsel Oyun Tiplerinin Dağılımı.....	102
Tablo 15 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Zihinsel Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı.....	104

III

Tablo 16 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Yaşlara Göre Dağılımı	105
Tablo 17 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Materyallerinin Yaşlara Göre Dağılımı.....	106
Tablo 18 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	108
Tablo 19 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Materyallerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	109
Tablo 20 _{A-B} :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Tercih Ettikleri Oyun Köşelerine Göre Dağılımı.....	110
Tablo 21 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Davranışlarının Kullandıkları Oyun Materyaline Göre Dağılımı.....	112
Tablo 22 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında Bir Oyun Köşesinden Diğerine Geçiş Durumunun Yaşlara Göre Dağılımı	113
Tablo 23 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Dikkat Kontrolleri ve Yaşlara Göre Dağılımı.....	113

IV

Tablo 24 :	Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı.....	114
Tablo 25 :	Üç-Altı Yaşları Arasında Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	114
Tablo 26 :	Üç-Altı Yaşları Arasında Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Tipinin Yaşlara Göre Dağılımı.....	115
Tablo 27 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Tipinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	116
Tablo 28 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişimin Psikolojik Yönünün Yaşlara Göre Dağılımı.....	116
Tablo 29 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında İletişim Kurdukları Çocukların Yaşlarına Göre Dağılımı.....	117
Tablo 30 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunlarında İletişim Kurdukları Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	118
Tablo 31 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Kendi Yaşlarına ve Oyun Grubundaki Çocukların Yaş Özelliklerine Göre Dağılımı	119

Tablo 32 _{A-B} :	Üç Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı	120
Tablo 33 _{A-B} :	Dört Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı	122
Tablo 34 _{A-B} :	Beş Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı	124
Tablo 35 _{A-B} :	Altı Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı	126
Tablo 36 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Şeklinin Yaşlara Göre Dağılımı	128
Tablo 37 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Materyali Kullanma Biçiminin Yaşlara Göre Dağılımı.....	130
Tablo 38 :	Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında İşbirlikçi Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı	131

VI

Tablo 39 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadığı Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Dağılımı	132
Tablo 40 _{A-B} :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal () Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Dağılımı	133
Tablo 41 _{A-B} :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	135
Tablo 42 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Sosyal-Zihinsel Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı	136
Tablo 43 _{A-B} :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Sosyal-Zihinsel Oyun Tiplerinin Dağılımı	137
Tablo 44 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Yaşlara Göre Dağılımı	138
Tablo 45 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	139
Tablo 46 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı	140
Tablo 47 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Tipinin Yaşlara Göre Dağılımı	141

Tablo 48 :	Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişimin Psikolojik Yö- nünün Yaşlara Göre Dağılımı	141
------------	---	-----

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Yüzde Dağılımı	92 _a
Şekil 2 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Yüzde Dağılımı	92 _b
Şekil 3 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı	98 _a
Şekil 4 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı	98 _b
Şekil 5 : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı	134 _a
Şekil 6 : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı	134 _b
Şekil 7 : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı	135 _a

Şekil 8 : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down
Sendromlu Çocukların Oynadıkları
Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere
Göre Yüzde Dağılımı 135_b

G İ R İ Ő

İnsanoğlunun yaşamını motive eden gc, onun temel ihtiyaçlarını karşılamak için gösterdiği çabalardır. Bir bebeğin anne karnında oluşmasından itibaren, anne-fötüs arasında kurulan bağ, bir insanın diğer bir insana olan ihtiyaçının ilk görüntüsüdür. Fizyolojik ihtiyaçların karşılanması zorunluluğundan doğan bu ilk bağ, yaşamın ileri yıllarında psikolojik ve sosyal ihtiyaçları da içine alarak bütünleşir ve bireyi çevreler.

İnsanın yaşamının her döneminde, mutlaka yakınında birilerinin olduğu güvencesini duymak ister. Bu, insanın zayıf, aciz bir varlık olmasından dolayı değil, insanı diğer varlıklardan ayıran "sosyal bir varlık" olma özelliğinden kaynaklanan bir durumdur. Çocuğun ilk öğrenme yaşantısı duyu-motor deneyimlere dayanmaktadır. Bunlar ocuğun bedenine yönelik, biyolojik temelleri olan aktivitelerdir. Bu dönemde çocuğun ihtiyaçlarıyla doyum arasındaki bağda oğukez anne yer almaktadır. Zamanla ocuğun yeteneklerinin gelişmesi (konuşmaya başlama, yürümeyi öğrenme) onun çevreye olan merakını arttırmakta ve bu merak çocuğun ufkunun genişlemesine neden olmaktadır.

Çocuk artık farklı bilgi ve deneyimlere gerek duymaktadır. Çocuğun, sosyal temel ihtiyaçlarını karşılama isteği, (sevme, sevilme, arkadaşlık kurma, onaylanma, gruba dahil olma, birşey yapma vb) onu, diğer çocuklarla birarada olmaya teşvik etmektedir. Çünkü, çocuk, ancak başka bir çocukla kurduğu beraberliklerinde bu ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilir. Okul öncesi dönem çocuğu için, yaşatlarıyla özgürce iletişim kurabileceği ve ihtiyaçlarını çok doğal koşullarda karşılayabileceği en uygun fırsat ise, oyundur. Oyun, çocuğun dış dünyayla ilişkisini başlatan en önemli aracıdır. Okul öncesi çocuğu zamanın büyük bir kısmını oyun oynayarak geçirmektedir. Oyun deneyimleri, çocuğun, dil zihin, sosyal, duygusal, ve motor yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunur. Bu nedenle oyun çocuk için, sadece eğlendirici ve hoşça vakit geçirtici bir aktivite olarak düşünülmemelidir. Oyunun gelişime ve öğrenmeye katkısı araştırılmaya değer bir konudur.

G E N E L B İ L G İ L E R

OYUN NEDİR?

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran başlıca özelliklerinden birisinin ondaki üstün oyun kurma ve oyun oynama yeteneği olduğu söylenebilir (1). İnsanın yaratıcı potansiyeli ve sosyal bir varlık olma özelliği oyun oynayabilmesinin temel nedenleridir (2). Oyunun ne olduğu ya da ne olmadığı konusunda çok eski zamanlardan beri çok değişik görüşler ileri sürülmüştür. Bütün bu görüşlerin ortak noktası, oyunun çocuk için en önemli uğraşısı olduğudur (3,4,5,6).

Oyun için yapılan tanımlamalardan bazıları şunlardır.

Spencer: Oyun; daha ileriye yönelik olarak katkıları düşünülmezsizin, o andaki haz verici durumlardan ortaya çıkan içgüdüsel hareketlerdir.

Lazarus: Çocuğun kendi-kendine bağımsız olduğu amaçsız, eğlendirici hareketleri içerir.

Seoshore: Çocuğun, serbest olarak kendini ifade ettiği en etkili anlatım aracıdır.

Allin: Çocuğun kendi insiyatifini kullanabileceği, yeteneklerinin farkına vardığı ve doyum bulabildiği bir fırsattır.

Froebel: Çocukluğun gelişimsel yapıklarının doğal açılımıdır.

Guth Muth: Zekanın bir yansımasıdır (7,8,9).

Çağdaş bir yaklaşımla ise oyun, çocuğun kendi-kendini ifade edebildiği, yeteneklerini farkettiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, dil, zihin, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirebileceği önemli bir fırsattır (4,5,10,11).

OYUN TEORİLERİ

Çocuğun yaşantısında oyunun önemini vurgulayan çok sayıda teori vardır.

Geliştirilen ilk teori, oyunun bir "dinlenme aracı" olduğunu savunan görüştür. Sapura, Michell ve Lavarus, oyunun çalışmadan sonra, dinlenme ihtiyacının giderilmesi için bir çözüm olduğunu savunmaktadırlar. Paktrick'de oyunun yapıcı bir şekilde yorgun kişiyi dinlendirdiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre; çocuk aşırı enerji yüzünden oynamaz,

normal koşullar altında bütün enerjisi oyunda sarfedilir. Çocuk, hayatın ciddi sorunlarına hazırlanmak için de oynamaz. Çünkü sorunlar hep değişirken, çocuğun oyunu hep aynı kalmaktadır. Çocuk, çocuk olduğu için oynar (7,8,9,12).

Bundan sonra geliştirilen teori Helbert Spencer'in "fazla enerji" teorisidir. Oyun çocuğun fazla enerjisini toplumsal açıdan kabul edilen bir yolla boşaltma olanağıdır. Birey yaşamak için kullandığı enerjisinden arta kalanı, oyun etkinliği için harcar (7,8,9,12).

Başka bir teori, oyunun bir "rahatlama" olduğunu savunan teoridir. Çocuk kaygısını, çatışmalarına oyun yoluyla çıkış bulur (7,8,9,12).

Yine başka bir görüşe göre oyun, "içgüdüsel gelişimin bir ön hazırlığı" dır. Örnek; evcilik oynayan kız çocuğu anneliğe ait içgüdüsel deneyimlerini geliştirme fırsatı bulur. Bu görüşe paralel diğer bir görüş, yine oyunun "yetişkin yaşantısındaki isteklerin gelişmesinde bir başlangıç" olduğunu savunan görüştür (7,8,9,12).

Diğer bir oyun teorisi, oyunun "Gerçek ile hayal" arasındaki ilişkinin anlaşılmasında önemli bir fırsat" olduğunu savunmaktadır (7,8,9,12).

Yukarıda çok kısa olarak genel özellikleri belirtilen bu oyun teorileri "KLASİK OYUN TEORİLERİ" olarak sınıflandırılmaktadır (7,9). Günümüzde, oyun, daha çağdaş bir yaklaşımla anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Oyun, çocuğun tüm yeteneklerini geliştiren bir sosyalizasyon sürecidir (13,14). Oyun yoluyla sosyalleşen çocuk, "ben" ve "başkası" kavramlarının bilincine varır ve böylece vermeyi almayı öğrenir. Oyun içinde toplumsal işbirliğinin basit öğeleri öğrenilir. (15,16,17).

Piaget'e göre ise oyun bir uyumdur (12,18). Yine Piaget ve Inhelder'e göre, oyun ve dil sembollerinin etkileşimi yoluyla kişiler arası iletişim becerileri gelişmektedir. Oyun davranışı sözel davranışların gelişmesi için sözel olmayan bir zemin oluşturmaktadır (13,18,19).

Bundan sonraki bölümde, bu temel görüşlerden hareket edilerek, oyunun gelişimi ile ilgili, bilgiler verilmiştir.

OYUNUN GELİŞİMİ

İnsanın oyun oynamaya ne zaman başladığı konusunda değişik görüşler vardır. Bunlardan birisi, ilk oyun deneyimlerinin anne karnındaki dönme, tekmeleme gibi hareketlerle başladığını savunan görüştür. Bu görüşe göre çocuğun anne karnında başlayan ilk oyun yaşantısına ait deneyimleri, yaşam boyu devam etmektedir (10). Bu araştırmada ise, Piaget'in "zihinsel gelişim kuramına" dayandırılarak geliştirilen, gelişimsel oyun sınıflandırmasına ait özellikler gözönüne alınmıştır. Piaget'in "zihin gelişim kuramı" çerçevesinde, Parten (1932) Sosyal Oyun, Smilansky (1968) ise zihinsel oyun sınıflandırmasını geliştirmişlerdir (17,20,21) Parten'in Sosyal Oyun sınıflandırması, ilkel sosyal davranışlardan, işbirlikçi sosyal davranışlara doğru bir gelişim göstermektedir (22,23,24,25).

- 1- İzole Oyun
- 2- Paralel Oyun
- 3- Beraber Oyun
- 4- Kooperatif Oyun

Bu dört sosyal oyun tipinden başka "gözlem" ve davranışın yönlendirilmesi" (Unoccupied) gibi oyun dışı davranışlarda Parten'in oyun sınıflandırması içinde yer almaktadır (18,25).

Smilansky'nin zihinsel oyun sınıflandırmasının özü duyu-motor deneyimlerden, daha ileri düzeyde soyut düşünce sistemlerinin gelişmesine dayanmaktadır (19,21,22,26).

1- Fonksiyonel Oyun

2- Yapı-inşa Oyun

3- Sembolik Oyun.

Çocukların oynadıkları oyunların sınıflandırmasına ait farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

- Oynanan oyun tipinin çocuğun cinsiyetine göre sınıflandırılması "kız oyunları,erkek oyunları"(27).

- Oyun alanına göre oyunun sınıflandırılması "Bahçe oyunları, sınıf oyunları" (28).

- Eğitimcinin yönlendirmesine göre oyunun sınıflandırılması "yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış oyun" (29,30). vb.

Ancak kabul gören en yaygın oyun sınıflandırması, Piaget kuramına dayandırılarak geliştirilen Parten ve Smilansky'nin sosyal ve zihinsel oyun sınıflandırmalarıdır. (31).

Oyun ne sadece çocuğun sosyal gelişim düzeyinin ne de sadece zihinsel gelişim düzeyinin bir göstergesidir. Oyun, hem sosyal hem zihin gelişim alanlarına ait gelişimsel özelliklerin bir kombinasyonu olarak ortaya çıkmaktadır (32,33). Bu nedenle, bu araştırmada çocukların sosyal ve zihinsel oyun kombinasyonlarına ait gözlemler de alınmıştır. (17,19,20).

I- İzole Oyun

- a- Yapı-inşa Oyunu
- b- Fonksiyonel Oyun
- c- Sembolik Oyun

II- Paralel Oyun

- a- Yapı-inşa Oyunu
- b- Fonksiyonel Oyun
- c- Sembolik Oyun

III- Beraber Oyun

- a- Yapı-inşa Oyunu
- b- Fonksiyonel Oyun
- c- Sembolik Oyun.

IV- Kooperatif Oyun

- a- Yapı-inşa Oyunu
- b- Sembolik Oyun

Kooperatif oyunun fonksiyonel oyun ile kombinasyonu görülmez (5,20).

Oyun okul öncesi çağındaki çocukların en önemli uğraşdır fakat sadece, okul öncesi çocuğuna özgü bir davranış değildir. Çocuk büyüdükçe oynadığı oyunun niteliği oyundaki düşünce yapıları onun yaşına ve gelişim düzeyine göre farklılaşarak sürer gider (6,34).

Çocuğun gelişim basamakları süresince, onun hareketlerine düzenetiren zihin, fizik, sosyal-duygusal gelişimlerine yardımcı olan oyun davranışındaki gelişim şu şekilde özetlenebilir (11,12).

I- DUYU-MOTOR DÖNEMDE OYUN (0-2 yaş)

Yeni doğan çocuk duyu-motor deneyimler ile çevreyi keşfetmeye yönelir ve bu deneyimler çocuğun oyunlarıdır (10,18,35). Bebek, dokunma, duyma, emme gibi duyularını kullandığı eylemlerden hoşlanır (13,18). Çocuk hiçbir amacı olmaksızın, elleriyle oynar, hareket eden nesnelere takip eder, ses çıkartır, çıkartılan sesleri dinler, ellerini ağzına sokar.

Çocuğun hareketleri bedenine yöneliktir. Çocuğun oyununu olarak tanımlanan bu hareketler tamamen ototelik= çocuğun kendi yararınadır (10). Piaget'e göre, çocuğun bedenine yönelik, biyolojik kökenli, amaçsız bu hareketler "Birinci Döngüsel Tepki" olarak tanımlanır (13,18,36). Dördüncü aydan sonra bebek, nesne üzerinde tesadüfen meydana getirdiği

değişikliği farkeder ve bunu sürekli tekrarlar. Çocuğun amaca yönelik davranışlarının temeli olan bu davranışlar, "İkinci Döngüsel Tepki" olarak tanımlanır (10,13,36). Dokuzuncu aydan itibaren bebek, çevresiyle ilgili olarak daha karmaşık ilişkilere girebilir. Bir nesneyi başka bir nesneye göre ilişkili olarak kullanabilir. Örnek; Nesneleri birbirlerinin içine sokup çıkarabilir, onları döndürebilir, atabilir, çekebilir vb. Algı alanı dışındaki nesneyi arayabilir (10,18,37). Bu dönemde sallama, bulma oyunları, sürprizli oyunlar "Ce"oyunu, çocuğun haz duyduğu oyunlardır. Bu dönem "İkincil Döngüsel Tepkilerin Koordinasyonu" olarak karakterize edilir (13,36).

Bundan sonra onsekizinci aya kadar, deneme yanılma yolu ile problemlere yeni çözüm yolları getirilir (10,13). Çocuk hareketlerinin sonucunun çevrede meydana getirdiği değişiklik konusunda bilinçlenmiştir, ortaya çıkan davranış tesadüf ürünü değildir.

Çocuk nesne ile o nesnenin uzayla ilişkisini anlamaya başlar. Büyük nesnelere içine, küçükleri koyar, oyuncakları bir birlerine göre değişik şekillerde dizer. Bu davranışlar "Üçüncül Döngüsel Tepki" olarak tanımlanır. (18,35,38). Deneme yanılma yolu ile çocuğun davranış repartuarı artar. İki yaşına doğru çocuk, artık yeni bir durumla karşılaştığında bunu zihninde canlandırabilir ve böylece

problem, açıkça, deneme, yanılma yapılmaksızın çözümlenebilir. Bu durum tasavvurlu zekanın bir ürünüdür (10,36). İki yaş çocuğu yaşıt grubu içine girmez, tek başına izole oynar ya da çevresinde oyun oynayanları gözlemler. Bu, çocuğun zihinsel ve sosyal olgunluğu ile ilgili bir sonuçtur. Çocuk, yakınındaki çocuğu ya hiç farkında olmadan oynar ya da onları vurulacak bir nesne gibi görür. Sosyal iletişim davranışları hiç görülmez (19,39).

II- BASİT YAPI-İNŞA VE SEMBOLİK OYUN DÖNEMİ (2-4 Yaş)

Bu dönemdeki oyunda gözlenen önemli değişiklikler aşağıda belirtilen nedenlerden kaynaklanmaktadır.

- 1- Büyüme ve mobility (hareketlilik) artışı
- 2- Dil gelişimindeki ilerleme
- 3- El becerilerinin gelişmesi (10).

İki yaşından itibaren çocuk, çevresinde algıladığı olayları canlandıran sembolik oyunlara yönelebilir (12). Böylece Piaget tarafından tanımlanan duyu-motor döneminin alıştırmalı (fonksiyonel) oyun deneyiminden, basit yapıcılık (yapı-inşa) ve sembolik oyun deneyimlerine doğru bir geçiş gözlenir (10,17). Aynı zamanda bu, Gesell ve Parten tarafından tanımlanan izole oyundan paralel oyuna geçişi de simgeler (25). Yürümeye başlayan çocuk, beraberinde nesnelere taşır, fırlatır, yırtar. Aldatmaca ve yalan-

cıktan oyun, bu dönemde gelişmeye başlar örnek; bebekle konuşma. Ayrıca nesnelere zihnin de temsil edilmesi gerçekleşmeye başlar örnek; boş bardaktan su içme. (12,40,41). Çocuk kendisinin diğer kişilerden ve nesnelere farklı olduğunu ayırd edebilir (15,24). Bütün bu düşünceler çocuğun oyunun, kendi bedeninden, dışarıya açılması için ön koşullar olarak düşünülmektedir. (10). Erikson (1963) bu dönemde çocuğun oyununun oyuncaklara ve sosyal çevreye doğru bir kayış gösterdiğini ileri sürmektedir (15,24). Bu, bir önceki dönemin karakteristik oyun tipi olan izole oyundan, daha sosyalize olan, paralel oyun tipidir (4,10).

III- DAHA KARMAŞIK YAPI-İNŞA VE SEMBOLİK OYUN DÖNEMİ

(4-7 Yaş)

Bu dönemde oyun daha da gelişir. Burada en önemli olay, oyunda sosyal katılımın genişlemesidir. Çocuk artık oyunda arkadaş arar ve onlarla sembolik düzeyde oynar (10,18,42). Erikson'a göre, bu gelişme dünyayı diğer kişilerle paylaşmanın başlangıcıdır. Materyal artık başkalarıyla paylaşılabilir (24). El becerilerinin kontrolünün artması, çocuğun küçük kas etkinliklerinde daha koordine çalışmasına neden olur. Örnek; Çekiçle çakmak, nesnelere birbirine takıp çıkarmak, çeşitli yapılar oluşturmak gibi. Bu, el-göz koordinasyonu ile ilgili olduğu kadar, zihinsel kapasite olarak da materyalin kullanımına ait bilgilerin zihinde canlandırılabilmesiyle de ilgili bir durumdur.

(35,43,44). Sembolik oyunda giderek gelişir ve çocuğun kendisini başkasının yerine koyması şeklindeki rol alma oyununa dönüşür (38,45). Rol alma, çocuğun, kendisinin diğer bir kimseden ve yine bu kimsenin de başka bir kişiden farklı olduğunu ayırt edebilme yeteneğini gerektirir. Baba, anne, çocuk, polis, gelin, öğretmen vb. gibi rolleri oynayan çocuk kendi kişiliğini daha iyi tanır ve kendini başkalarından ayıran özelliklerin bilincine varır (12). Rol oynayan çocuk, aslında kendini gelecekteki rolüne hazırlamaktadır. Bu yeni sosyal yeteneklerin öğrenilmesinde, psikomotor yeteneklerin gelişmesinde, yaratıcılık ve hayal gücünün kullanılmasında çok önemli bir fırsattır (42). Sembolik oyunda çocuk, çoğunlukla gerçek yaşantısına ait örnekleri yansıtır. Bu ise, çocuğun gerçek yaşantısına ait bilgilerinin zihinde canlandırılabilmesini zorunlu kılar.

Sembolik oyun, çocuğu izole ve alıştırmalı (fonksiyonel oyun) oyundan, daha karmaşık ve kuralları olan, yüksek düzeyde düzenlenmiş oyun şekline götürür (10,45).

IV- KURALLI OYUN DÖNEMİ (7-12 Yaş)

Sembolik oyundan, kurallı oyuna geçildiğinde, oyundaki sosyal katılımda önemli değişiklikler görülür. Çocuk birşeyi yalnız yapmak değil, arkadaşlarıyla birlikte yapmak, onlar tarafından onaylanmak ister (1,12,45). Oyunda

kurallar ya yetişkinler tarafından önceden konulmuştur ya da çocuklar, oyun sırasında kuralları kendileri koyarlar. Kurallara uymak çocuğun kendi benliğini kurmasına yardımcı olur (15,24). Çocuk diğerlerine karşı rekabetçi oyun davranışlarına yönelmeden önce, onlarla işbirliği içinde oynamayı öğrenir (10,42).

Çocukların oyun davranışlarının yorumlanmasında Piagetin yaklaşımı önemli bir kaynak olmuştur (18,45). Piaget, zihin gelişimi ile oyunun gelişiminin birbiriyle paralel olduğunu belirtmektedir (18,23,33).

Parten ve Smilansky'de yukarıda belirtilen Piaget'in kuramsal çerçevesine dayalı kendi oyun sınıflandırmalarını geliştirmişlerdir (17,19,25).

I- PARTEN (1932) Sosyal Oyun Sınıflandırması:

1- İzole Oyun:

a- Tanım:

Çocuk tek başına materyal ile oynar, grup aktiviteleri içinde arkadaşlık yapmaz. Yakınındaki çocukların oyunundan etkilenmez, bağımsızdır. Sosyal kontak yoktur. Yaptığı aktiviteler ve oynadığı oyuncaklar diğer çocuklarıkiyle ilişkili değildir (19,20,46,47).

b- Örnek Davranışlar:

-Fonksiyonel oyunda; tekrarlanan fiziksel aktiviteler (konuşma, zıplama, doldurma, boşaltma vb)

-Yapı-inşa oyununda, değişik materyaller ile meydana getirme (legolardan araba yapma)

-Sembolik oyunda; nesne ile yada nesne olmadan sanki gibi oynama (bebekle yada hayali arkadaşla telefonda konuşma) (19).

c- Kategorinin özellikleri:

-Hiçbir sosyal kontak yoktur.

- Etkinlik, diğerlerinden bağımsız sürdürülür.

-Materyal kullanımında da bağımsızdır.

-Bütün zihinsel oyun düzeyleri görülebilir (19).

2- Paralel Oyun

a- Tanımı:

Çocuk yine bağımsız oynar fakat seçtiği aktiviteler onu diğer çocukların yakınına getirir, kullandığı materyaller arkadaşınıninkine benzeyebilir fakat çocukla birbirlerini etkilemezler (19, 20,25).

b- Örnek Davranışlar:

-Fonksiyonel oyunda; tekrarlanan fiziksel aktiviteler.

-Yapı-inşa oyununda; değişik materyal ile yapı meydana getirme.

-Sembolik oyunda; nesne ile yada nesne olmadan hayali durumlar yaratarak sanki gibi oynama (19).

c- Kategorinin özellikleri:

-Sosyal kontak minimum düzeyindedir.

-Etkinlik diğerlerinden bağımsız olarak sürdürülür, fakat arkadaşınıninkine benzerlik gösterebilir.

-Bütün zihinsel oyun düzeyleri görülebilir(19).

3- Beraber Oyun:

a- Tanımı:

Çocuk diğer çocuklarla beraber oynar, gruba katılır, iletişim karşılıklı olarak görülür. Çocuk arkadaşlarının oyunlarını değiştirme, destekleme ya da engellemek isteyebilir. Oyun bir amaca göre organize edilmez. (10,19, 21).

b- Örnek Davranışlar:

-Fonksiyonel oyunda; beraber yuvarlanma, birbirini takip etme, kovalama, materyalle amaçsız oynama.

-Yapı-inşa oyununda; ödünç alıp verme karşılıklı materyali değiştirme.

-Sembolik oyunda; hayali durumlar yaratma. evle ilgili bazı rolleri oynama (19).

c- Kategorinin özellikleri:

-Sosyal kontak görülür.

- Arkadaşla beraberliğe önem verilir.
- Rol ayrımı ve işbirliği yoktur.
- Materyal ilişkiyi sürdürmek için kullanılır.
- Bütün zihinsel oyun düzeyleri görülür (19).

4- Kooperatif Oyun

a- Tanımı:

Çocuk, ortak bir amaç için durumu yapılandırır ve organize eder. Sembolik ya da kurallı oyunlar ortaya çıkar, rol ayrımı olmasa da çocuk karşısındakinin davranışını daha çok farkına varır. Bu nedenle, arkadaşlarının isteğine göre ve onların beklentilerine göre davranma isteği gözlenebilir (19,20,28).

b- Örnek Davranışlar:

Yapı-inşa oyununda; materyalin karşılıklı kullanılması, top oyunları, organize edilmiş etkinliklerde bir yapı meydana getirme.

-Sembolik oyunda; evcilik, doktorculuk ya da hayali durumlarda rol alma (19).

c- Kategorinin Özellikleri:

- Sosyal etkileşim, ilk plandadır.
- Sosyal etkileşim bir amaca yöneliktir, ya da bir dramatizasyon oyununu gerçekleştirmeye yöneliktir.

- Materyaller, oyun temasına uygun ve amaca yönelik kullanılır.

- Zihinsel oyun düzeyleri fonksiyonel oyun dışında gözlenebilir (19). Parten oyun dışı davranışlar olarak gözlem yapma ve davranışın yönlendirilmemesi gibi davranışları da kaydetmiştir.

Davranışın yönlendirilmemesi çocuğun hiçbir şeyle uğraşmadan amaçsız başıboş dolaşmasıdır (7,36).

II- SMILANSK'nin (1968) Zihinsel Oyun Sınıflandırması:

1- Fonksiyonel Oyun:

a- Tanım: Oyun, basit kas etkinliklerinden oluşmaktadır, çocuk nesnelere manipüle eder ya da hiç nesne kullanmaz. Kendi hareketlerini ya da başkalarının hareketlerini taklit eder. Oyun amaçsızdır ve sembolik içerikli değildir (19,20,26).

b- Örnek Davranışlar:

-İzole oyunda; bağımsız, sosyal olmayan hareketler koşma, zıplama gibi, amaçsız materyalle oynama.

- Paralel oyunda; grupla, grup içinde ya da grup yakınında materyal ile amaçsız oynama.

- Beraber oyunda; gruptakilerle birlikte kovalamaca, takip etme, amaçsız materyalle oynama (19).

c- Kategorinin Özellikleri

- Oyun sembolik içerikli değildir.
 - Aktivite organize edilmiş değildir.
 - Materyal keşfedilmeye çalışılır fakat maca yönelik kullanılmaz.

- İşbirliği dışında bütün sosyal katılım düzeyleri gözlenebilir (19).

2- Yapı İnşa Oyunu:

a- Tanım: Oyun temaya dayalı ve oyunun odak noktası nesnedir. Amaçlı oynar. Çocuk uzun süre oynadığı işle meşgul olabilir, materyal bir yapı oluşturmak için kullanılabilir (19,26,31).

b- Örnek Davranışlar:

- İzole oyunda; bağımsız oynama.
 - Paralel oyunda; bağımsız aktiviteler grup yakınında görülebilir ve çocuk arkadaşlarınıninkine benzer materyal kullanabilir.

- Beraber oyunda; ödünç alıp verme, değiştirme.

- Kooperatif oyunda; grup aktiviteleri organize etme, top oyunları, grupla birlikte yapı meydana getirme (19).

c- Kategorinin Özellikleri:

- Sembolik içerik açıkca gözükmebilir.
- Oyun teması vardır ve amaca yöneliktir.
- Materyaller etkinliği organize etmek için kullanılabilir.

- Bütün sosyal oyun kategorileri gözle-
nebilir (19).

3- Sembolik Oyun:

a- Tanım: Açıkca sembolik ifadeler gözlenebilir, materyaller amaca uygun olarak sembolik olarak kullanılır. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre hayali durumlar yaratılır (19,26,31).

b- Örnek Davranışlar:

- İzole oyunda; bağımsız, sosyal olmayan aktiviteler, bebek ya da hayal arkadaşla oynama.

- Paralel oyunda; grup içinde ya da grup yakınında fakat iletişim kurmadan oynama.

- Beraber oyunda; rol ayırımı olmadan sembolik oyun oynar, amaca yönelik plan yoktur.

- Kooperatif oyunda; değişik fonksiyonu olan roller, evcilik ya da diğer hayali sosyal durumlar için de kullanılır (19).

c- Kategorinin Özellikleri:

- Sembolik içeriği açıkca gözlenir ve iletişimde ifade edilir.
- Oyun, belli bir organizasyon içinde teması olan oyundur.
- Materyaller sembolik düzeyde kullanılabilir.
- Bütün sosyal oyun düzeyleri gözlenebilir (19).

Parten ve Smilansk'nin sosyal ve zihinsel oyun sınıflandırmasından başka, kitap okuma, resim yapma, çiçek sulama, hayvan bakımı vb. gibi aktiviteler "eğitimsel oyun" davranışları olarak kategorize edilmektedir (46).

Üç yaşına kadar çocukların, en çok izole ve paralel oyun oynadıkları gözlenmiştir (47,48). İzole ve paralel oyun yaş ile azalırken beraber ve kooperatif oyun ise yaş ile artmaktadır (21,27,48). gözlem ve davranışın yönlendirilmemesi durumu da küçük çocukların karakteristik özellikleridir (21,26). yine fonksiyonel oyun da üç yaş çocuğu için en çok tercih edilen zihinsel oyun tipidir (45). Zihin dil, sosyal ve motor yeteneklerin yeterliliği, çocuğun oyunlarının daha karmaşık yapılara ulaşmasına neden olmaktadır (20). Çocuklar, bu koşullar yerine getirildiğinde, izole oyundan, işbirlikçi davranışları gerektiren sosyal oyunlara ve fonksiyonel oyundan zihinsel soyutlamaların yapılabildiği sembolik oyuna

na doğru bir gelişim gösterirler (18,40).

İzole ve fonksiyonel oyun, oyunun olgunlaşmamış formu olarak düşünülmektedir (26).

Paralel oyun ise, yönlendirilmemiş davranış, gözlem ve izole oyundan daha sosyalle, fakat beraber ve kooperatif oyundan daha az sosyalle olmuş, oyun tipleri olarak kabul edilmektedir (28). Yaş ile bu oyun kategorileri arasında bir korelasyon vardır (49).

OYUNUN GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

I- YAŞ: Çocuğun yaşı, oynanan oyun tipini etkileyen en önemli faktördür. Oyun, dil, zihin, sosyal ve motor gelişim özelliklerinin yansıtıldığı bir aktivitedir (4). Bu özellikler ise yaş faktöründen etkilenmektedir, dolayısıyla oyun, çocuğun yaşına paralel olarak bir değişim ve gelişim göstermektedir (25). Oyun oynama sürecinde çocuk, sosyal bir birey olarak tek başına oyundan, sosyalleşmiş olmuştuk oyuna doğru bir adım atar (7,15,24).

II- CİNSİYET: Kız çocukları da, erkek çocukları da aynı gelişimsel oyun aşamalarından geçmektedirler. Kız ve erkek çocuklarının oyun davranışları arasındaki tek fark, cinsiyetlerine özgü oyun tipini daha fazla seçmeleridir(50). Örnek,kız çocuklar daha çok sembolik oyun, erkek çocuklar ise daha çok Fonksiyonel ve yapı-inşa oyunlarını tercih etmektedirler (20,26).

III- SOSYOEKONOMİK DÜZEY: Çocukların oyunlarının gelişimi, sosyoekonomik düzey koşullarından etkilenmektedir. Oyun, iyi organize edilmiş zengin uyarıcı çevresel koşullarda normal gelişimini gösterebilir. Aksi takdirde, çocuğun gelişimine, dolayısıyla da oyunun gelişimine ket vurulmuş olur (51,52,53).

IV- GELİŞİM DÜZEYİ: Özürlü çocuklar da normal yaşlıları gibi oyun oynayabilirler. Bu çocuklar için de aynı gelişimsel oyun aşamaları geçerlidir, ancak özürlü çocuk için , oyunun gelişiminin Spontan ve hızlı gelişen bir olay olduğu düşünülmemelidir. Çünkü bu çocuklar, gelişimi motive edici özellikler yönünden dezavantajlıdırlar (48,51,54). Dil, zihin sosyal ve motor gelişim düzeylerinin, yaşlarına uygun özellikte olmaması, özürlü çocuğun oyun davranışlarını sınırlılık getirmektedir (21,48,51,54).

OYUNUN KATKILARI

Oyun, çocuğun fizik-zihin-dil ve sosyal kapasitesinin gelişmesine fırsat vermektedir. Çocuk oyun sırasında, kendisini ve çevresiyle ilgili bilgilerini yansıtmaya çalışır (10). Bebeğini anne gibi besleyen çocuk, toplum içindeki sosyal rolünü ve özdeşimini yansıtır (8,55). Kendini diğerlerinden ayıran özelliklerin bilincine varır.

Oyun, bireye disiplinli olmayı, sorumluluk almayı, işbirliğini ve diğer insanlara saygılı olmayı öğretir (12, 14). Bu da, çocuğun benmerkezci düşünceden uzaklaşmasının bir ifadesidir (8,10). Çünkü grup, sosyal iletişim davranışlarının kullanılmasını zorunlu kılar.

Yine oyun, tehlikeyi göze alma, girişimci olma, karar verme ve problem çözme yeteneğinin gelişmesini teşvik eden önemli bir araçtır (5,9). Çok önemli olan diğer bir husus, oyun sırasında çocuğun kendine güveninin geliştiği, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı ve kendi kendine yetebilmeği öğrendiğidir.

Olumlu benlik gelişimi için oyun, önemli bir fırsatın başlangıcıdır (32). Çocuğun sosyalizasyonunda oyun, en etkili gelişimsel bir alandır (6).

Grup oyunlarında çocuk, başkalarını red ve kabul etmenin mekanizmasını, otokontrolü, yardımlaşma ve işbirliğinin gerekliliğini öğrenir (42,56).

Bu durum, oyun sırasında alınan çeşitli rollerle (lider-grup üyesi) gerçekleşebilir, böylece çocuk farklı durumların ayırd edilmesini ve bu durumların kabul edilmesini öğrenir (8,10).

Çocuk, grup içindeki ilişkilerin de bazı davranışlarının ödüllendirildiğini, bazılarının da ödüllendirilmediğini öğrenir. Böylece, oyun içinde ilk temelleri atılan sosyal davranışları yaşam içindeki ilişkilere aktarılmaktadır(8,10).

Oyun, çocuğun dikkatinin yoğunlaştırılması ve bunun sürdürülmesi için önemli bir fırsattır. Oyun sırasında, dikkatini bir noktaya toplama deneyimleri yapan çocuk,bunu, günlük yaşantısına da aktarabilir (42,58).

Oyun oynayan çocuk,zaman ve mekan kavramlarına ait bilgileri çok doğal fırsatlar içinde öğrenir. Grup oyunlarında, bekleme, devam etme, başlama, bitirme gibi durumlar, zaman kavramının yaşantı içinde özümlemesini sağlar. Yine, bahçede, sınıfta ya da sınıfın değişik köşelerinde yapılan etkinlikler de mekan kavramının gelişiminde doğal fırsatlar

olarak değerlendirilmektedir (8,10,59). Ayrıca materyali birbirine göre değişik pozisyonlarda kullanma olanağı bulan çocuk, nesnenin mekan içindeki durumunu da algılayabilir (5,8,10). Yine renkleri karıştıran ya da nesneyi bir kaba doldurup, boşaltan bir çocuk madde hakkında niteliksel ve niceliksel kavramlar hakkında bilgi edinmiş olur (1,10).

OYUNUN BAŞLATILMASI VE SÜRDÜRÜLMESİ İÇİN
GEREKLİ SOSYAL İLETİŞİM DAVRANIŞLARI

Oyunun başlatılması ve sürdürülmesi için paylaşma, işbirliği, yardımlaşma, iletişimi başlatma ya da başlatılan iletişimi sürdürme, dikkat kontrolü, materyal kullanma vb. gibi sosyal iletişim davranışlarına gerek duyulur (7,8).

I- İLETİŞİM: İki kişi arasında birbirine ilişkin mesaj alışverişidir (Cüceloğlu 1982) (60). Oyun iletişim için bir araçtır (19,40). İletişim de bir etkileşim söz konusudur. İletişim sırasında dile ait (sözel) ve sözel olmayan çeşitli bileşikler kullanılabilir, ancak konuşma, insanlığın günlük olarak en çok kullandığı iletişim araçlarından biridir (61,62).

A- İLETİŞİMİN ŞEKLİ

- 1- İletişimi başlatma
- 2- Başlatılan iletişime cevap verme
- 3- Karşılıklı sürdürme
- 4- İletişimi sürdürmeme
- 5- Kendi kendine konuşma
- 6- Sembolik düzeyde konuşma
- 7- Soru sorma
- 8- Sözel olmayan iletişim davranışı (dokunma, gülme, bakma vb) (21,61,63,64,65,66).

B- İLETİŞİMİN TİPİ

1- Sözel iletişim

2- Sözel olmayan iletişim (61,62,63).

İletişimde en az iki kişinin etkileşimi söz konusudur.

C- İLETİŞİM OBJESİ

1- Çocuk

a- Yaşıt çocuk

b- Küçük çocuk

c- Büyük çocuk (63).

2- Yetişkin

İletişimsel becerilerin gelişmesi yapılan çalışmalar, çocuğun - çocukla iletişimin desteklenmesinin en uygun fırsat olduğunu vurgulamaktadır (66,67). Mead (1934) Sosyal yeteneklerin gelişmesinin ancak yaşıtlar arasında kurulabilecek iletişim tarafından sağlanabileceğine inanmaktadır. Yine Lewis ve Rosenblum (1975), yaşıtların, işbirliği, kovma, iletişim, saldırganlığın kontrolünün gelişmesi için birbirlerine önemli fırsatlar tanıdıklarını belirtmektedirler (21,48,52).

Kurulan iletişimde iletişim psikolojik yönü çok önemlidir. İletişim olumlu yönde olması, iletişim süresini uzatacağından oyun oynama davranışının gelişimi de

olumlu yönde desteklenecektir. Bunun aksi olarak, iletişimin olumsuz olması, iletişim süresini azaltmaktadır (21,52,63,64).

D- İLETİŞİMİN PSİKOLOJİK YÖNÜ

1- Olumlu: Paylaşma, yardımlaşma, oyunu organize etme, onaylama, teklif etme, kolaylaştırmak.

2- Olumsuz: Yıkıp, bozmak, tartışmak, red etmek, uyuşmamak, engel olmak (8,63,64).

Çocuklarda paylaşma, işbirliği gibi sosyal davranışlar üç yaşından sonra görülmeye başlanmaktadır (32,39,68). Bu bilgilerimiz hiç bir işbirlikçi davranışı gerektirmeyen izole oyunun üç yaş çocuğu için en popüler oyun olduğu konusundaki bilgilerimizle bağdaşmaktadır. (21,48). İşbirlikçi davranışlar ile yaş arasında pozitif bir korelasyon vardır (48,64)

II- İŞBİRLİKÇİ DAVRANIŞLAR

- 1- Paylaşma
- 2- Yardımlaşma
- 3- İşbirliği
- 4- Yönlendirme
- 5- İstekte bulunma
- 6- İşbirlikçi davranışı red etme (68,69).

Oyun oynama düzeyi ve materyal kullanımındaki ustalığın kazanılması arasında, paralel bir gelişim söz konusudur (70). Çocuğun materyali amaca yönelik olarak ya da farklı amaçlar için kullanabilmesi, onu, daha ileri düzeydeki oyun aşamalarına götürür (37,35). Çocuğun materyali tercih etmesi ve kullanma becerisi yaşla gelişen bir özelliktir (10). Ayrıca materyalin seçimi ve kullanımı çocuğun cinsiyetinden etkilenmektedir. (71,72,73).

Kız çocukları genellikle cinsiyet tipli bebek, evcilik eşyaları, süsler, gibi oyuncaklarla oynarken, erkek çocuklar da taşıt, maniplatif oyuncaklar, silah, top, blok gibi oyuncaklarla oynamaktadırlar (72,74) . Yapılan çalışmalar, kızlara ve erkeklere aynı tip oyuncak verildiğinde iki cinsin aynı materyalle oynamasının bile farklı olduğunu göstermektedir. Örnek; erkek çocuğa oynaması için bebek verildiğinde, bebeği top gibi fırlattığı gözlenmiştir, Benzer şekilde, kız çocuğa da oynaması için top verildiğinde topu bebeği gibi sevecen bir şekilde tuttuğu ve onunla bebeği gibi konuştuğu kaydedilmiştir (30,71).

III- MATERYALE KARŞI DAVRANIŞLAR

- 1- Materyal tercihi var ve amaca yönelik kullanır.
- 2- Materyal tercihi var fakat amaca uygun kullanmaz ya da hiç kullanmaz.

3- Materyali sembolik anlamda kullanır.

4- Materyale saldırgan davranır.

5- Materyal kullanmaz (26,74,75,76)

Oyun sırasında çocuğun saldırgan davranışları, hem kendinin oyun davranışını hem de karşısındaki çocuğun oyun davranışını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü saldırgan davranışlar güdülenmeyen davranışlardır (51).

IV- SALDIRGANLIK

1- Sözel saldırganlık

2- Fiziksel saldırganlık

3- Saldırgan davranış karşısında pasif kalma

4- Haklı saldırganlık (52,77).

Oyun çocuğun sosyalleşmesi için, yararlanabileceği en doğal fırsattır. Oyun içinde yaşlıları ile birarada olma fırsatı bulan çocuk, ilkel sosyal davranışlardan, yetişkin davranışlarına doğru ilk adımlarını atar (42). Bu gelişme çocuğun yaşlılarıyla sosyal katılımına yansır.

V- SOSYAL KATILIM

1- İzole

2- Gözlem

3- Paralel

4- Beraber

5- Kooperatif (17,28).

Daha öncede belirtildiği gibi, oyun çocuğun zihin gelişiminin çarpıcı özelliklerini yansıtan bir araçtır. Dikkat, bellek, algı gibi zihin ögeleri oyunun organize edilmesinde belirleyici olmaktadır (2,38). Oyun, çocuğun dikkatini materyal ve çevresindeki bireylere aktarabilmesini ve bu dikkati makul bir süre kontrol edebilmesini zorunlu kılar. Zeka özürlü çocuklar bu konuda, normallere göre dezavantajlıdır, Dikkat süreleri kısa ve dağınıktır (51, 57).

VI- DİKKAT KONTROLÜ

1- Dikkat kontrolü var (tercih ettiği oyun materyali, oyun arkadaşı ya da oyun köşesinde oynar, Dikkatini fiziksel olarak bulunduğu yerde toplamıştır).

2- Dikkat kontrolü yok (tercih ettiği herhangi bir durum ya da kişi yoktur, tercihi varsa da alması ve bırakması an meselesidir. Bulduğu mekanın dışındaki kişi ya da şeylerle ilgilenir).

Dikkat kontrolü de yaşla gelişen bir özelliktir, aynı zamanda çevresel uyarıcıların niteliği de bu kontrolü etkilemektedir. (5,10,78).

Oyun koşullarında etkili olabilecek diğer bir faktör, çocukların birbirlerini model olarak TAKLİT ETME'sidir. Özellikle de karma yaş grubundaki çocukların entegre eğitim aldıkları durumlarda modeli taklit etmenin önemi vurgulanmaktadır (18,32,61).

Bu durumda, çocuğun oyun ortamında birarada olduğu çocukların özellikleri de önem kazanmaktadır.

VII- OYUN GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Bireyler, yaşam boyu değişik sosyal gruplar içinde bulunmak zorundadırlar. Bu sosyal gruplar zaman içinde, bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı olarak değişim göstermektedir(9). Genellikle bireyleri birarada tutan ortak özellikler bulunmaktadır. Okul öncesinde bu gruplaşma, yaş ve cinsiyet özelliklerinin belirlenmesiyle ortaya çıkmaktadır(42, 72). Çocuklar, başlangıçta kendi yaş ve cinsiyetinde olanlarla bir arada olma eğilimini gösterirler. Ancak, bu özellik, üç-dört yaş ve daha küçük çocukları karakterize edebilecek bir özellik değildir. Kendi yaşının fonksiyonuna ve cinsiyet rolüne ait bilgiyi ayırd edemeyen bu yaş çocuğu için, oyun arkadaşının niteliği önemli olmayabilir (15,50). Bu nedenle, küçük çocukların arkadaş seçimi daha çelişkili, büyük çocukların arkadaş seçimi ise daha tutarlıdır (79). Sullivan (1953), "arkadaşlık arzusu yaşla duyarlılık kazanmaktadır" demektedir (15,80). Arkadaşlar uygun seçim yaptık-

larında daha çok olumlu sosyal davranışlar gösterirler.

Çocuk arkadaşını seçmede serbest bırakılırsa, aynı yaş ve cinsiyette olanı seçmesi ümit edilmektedir (79). Arkadaş seçimi için yapılacak zorlama olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (14,42,59). Çocukluk döneminin özelliklerini geride bırakan bir birey, zamanla farklı yaş ve cinsiyette olanlarla değişik boyutlarda ilişkilerini sürdürebileceğini öğrenir (8). Ancak bu, küçük çocuğun yaş ve cinsiyet özelliğine bakmaksızın, arkadaşlarıyla iletişim kurmasından farklı bir durumdur. Çünkü küçük çocuk, yaş ve cinsiyet fonksiyonlarına ait bilgisinin olgunlaşmamış olması dolayısıyla bu davranışa yönelmektedir. Yetişkin adayı ise, farklı yaş ve cinsiyetteki bireylerle iletişim kurmasının, sosyal bir zorunluluk olduğunun bilincindedir (8,42,71). Küçük çocuğun bu tercihi kendisi için avantaj bir durum olarak nitelendirilebilir. Çünkü böylece modele bakarak taklit etme yeteneği gelişebilecektir. Bu ise, çocuğun gelişimine önemli bir katkıdır (64,81,82). Bu bilgiler doğrultusunda oyun oynayabileceği oyun arkadaşlarının özellikleri şu şekilde gruplandırılabilir.

A- YAŞ ÖZELLİKLERİ

1- Çocuk, kendisiyle yaşıt çocuklarla oynayabilir.

2- Kendinden büyüklerle oynayabilir.

3- Kendinden küçüklerle oynayabilir.

4- Büyük, küçük ve yaşıt çocuklardan oluşan karma bir grup içinde oynayabilir (8,63,64,67,79,83).

B- CİNSİYET ÖZELLİKLERİ

1- Çocuk kendisiyle aynı cinsiyette olan çocuklarla oynayabilir.

2- Kendi cinsiyetinden farklı cinsiyetteki çocuklarla oynayabilir.

3- Kız ve erkek çocuklardan oluşan karma bir grup içinde oynayabilir (8,49,67,68,71,74).

OYUNUN TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Oyunun gelişimini etkileyen faktörler (yaş, sosyo-ekonomik düzey ve gelişim özellikleri) aynı zamanda oyun tercihini de etkilemektedir. Bunlara ilaveten, çevre düzenlemesi, materyal seçimi, eğitimcinin fonksiyonu, çocuğun oyun tercihini etkileyen diğer faktörlerdir (7,9,11,20,48,52,84).

I- ÇEVRE DÜZENLEMESİ VE MATERYAL SEÇİMİ

Oyun, doğal, planlanmamış ve açıkça yapılandırılmamış etkinliklerse de, oyun vasıtasıyla raslantısal ve planlanmış öğrenmenin oluşması için, bazı ön koşulların hazırlanmış olması zorunludur (11). Bu ise, çocuğun yararlanabileceği şekilde çevrenin organizasyonu ve uygun materyal seçimini içeren bir hazırlık olarak düşünülmektedir (84).

Oyun ortamı çocuğun güven duyabileceği, ve kolayca manipule edebileceği şekilde düzenlenmelidir (10). Çocuğun yetenekleri ilgileri ve gelişim düzeyi doğrultusunda, fizik ve zihin gücünü geliştirebilecek bir düzenleme yapılması uygun olacaktır. Çocuğun kapasitesi gözönünde bulundurularak ne aşırı uyarıcı yüklü, ne de potansiyelini kullanabileceğinden az uyarıcılı olmalıdır (9,84).

Uygun oyun materyalinin seçilmesi sosyal iletişimin başarılı ya da başarısız olmasında etkili olmaktadır. (23,52). Örnek; blok, evcilik oyuncakları, kuklalar çocukların sosyal iletişimlerini motive ederken, mekanik oyuncaklar, boyalar, iletişim için önemli katkıları olmayan materyallerdir (80,84).

Buraya kadar anlatılanlar, eğitimcinin, çocuğun oyuna katılımını motive edici hazırlıklarını içermektedir. Ancak düzenlenen oyun koşulunda, çocuğun materyal tercihini etkileyen faktörlere de değinmek gerekmektedir. Çocuğun materyal seçimini etkileyen faktörleri, iki grup altında toplamak mümkündür:

I- ÇOCUĞA AİT ÖZELLİKLER

II- MATERİYALE AİT ÖZELLİKLER

I- Çocuklar, kendi kendilerine oynarken ya da arkadaşlarıyla oynarken, YAŞ ve CİNSİYET'leriyle ilişkili olarak, zihin, fizik özelliklerine göre oyuncak seçerler (9). Çocuklar cinsel kimliklerinin bilincine vardıkları dört yaşından itibaren cinsiyet tipli oyuncakları seçerler (72,73).

Çocuğun gelişim düzeyi de seçeceği oyun materyalin niteliğini etkilemektedir. Zeka özüllü çocuklar,

zihni çalıştıracak, yaratıcı düşünmeyi gerektiren oyun materyallerini tercih etmezler. Kullanımı çok açık olan mekanik oyuncaklar, yapılandırılmış materyalleri tercih ederler (85).

II- MATERYALE AİT ÖZELLİKLER

- Değişik amaçlar için kullanılabilen çok fonksiyonlu olmalıdır.

- Çocuğun ilgisini çekecek renk, boyut ve yapıda olmalıdır.

- Dayanıklı, sağlam olmalıdır.

- Çekici olmalıdır, bu dikkati yoğunlaştırma ve hayal gücünü motive edici bir özelliktir.

- Çeşitli gelişim alanlarını birden destekleyebilecek zengin uyarıcıları içermelidir.

- İşbirlikçi oynamayı teşvik eden grup üyelerinin birarada kullanabileceği özellikte olmalıdır.

- Çocuğun farklı deneyimlerine fırsat vermek için, oyun materyalleri hem gerçek hem de bunların minyatürü olan iki boyutlu örneklerden seçilmelidir.

- Oyun alanında çok sayıda oyun materyalinin olması, eğer bu materyaller kullanışlı değilse hiçbir değer taşımaz.

- Materyalde yenilik özelliği de önemlidir. Sürekli aynı materyalle oynayan çocuk için materyal çok fonksiyonel olsa bile ilk çazibesini kaybeder. Bu nedenle

materyallerin belirli zamanlarda değiştirilmesinde yarar vardır (7,9,12). Çocukların yararlanabilecekleri oyun materyallerini aşağıda belirtildiği gibi gruptandırmak mümkündür (10,84).

1- Büyük Kasların gelişimini destekleyen oyun materyalleri:

- Tırmanma aletleri
- İtme ve çekme aletleri
- Büyük toplar
- Yuvarlanma minderleri
- Bloklar
- Bisiklet

2- Küçük kasların gelişimini destekleyen oyun materyalleri:

- Çeşitli renkli kağıtlar, makas
- Dikiş panoları
- Boncuk, ip
- Manipulatif oyuncaklar
- Boş kutular

3- Duyu ve kasların gelişimini destekleyen oyun materyalleri:

- Farklı özelliklerdeki dokunma panoları

- Yıkanabilir, kırılmaz bebekler
- Ses çıkaran oyuncaklar
- Kum - kova takımı

4- Belleği çalıştıran, problem çözme becerisini geliştiren oyun materyalleri:

- Yap - boz
- Takmalı, sökmeli oyuncaklar
- İp ve boncuk, halka
- Anahtar, kilit
- Ayna, büyüteç, mıknatıs
- Boncuklu. hesap tahtası
- Kitaplar

5- Dramatizasyon materyalleri:

- Mesleklere özgü giysiler (doktor, hemşire, subay)
- Anne-baba, çocuğa özgü giysiler takılar
- Mutfak malzemeleri
- Temizlik malzemeleri
- Kuklalar

6- Duygu ve düşünceyi açığa çıkaran yaratıcılığı geliştiren oyun materyalleri:

- Boya kalemleri, tebeşir, fırça
- Kum, hamur, kil

- Tahta, çekiç, çivi
- Müzik aletleri
- Artık materyaller (5,10 84).

Daha öncede belirtildiği gibi çocuk yaşının özelliklerine uygun materyali kullanma eğilimindedir. Materyalin kullanılması da gelişimsel bir takım adımları kapsar. MATERYALİN KULLANIMINA AİT GELİŞİM NASIL ORTAYA ÇIKMAKTADIR? Bu soruya verilecek cevap çocukların oyunlarının anlaşılmasında önemli noktalara ışık tutacaktır.

Yedi aylık bebek, görme ve dokunmayla ilgili görsel ve dokunsal deneyimler ile objelerin manipüle eder ve objeleri ağızına alarak tanımaya çalışır. Üçüncü ayda materyalin fiziksel fonksiyonuyla ilgilenir, onsekizinci aya doğru iki obje ile basit fakat önemli zihinsel fonksiyonlu ilişkiler kurabilir. Nesnenin manipülasyonu zihinsel gelişimin bir göstergesidir. Ve erken çocukluk döneminden itibaren gözlenen bu manipülasyon davranışları, ilkel oyun davranışlarının temeli olarak düşünülmektedir (35).

Çocuk altı aydan itibaren tek bir nesneyle oynar, sonra farklı iki nesneyle ilişki kurar ya da iki nesneyi kombine eder. Daha sonra benzer objeler arasında ilişki kurar ve en son olarak da sembolik amaçlar için onu kullanabilir (13,20,35).

Başka bir deyişle çocuk materyali inceler, manipule eder ve özelliklerini keşfeder (20). ve önce materyali gerçek özelliğine uygun olarak aynen kullanır (Bloğu blok olarak kullanma) daha sonra asıl materyalin yerine geçebilecek başka bir materyal kullanır (Bloğun yerine kutu kullanılarak aynı faaliyeti sürdürme) En son olarak da materyali sembolik düzeyde sanki gibi kullanır (Bloğu tabanca gibi kullanma) (26). Böylece çocuk kullandığı materyale farklı bakış açıları getirerek çevresiyle ilgili farklı bilgilerini yansıtabilir (76).

El'Konin (1966), Vygotsky (1967) ve Piaget (1967) küçük çocukların başlangıçta özel objeler için, özel davranışlar geliştirdiklerini belirtmektedirler, Yani, belli bir duruma özgü, o durumu karakterize eden davranışın gösterilmesi sözkonusudur, Yazarlar, bu özel tepkinin küçük çocuk tarafından değişik durumlara genellenemeyeceğini söylemektedirler (18,75).

Çocuk, ancak bir nesneye karşı gösterdiği tepkiyi, diğer bir nesneye de aktarabilmeyi başarmışsa (..... sanki gibi) materyalle sembolik düzeyde oynayabilir (13,20).

Çocuğun materyali sembolik düzeyde kullanması, internal representation (içtemsîl-tasavur) yeteneğinin gelişmiş olmasını zorunlu kılar (70). Bu, dış dünyadaki eylemlerin içte temsil edilmesidir, çocuk iki yaşına kadar yeni

durumlara deneme yanılmalarla uyum sağlar (25). İki yaşından sonra çocukta tasavvurlu zekanın ürünü olarak anlama gelişmeye başlar, Olayları kendine göre zihninde canlandırabilir (13,25). Çocuk ancak bu zihinsel olgunlaşmayla birlikte, herhangi bir nesneyi başka bir nesnenin yerine geçecek bir kullanımla kullanabilir (13,70,71).

..... Sanki gibi (pretend) oynama gelişiminin ilk dönemlerinde, asıl nesne ile bu nesnenin yerine geçecek nesne arasında fiziksel olarak benzerlik gözlenmektedir. Çünkü, çocuğun iki nesne arasında birlikteliğe ihtiyacı vardır. Fakat ileri aşamalarda, iki nesne arasında bir benzerlik olması gerekmez. Çocuk tamamen hayal gücünü kullanarak, o andaki nesneyi zihninde eski şemaları içine sokar ve yeni bir durum içinde sembolik anlamda kullanabilir (2,40,75). Fein(1975), Jockowitz ve Watson (1980) Üç yaşından küçük çocukların materyali sembolik düzeyde kullanmalarının gelişimsel olarak mümkün olmadığını belirtmektedirler (41).

"Çocuğun materyali sembolik düzeyde kullanması (aynen, başka,sanki) ile yaş arasında pozitif korelasyon vardır." Elder ve Pederson 1978. (26, 43).

II-OYUN SIRASINDA EĞİTİMCİNİN REHBERLİĞİNİN DOĞASI

"Oyun sırasında eğitimcinin rolü ne olmalıdır, aktif olarak oyuna katılmalıdır yoksa tamamiyle geri planda kalmalıdır?" Çocuğun oyun koşullarından en üst düzeyde yararlanabilmesi, bu sorulara verilecek cevap ile ilişkili görülmektedir.

Çocuklar arasında bireysel farklılıklar vardır, bazı çocuklar zaman zaman yetişkinin rehberliğine gerek duyabilirler, çocuğun böyle bir anda eğitimcinin yanında olduğunu düşünmesi onu rahatlatacaktır. Ancak bu rehberliğin sınırı önemlidir. Çünkü, oyun çocuklara deneme yanılma ile problemlerine çözüm getirmeleri için fırsat vermektedir. Yine oyun, çocukların belirli riskleri göze alma deneyimlerini arttırmaktadır. Eğitimcinin, oyunun çocuğa bu katkılarını gözönünde bulundurarak, bir yöntem belirlemesi gerekmektedir. Eğitimci ne aşırı müdahaleci ne de aşırı denetimsiz bir tutum içine girmemelidir (29). İhtiyacı olduğu anda çocuğu gerçekten rahatlatacak ve onu bir ileri düzeye götürecektir rehberlikten kaçınmamalıdır. Ancak çocuğa kendi problemini kendi çözebileceği kadar bir süre tanınması gerektiği de unutulmamalıdır (86).

Okula yeni başlayan bir çocuk için, çeşitli duygusal problemleri gözlenen bir çocuk için ya da özürlü bir

çocuk için eğitimcinin yönlendirici rehberliğinin özel bir önemi vardır. Bu çocuklar, kendilerini ifade etmede başarılı değillerdir. Oyuna ilk adımı atmalarında, ya da başlanan bir oyunu bir düzen içinde sürdürmede destekleyici yönlendirmelere gerek duymaktadırlar (81). Bu konuya daha bilinçli bir bakış açısı getirmek için, bundan sonraki bölümde, zeka özürlü çocukların özellikleri, ihtiyaçları ve oyun davranışları hakkında bilgiler verilmiştir:

ZEKA ÖZÜRLÜ ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ

Zeka özürlü çocukların öğrenme yeteneği ve öğrenme kapasitesi yetersizdir (Macmillan, 1977; Robinson ve Robinson, 1976). Zeaman ve House (1903), bu çocukların en önemli probleminin dikkat dağınıklığı olduğunu belirtmektedirler (42,85).

Ellis (1963-1970) zeka özürlü çocukların kısa süreli belleklerinin de yetersiz olduğunu ileri sürmektedir (42). Robinson ve Robinson (1976), eğitimin zeka özürlü çocuk için gelişimi destekleyici olduğunu, fakat, bu eğitimin etkisinin geç görülebileceğini belirtmektedirler (42,85).

Spitz (1963-1966), zeka özürlü çocukların materyali kullanma yeteneğinin gelişmesinin sınırlı olduğunu belirtmektedir. Spitz, bu durumun, sınıflandırma yöntemlerini kullanmadaki aksaklıktan kaynaklandığını ileri sürmektedir (85). Zeka özürlü çocuk, bir durumda öğrendiğini diğer bir duruma transfer etmede de pek başarılı değildir (87).

Zeka özürlü çocuğun diğer bir özelliği motor koordinasyondaki bozukluktur. Çok sık düşebilir, hareket etmede pek istekli değildirler. Hareketsiz kalan bir çocuğun kaslarınının gelişmesi, güçlenmesi beklenemez. Çocuğun bedenine ait fonksiyonları öğrenmesi, vücudunu koordineli hareket

ettirmesi, kendini tanınması için şarttır. Çocuk, ancak kendi bedenine hükmedebilmeyi öğrendiğinde çevresiyle daha sağlıklı ilişkilere girebilir (9,85).

Zeka özürlü çocuğun ailesinin beklentisi çok düşüktür. Özürlü çocuğa sahip olan aile, çocuğunu aşırı kollama ve koruma yoluna gider, başarısız olacağı kaygısıyla, girişimlerine izin verilmez. Bazı girişimlerine izin verilse bile, hata yapmaması konusunda sürekli uyarılar çocuğun başarısızlığının nedeni olur. Özetle; özürlü çocuk, başarma motivasyonundan çok, başaramama korkusuyla motive edilmektedir. Ailenin bu tutumu, özürlü çocuğun gerçek Kapasitesinin de altında bir performans göstermesine neden olur (42,88,89).

Özürlü çocuğun başardığı bir iş, tesadüfen başarılmış bir iş olarak değerlendirilir ve bu davranışı pekiştirici yönde desteklenmez (42). Ancak, bir noktayı aydınlatmak gerekir ki; ailelerin benimsediği bu tutumlar, tüm özürlü çocuğa sahip ailelere genellenemez. Fakat yaygın bir tutum olduğunu da kabul etmek yanlış olmayacaktır (85). Özürlü çocuğa ait diğer bir özellik, disipline karşı tavır alışımıdır. Aşırı serbestlik, çocukların başıboş kalmasına neden olur, özellikle zeka özürlü çocuklar böyle bir serbestliği kötüye kullanmaya daha meyillidirler. Çocuk nerede durması gerektiğini bilmelidir (52). Kuralların öğrenilmesi zorunludur.

Çünkü oyun, çeşitli zihinsel ve sosyal kurallara uyulmasını zorunlu kılar (85). Oyun içindeki kurallar, bizim, yaşam boyu karşılaşacağımız kurallar zinciriyle ilk ilişkimizi başlattığı için, çok önemlidir (10).

Özürlü çocukların, hem sosyalizasyonundaki aksaklıklar, hem de çevrenin bu probleme bakışındaki engellemeler nedeniyle yaşıtlarıyla iletişimlerinin gelişmesi engellenir (48). Oysaki özürlü çocuğun da, tıpkı yaşıtları olan normal çocuklar gibi mutlaka karşılanması gereken temel ihtiyaçları vardır. Bunlar fizyolojik (yeme, içme, uyuma vb) ve psikolojik sosyal (sevme, sevilme, onaylama, başarma, yeterli olma vb) ihtiyaçlardır (42).

Çocuk zeka özürlü de olsa, grup içinde onaylanma ve kabul ihtiyacı duyacaktır. Bu önce aile içinde başlayan ve daha sonra arkadaş gruplarına doğru kayan bir gelişimi kapsar (9, 42).

Özürlü çocuklarda, yaşıtları gibi kendi kendine yeten, özgüvenli ve bağımsız bireyler olarak yetiştirilebilirler. Önemli olan, çocuğun ihtiyacı olduğu anda, ve ihtiyacı olduğu ölçüde uygun bir şekilde desteklenmesidir (85).

Özürlü çocukların, dışardaki kişilerden sağlanan ipuçlarına karşı duyarlı oldukları unutulmamalıdır.

Çocukların bu özelliklerinden yararlanarak yapılacak yönlendirmeler ile bir ilerleme kaydedilebileceği düşünülebilir(84).

Zeka Özürlü Çocuğun Oyun Davranışları:

Zeka özürlü çocuklar da normal çocuklar gibi oyun oynamayı öğrenebilirler. Oyunun gelişimsel sırası, özürlü çocuklar için de aynıdır. Ancak, başarı yönünden normal çocuklara göre daha sınırlı bir gelişim gösterecekleri unutulmamalıdır (10). Zeka özürlü çocuklar, somut işlem aşamasının ilerisinde bir gelişim gösteremezler. Bu çocukların, problem çözme ve öğrenmelerinin temelinde, duyu-motor deneyimlerinin olduğunu vurgulamak gerekir (9,10).

Zeka özürlü çocuklar, çoğunlukla oyunu kendileri başlatamazlar."Bu yeteneğin sınırlı olması, onun zihin gelişiminin ardında gizlenmektedir" Field (1981) (58). Bu konuda çocuklar arasında bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Daha önce okul deneyimi olmuş bir çocuk, oyun oynama fırsatı bulabileceği kardeşi ya da arkadaşı olan çocuklar oyunu başlatma ve sürdürmede daha başarılı olabilirler (88). Ayrıca zeka özürünün derecesi ve zeka özürüne başka bir özürün iştirak etmesi durumu da çocukların oyun davranışlarını etkilemektedir (21).

Yukarıda belirtilmiş olan avantajlı koşullara sahip olmayan zeka özürlü çocuk için oyun oynamayı öğretmek gere-

kebilir. Aksi takdirde çocuk ya tek başına oynar ya da oyun oynamadan çevresini izler. Bazen de çocukların yakınında fakat onlara katılmadan tek başına oynar (paralel oyun) (84).

Özürlü çocukta oyun davranışının geliştirilmesi için yapılacak rehberlik şu hedefleri kapsayabilir.

- a- Çocuğun uygun materyali seçmesi,
- b- Seçilen materyalin fonksiyonuna ait uygun kullanımına dikkati çekilmesi,
- c- Oyun arkadaşıyla biraraya getirilmesi,
- d- Oyun arkadaşıyla iletişim davranışlarının geliştirilmesi,

Baer, Wolf ve arkadaşları (1970) de özürlü çocuk için aşağıdaki yönlendirme tekniklerini önermişlerdir. İlk olarak sözel yönlendirme kullanılabilir.

"Beraber Oynayın Ekin"

Çocuğun bu uyarıcıyı yerine getirmemesi durumunda, eğitimci çocukla oynayarak model olma yı deneyebilir. Son olarak da fiziksel olarak yönlendirme denenebilir (27, 80).

Zeka özürlü çocuk, özürünün getirdiği sosyal ve zihinsel yeteneklerindeki sınırlılık nedeniyle daha çok izole ve paralel oyun oynamakta ve daha seyrekde beraber ve kooperatif oyun oynamaktadır (32,58,90). Yine zeka özürlü çocuğun

zihinsel oyun gelişiminin ilk adımları olan, fonksiyonel oyun ve basit yapı inşa oyunlarını sembolik oyundan daha çok tercih ettikleri görülmektedir (31,85)

Ancak, bir noktaya değinmek gerekir ki, aynı yaşta-ki normal çocukla, zeka özürlü çocuğun, oyun davranışlarını karşılaştırmak hatalı olacaktır. Her çocuk kendi özellikleriyle değerlendirmeli ve bu doğrultuda yönlendirme yapılmalıdır (85). Örnek; tek başına oturan fakat çevresindeki arkadaşlarını izleyerek gülen, özürlü çocuk için bu davranış, önemli bir başarı sayılabilir. Yine, küçük bir grubun yakınına gelen ya da sınıfta tek, fakat, amaçlı olarak organize ettiği etkinliğe katılan özürlü çocuk için, önemli bir adım atılmıştır denebilir (12, 36, 85).

Gerek normal çocukların gerek de özürlü çocukların oyun tercihlerinin ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarının analiz edildiği çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur. Seçilen araştırmalar şu şekilde gruplandırılmıştır:

ARAŞTIRMA YAYINLARI

I- Çocukların oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarının yaş ve cinsiyet gruplarına göre farklılaşmasını inceleyen araştırmalar:

- Thomas Berndt; 1981
- Michael Lougee ve ark; 1977
- Judith Loinglois ve ark; 1973
- Charles Worth ve Harput; 1967
- Muste ve Sharpe; 1947
- Rubin, Maioni ve Hornung; 1976

II- Çocukların yaş, cinsiyet ve gelişim düzeylerine göre farklılaşan oyun tercihlerini inceleyen araştırmalar:

- Roger Bakeman ve John Brownle; 1980
- Parten; 1932
- Rubin; 1976
- Barnes; 1971
- Michael Guralnick; 1981
- Helen Tresjen; 1979
- Peter Smith; 1978
- Michael Guralnick ve Ellen Weinhouse; 1984
- Guralnick; 1980
- Bronson; 1972

III- Çocukların oyun sırasında tercih ettikleri oyun materyallerinin yaş, cinsiyet gelişim düzeyi ve oynanan oyun tipine bağlı olarak farklılaşmasını inceleyen araştırmalar:

- John Hendrickson ve ark; 1981
- Beverly Fagot; 1974
- Candoce Schau; Lynne Kahn ve ark.1980
- Kay Jennings; 1975
- David Pederson ve ark; 1981

IV- Oynanan oyun tipinin sosyo ekonomik düzey koşullarına göre farklılaşmasını inceleyen araştırmalar:

- Kennth. Rubin ve ark; 1976
- Feitelson ve Ross; 1973
- Smilansky; 1968
- Feitelson, Weintraub ve Michael; 1972

Thomas Berndt (1981), yaş ve cinsiyetle ilişkili olarak, çocukların olumlu ve olumsuz sosyal iletişim davranışlarındaki farklılaşmayı analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçları paylaşma, yardımlaşma, işbirliği, iletişime cevap verme gibi olumlu sosyal iletişim davranışlarının dördüncü sınıf öğrencilerinde daha yoğun, yardımı, paylaşmayı ve iletişimi red etme gibi olumsuz davranışların da birinci sınıf çocuklarında daha yoğun olarak gözleendiğini göstermiştir. Çocukların cinsiyetlerine göre, olumlu ve olumsuz sosyal davranışlara yönelişleri analiz edildiğinde, birinci ve dördüncü sınıftaki kızlar arasında önemli bir fark gözlenmemiştir. Fakat erkek çocuklarında bu fark çok çarpıcı olarak kendini göstermektedir (69).

Michael Lougee ve arkadaşları (1977); Çocukların, kendileriyle aynı yaşta olan arkadaşlarıyla oynarken ve farklı yaşlardaki arkadaşlarıyla oynarken sosyal iletişim davranışlarındaki farklılaşmayı incelemişlerdir. Çocukların iletişim davranışlarına ait veriler, iki kez yapılan 10'ar dakikalık video-teyp kayıtlarından alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; olumlu sosyal iletişim davranışları (paylaşma, yardımlaşma, işbirliği, taklit etme, iletişimi başlatma ve sürdürme), küçük çocuklardan oluşan homojen oyun gruplarında da, büyük çocuklardan oluşan oyun gruplarında da daha fazla gözlenmiştir. (küçük + küçük % 67; Büyük + büyük % 56; Büyük + küçük % 17). Büyük çocuklar kendi yaşlılarıyla

birarada olduklarında, küçük çocukların kendi yaşıtla-
 rıyla birarada olduğu durumdan daha fazla iletişim kur-
 muşlardır. Büyük çocuklar arasındaki iletişimin tipi özel
 iletişimdir. Yaş, ile paylaşma, yardımlaşma, işbirliği ve
 iletişim kurma yeteneği arasında pozitif bir ilişki bulun-
 muştur. Ancak, büyük çocuklara ait bu sonuçlar, karma grup-
 da olduklarında farklılık göstermiştir. Şöyleki; büyük ço-
 cuklar, karma gruptayken, homojen grupta bulduklarından
 daha az sözel iletişim kurmuşlardır. Bunun tam tersi olarak
 da, küçük çocuklar karma gruptayken, homojen grupta bulun-
 duklarından daha fazla sözel iletişim kurmuşlardır (64).

Judith Loinglois ve arkadaşları (1973); ise, aynı
 yaştaki çocukların sosyal davranışları üzerinde cinsiyetin
 etkisini saptamak amacıyla orta sosyoekonomik düzeyden ge-
 len üç-beş yaşlarındaki 32 siyah çocuğu serbest oyun sıra-
 sında gözlemişlerdir. Çocukların yarısı kendi cinsiyetlerin-
 deki yaşıtlarıyla, eşleştirilerek ayrılmıştır. Üç yaşındaki
 çocuklar da beş yaşındaki çocuklar da, kendi cinsiyetlerinde-
 ki yaşıtlarıyla beraber daha fazla olumlu sosyal davranışlar
 göstermişlerdir. (iletişim kurma, materyali paylaşma, işbir-
 likçi davranışlar). Sadece üç yaşındaki erkek çocuklar cin-
 siyet bakımından karma olan gruptayken daha fazla sosyal ile-
 tişim davranışı göstermişlerdir. Araştırmacılar, bu durumu
 tam olarak açıklayamamaktadırlar fakat, sonuç, muhtemelen üç

yaşındaki çocukta cinsiyet farkının tam olarak ayırd edilememesi ile ilgilidir demektedirler. Üç yaşındaki kızlar, yaşittirleri erkeklere göre daha fazla sözel olmayan iletişim davranışı göstermişlerdir. Beş yaşındaki çocuklarda bu durum tam tersi olarak bulunmuştur. Bu gruptaki erkekler daha fazla sözel olmayan iletişim kurmuşlardır. Materyale karşı saldırgan olma ise, üç ve beş yaşındaki erkek çocuklarında daha fazla gözlenmiştir. Üç yaşındaki erkek çocuklarında materyale karşı saldırgan olma, hem üç yaş kızlarından hem de beş yaş kız ve erkeklerinden daha fazla gözlenmiştir (74).

Charlesworth ve Harput (1967); sadece büyük çocuklardan oluşan homojen oyun grubundaki çocukların birbirleriyle daha çok iletişim kurduklarını ve daha çok olumlu sosyal iletişim davranışlarına yöneldiklerini gözlemlemiştir (85). Bu konuda, karşı görüşte olan araştırmacılar vardır. Örnek;

Muste ve Sharpe (1947); aynı cinsiyetli çocukların birarada olmasının saldırganlık ve karşı koyma davranışlarının ortaya çıkma sıklığını arttırdığını belirtmektedirler (77).

Rubin, Maioni ve Hornung (1976); ise, karma yaş grubundaki çocukların birarada bulunduğu oyun gruplarında, daha fazla sosyal oyun tercihinin gözlenebileceğini belirtmektedirler (20).

Roger Bakeman ve John Browle (1980); tercih edilen oyun davranışlarının tipini saptamak amacıyla, ikibuçuk-beş yaşındaki 18 erkek, 23 kız çocuğu serbest oyun saatinde Video teyp aracılığıyla gözlemişlerdir. Ayrıca araştırmacılar çocuğun oyun saati içinde hangi oyun tipini nekadarsüreyle oynadıklarını da saptamaya çalışmışlardır. Araştırmada Parten'in sosyal oyun sınıflandırması kullanılmıştır (izole, paralel, beraber - kooperatif oyun tipleri ve oyun dışı davranışlar olarak tanımlanan gözlem ve davranışın yönlendirilmemesi). Araştırma sonuçları, izole ve paralel oyunun yaşla azaldığını beraber ve kooperatif oyunun da yaşla arttığını göstermektedir. Oyun tercihinde cinsiyet faktörü de etkili bulunmakla birlikte, bu önemli bir tercih farklılığı olarak kabul edilmiştir. Bu sonuca göre, erkek çocuklar izole oynamayı daha çok tercih ederken; kız çocukları paralel ve beraber oynamayı tercih etmişlerdir. Yine araştırma sonuçları, oyuna ayrılan sürenin yaşla arttığını göstermiştir. Çocuklar daha sosyal oyunlara yöneldikçe oyuna ayrılan süre de artmaktadır. Çocuklar izole ve paralel oyunu daha sık, fakat daha kısa sürelerle oynamışlardır. Beraber ve kooperatif oyunu ise daha seyrek fakat daha uzun sürelerle oynamışlardır (25).

Parten (1932); Rubin (1976); ve Barnes (1971) da, çocuğun oyun faaliyetleri içinde, sosyal katılım davranışlarının yaşla arttığını belirtmişlerdir. Bu araştırmacılar, iki-ikibuçuk yaşındaki çocuğun karakteristik oyun tercihinin, izole oyun olduğunu belirtmektedirler, gözlem ve yönlendirilmemiş davranış da bu yaşda sık olarak gözlenmektedir.

Araştırmacılar, dörtbuçuk - beş yaşından sonra kooperatif oyun tercihinin gözlenebileceğini belirtmektedirler (20, 47,91).

Michael Guralnick (1981); dört-altı yaş gruplarındaki normal gelişim gösteren çocuklarla, gelişim ve zeka geriliği olan çocukların oyun tercihlerini ve oyun gruplarındaki sosyal iletişim davranışlarını analiz etmişlerdir. Araştırma; Parten ve Smilansky'nin sosyal ve zihinsel oyun sınıflandırması üzerine planlanmıştır. Kurulan, iletişim sıklığı, tipi (sözel, sözel olmayan) ve iletişimin psikolojik yönü de incelenmiştir. Araştırma sonuçları, normal ve özürlü çocukların en sık tercih ettiği oyun tipinin, paralel oyun olduğunu göstermektedir (21). Helen Tresjen (1979) ve Peter Smith (1978); araştırma sonuçları da bu sonuçları destekler niteliktedir (92,100). Guralnick araştırmasında, zeka ve gelişim geriliği, ileri derecede olan grupta daha fazla yönlendirilmemiş davranış daha seyrek olarak da, gözlem, beraber oyun ve kooperatif oyun örnekleri gözlemlenmiştir. Normal çocuklarda yaşla, izole oyundan beraber ve kooperatif oyuna doğru bir geçiş görülürken, zeka özürlülerde bu durum, yaşın ilerlemesiyle tam bir paralellik göstermiştir. Sembolik oyun normal çocuklar için daha sık tercih edilen zihinsel oyun tipi olarak saptanmıştır, ve bu yaşla da bir artış göstermiştir. Araştırma süresince,

normal çocuklar, oyun tipi ne olursa olsun, daha fazla oyun oynamıştır, zeka özürlü çocuklar ise, daha çok oyun dışı, davranışlara (gözlem, yönlendirilmemiş davranış) yönelmişlerdir. Araştırmaya ait diğer sonuçlar da şunlardır: Normal gelişim gösteren çocuklar, oyun sırasında daha fazla iletişim kurmuşlardır. Kurulan iletişimin tipi çoğunlukla sözel iletişimdir ve psikolojik yönü ise olumludur. Zeka özürlü çocuklar iletişim kurma, iletişimin tipi ve psikolojik yönü bakımından daha düşük başarı göstermişlerdir. Ancak iletişimin sıklığı ve niteliği, gelişim düzeyine bağlı olarak artış göstermiştir. İletişimin olumlu nitelikte olması, iletişim süresini uzatmıştır (21). yine, Michael Guralnick ve Ellen Weinhouse (1984) deki çalışmalarında, normal ve zeka özürlü çocukları serbest oyun saati sırasında gözlem yöntemiyle gözlemişlerdir. Gözlemler sırasında çocukların oyun tercihleri, iletişim sıklığı ve niteliği kaydedilmemiştir. Normal gelişim gösteren çocukların takvim yaşı 39,5 ay, zeka özürlülerinki ise 54,4 aydır. Zeka özürlü grupta yönlendirilmemiş davranış en sık gözlenen durum olarak saptanmıştır. (% 75). Bunu izole ve paralel oyun tercihleri izlemektedir. Zeka özürlü grupta kooperatif oyun hiç gözlenmemiştir. Normal gelişim gösteren çocuklar ise zamanın (% 25) ini kooperatif tipli oyunlarla geçirmişlerdir. Normal gelişim gösteren çocuklar birbirleriyle daha fazla ve olumlu nitelikte iletişim kurabilmiştir, fakat zeka özürlü grup için bu durum tam tersi olarak gözlenmiştir, bu çocuklar

birbirleriyle hem daha az hem de olumsuz nitelikte iletişim kurabilmişlerdir. Yine bu araştırmada da zeka özürünün derecesine göre çocukların oyun tipi ve iletişim davranışlarının biçimlenebileceği sonucu gözlenmiştir(48). Yine Guralnick (1980) deki çalışmasında zeka özürlü ya da iletişim yönünden engellenmiş (konuşma ve işitme engelli) çocukların iletişimi başlatma ya da başlatılan iletişimi sürdürmede yetersiz kaldıklarını belirtmiştir (93).

Bronson (1972); zeka özürlü, çocuğun hiçbir yönlendirme olmaksızın serbest oynamasına fırsat verildiğinde, ya izole oynadığını ya da hiç oyun oynamadığını gözlemlemiştir. Bronson böyle bir durumda, çocuğun ya hiç iletişim kurmadığını ya da sadece yetişkinle iletişim kurduğunu belirtmektedir. Bronson, bu sonucun, büyük olasılıkla, çocuğun başlattığı ilk sosyal iletişim davranışının yetişkin tarafından olumlu bir şekilde desteklenmesiyle ilgili olduğunu düşünmektedir (94).

John Hendrickson ve arkadaşları (1981), üç-beş yaşındaki çocukların tercih ettikleri oyun materyali ile oynadıkları oyun tipi arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Araştırmacılar, oynanan oyun materyalinin, sosyal davranış için fonksiyonel olduğunu yani, sosyal davranışıyla ilişkili olduğu sonucuna varmışlardır. Blok, evcilik materyalleri,

hastane materyalleri top, giysiler, müzik aletleri, çocukların kooperatif oyunları sırasında kullandıkları materyaller olarak gözlenmiştir. Bulyap, lego, nopper, itmeli-çekmeli oyuncaklar ve mekanik oyuncaklar ise çocukları izole oynamaya yöneltmiştir. Boya, kitap, telefon, taşıt gibi oyuncaklar ise, çocukların paralel oyunları sırasında kullandıkları materyaller olarak gözlenmiştir (70).

Beverly Fagot (1974); altı kız-altı erkek çocuğu, ev ortamında serbest oyun oynarken gözlemiştir. Üç dakikalık gözlemler sırasında çocuğun oyun tercihini, materyal tercihini, ve annelerin çocuklarına karşı iletişimsel davranışlarını kaydetmiştir. Araştırma sonuçları, erkek çocuklarının daha çok, blok, taşıt, top ve manipulatif oyuncaklarla oynadığını, kızların ise, müzik aletleri, evcilik materyalleri, bebek, giysi ve süslerle oynadığını göstermiştir. Kızlar oyunları sırasında daha fazla sözel ifadeler kullanmışlardır ve anneleriyle daha fazla iletişim kurmuşlardır. Annelerin hepsi kız çocuklarıyla daha fazla konuşmuş daha fazla yönlendirmiş ve ödüllendirmiştir (86).

Candace Schau, Lynne Kahn ve arkadaşları (1980); üç-beş yaşları arasında 52 çocuğu serbest oyun saati sırasında 10 dakikalık süreyle gözlemlemişlerdir. Bu gözlemler sırasında, çocukların kız ve erkek cinsiyetine özgü cinsiyet tipi oyun materyallerini ve hem kız hem erkek çocukların oynayabileceği

(nötr) oyun materyallerini tercih etme durumlarını kaydetmişlerdir. Sonuçlar, 32 çocuğun cinsiyet tipli oyun materyallerini seçme eğiliminde olduğunu göstermiştir. Cinsiyet tipli materyalle oynama, her iki cinsiyette de yaşla ilişkili olarak artmaktadır (68).

Kay Jennigs (1975); Üç-beş yaşındaki 38 çocuğu, serbest oyun saatinde gözleyerek, materyale karşı tepkilerini kaydetmiştir. Çocuklar, materyalleri gerçek (fiziksel görünen) fonksiyonlarıyla kullanabilmişlerdir. Fakat sembolik (soyut, mecazi) kullanımda başarılı olamamışlardır. Çocuklar arasında bireysel farklılıklar olmasına karşın, materyalin kullanımına ait özellikler, aynı yaş grubundaki çocuklar için sabit durağan bir özellik olarak görülmüştür (76).

David Pederson ve arkadaşları (1981); İki buçuk-üç yaşındaki çocuklara, alıştıkları aktivitelerde kullandıkları objenin yerine, kullanılabilecek bir başka objeyle yeni durumlar düzenlemeleri ve.... sanki gibi oynamaları istenmiştir. Sonuçlar, asıl objenin yerine geçen objeyle net bir kullanımın gerçekleşemediğini göstermektedir (75). Oyunun gelişimini etkileyen faktörlerden biri, çocuğun içinde bulunduğu sosyoekonomik düzey koşullarıdır. Bu konuyla ilgili araştırma örnekleri aşağıda sunulmuştur.

Kenneth Rubin ve arkadaşları (1976); Orta ve düşük sosyoekonomik düzeyden gelen üç-altı yaş arasındaki 40 çocuğu serbest oyun saati sırasında gözlemişlerdir. Araştırmada Parten ve Smilansky'nin sosyal ve zihinsel oyun sınıflandırmaları kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, çocuğun yaşının, cinsiyetinin ve sosyoekonomik düzey koşullarının oyun davranışının etkilediğini göstermiştir. Düşük sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların; daha fazla izole, paralel ve fonksiyonel oyun oynadıkları ve daha az beraber, kooperatif oyun ve yapı-inşa ve sembolik oyun oynadıkları gözlenmiştir. Sosyal ve zihinsel oyun kombinasyonları analiz edildiğinde de orta sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların;

a-) Daha az izole fonksiyonel ve paralel fonksiyonel oyun,

b-) Daha çok beraber yapı-inşa ve kooperatif sembolik oyun oynadıkları gözlenmiştir. Tüm oyun tiplerinin genel dağılımı gözden geçirildiğinde, iki sosyoekonomik düzeyden gelen çocuklarda da kooperatif oyun, sembolik ve kurallı oyun en seyrek olarak oynanan oyun tipleri olarak görülmektedir. Bunun yanısıra paralel oyun, fonksiyonel oyun ve yapı-inşa oyunu daha sık oynanan oyunlar olarak görülmektedir. Bu sonuçlar, oyundaki gelişimin yaşın bir fonksiyonu olarak ortaya çıktığını, sosyoekonomik düzey koşullarının, bu gelişimde destekleyici ya da engelleyici yönde belirleyici olduğu düşüncesiyle desteklenmektedir (20).

Feitelson ve Ross (1973); Rosen (1974) ve Smilansky (1968); Feitelson, Weintraub ve Michael (1972)'in araştırma sonuçları Kenneth Rubin ve arkadaşlarının araştırma sonuçlarıyla birbirini destekler niteliktedir. Bütün bu araştırmalarda savunulan ortak görüş, sosyoekonomik düzey koşulları bakımından dezavantajlı olan çocukların, çevrelerinde yapılacak değişiklikler ile, bu farkın kapanabileceğidir. Bu değişiklikler, çevrenin uyarıcı yönünden zenginleştirilmesi ve yetişkin rehberliği şeklindeki yardımları kapsamaktadır. Ancak, tüm araştırmalar, bu desteğin çocuğun yaşının uygun olduğu durumda yararlı olabileceğini, desteklemektedir (20,51,53,83).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Son yıllarda, okul öncesi eğitiminde oyuna dayalı eğitim programlarının benimsenmesi yaygın bir görüştür. Eğitimciler, psikologlar, sosyologlar ve antropologlar, oyunun sadece çocuk için eğlendirici niteliğinin olmadığını, eğitimsel değerinin katkıları konusunda bir görüştedirler.

Okul öncesi eğitim programları, çocuğun yaşı, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları, ilgi ve ihtiyaçları gözönünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Bu durumda eğitimcinin, çocuğu tüm özellikleri ile keşfetmesi önem kazanmaktadır. Eğitimcinin çocuğu tanıyabileceği en doğal fırsat ise "oyun" ortamıdır.

Oyun, çocuğun kendi yeteneklerini keşfettiği yaratıcı potansiyelini kullanabileceği, dil zihin, motor, duygusal gelişimlerini destekleyici en etkili ortamdır. Çocuk, oyun sırasında kendini ifade etmede tamamiyle bağımsızdır. Oyunun çocuk için önemi ve eğitim açısından katkıları konusunda bilinçli bir eğitimci, oyun saatinde çok değerli veriler toplayabilir. Oyun sırasında toplanan ipuçları, çocuğun oyun ortamında daha iyi yararlanabilmesi için, yeni düzenlemelerin yapılabilmesine fırsat vermektedir.

Bu nedenle, çocuğun oyun ortamı içindeki davranışlarının analiz edilmesi çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının öğrenilmesi ve eğitim programlarına bu doğrultuda daha bilinçli

yön verilebilmesi amacıyla, bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Oyun, tüm çocuklar için evrensel bir ihtiyaçtır.

Normal gelişim gösteren çocuklar kadar, özürlü çocuklar için de çocukluk döneminin vazgeçilmez tek uğraşı oyundur. Bu araştırmada normal gelişim gösteren çocuklar ile zeka özürlü çocukların özel bir grubu olan Down Sendromlu çocukların oynadıkları oyun tipleri, ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışları analiz edilmiştir. Yapılan çalışmalarda normal ve özürlü çocukların, sosyal oyun (izole, paralel, beraber ve kooperatif) ve zihinsel oyun (fonksiyonel, yapı-inşa sembolik) sınıflandırmalarına göre tespit edilmiş her oyun tipinde oyun davranışlarını gösterdikleri görülmektedir (17). İki çocuk grubu arasındaki fark, tercih edilen oyun tipinin sıklığında ve oyuna ayrılan sürededir (17).

Oyun gelişimsel bir süreçtir, zeka özürlü çocukların oyunları da tıpkı normal çocuklar gibi gelişimsel bir sıra izlemektedir. Ancak bu gelişim çok yavaş gözlenmektedir.

Normal çocuklar, çok doğal fırsatlar içinde oyun davranışlarını geliştirirken, zeka özürlü çocuklar için özel yönlendirmelere gerek duyulmaktadır. Normal gelişim gösteren çocuklar, daha çok kooperatif oyun ve sembolik oyun oynayabilmektedirler. Fakat zeka özürlü çocuklar sözel becerileri, zeka kapasiteleri ve sosyal yeterlilikleri sınırlı olduğundan, pek fazla iletişim davranışlarına gerek kalmayan

yapı-inşa oyunlarında izole oynamayı tercih etmektedirler (42,85).

Fakat yine yapılan çalışmalar, normal gelişim gösteren çocukların ve zeka özürlü çocukların çocuk merkezli, sosyal öğrenme kuramına dayalı eğitim programları çerçevesinde, desteklenerek, daha işbirlikçi sosyal oyunlara yönelebileceklerini göstermektedir (85). Bu nedenle çocuğun tüm özellikleriyle tanınması, ihtiyaç duydukları anlarda bilinçli bir yönlendirme yapılmasının önemini bir kez daha vurgulamak gerekmektedir. Çünkü, okul öncesi eğitim sırasında geliştirilen beceriler, kazanılan alışkanlıklar, daha ileriki yıllarda çocuğun davranışlarına yansiyabilmektedir. Yani, oyunun getirdiği avantaj, sadece oyun koşullarında kalmayıp günlük yaşam deneyimlerine aktarılabilir.

Örnek; Küçük bir oyun grubunda. paylaşma, yardımlaşma gibi olumlu sosyal iletişim davranışlarını kazanan bir çocuğun ileriki yıllarda da ilişkilerini bu düzeyde sürdürmesi beklenen bir sonuçtur.

Bu nedenlerle okulöncesi eğitim programlarında ağırlık noktası olan oyunun analiz edilmesinin, aşağıda belirlenen katkıları olabileceği düşüncesiyle bu araştırma planlanarak, yapılmıştır.

OYUN ORTAMINDA,

1- Her çocuğa özgü ilgi ihtiyaç ve gelişimsel özellikler ayırd edilebilir.

2- Belirlenen özellikler doğrultusunda, eğitim programları daha bilinçli bir bakış açısıyla düzenlenebilir.

3- Gelişimine katkıda bulunabilecek, uygun oyun materyallerinin seçimi ve çevre düzenlemesi, yapılabilir.

4- Oyun çocukla-çocuğun, yetişkin ile çocuğun iletişim davranışlarının desteklenmesinde, en uygun yöntemin belirlenmesi için doğal bir gözlem olanağı olarak değerlendirilebilir.

TEMEL PROBLEM

Üç-Altı yaşları arasındaki normal gelişim gösteren çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre;

a-) TERCİH ETTİKLERİ OYUN TİPİ; Sosyal oyun (izole, Paralel, Beraber, Kooperatif), Zihinsel Oyun (Fonksiyonel, Yapı- İnşa, Sembolik, Eğitimsel) ve Sosyal Zihinsel Oyun Kombinasyonları (İzole, fonksiyonel, Paralel Sembolik ... vb)

b-) OYUN İÇİNDEKİ SOSYAL İLETİŞİM DAVRANIŞLARI; (İletişimi başlatma, sürdürme, işbirlikçi davranışlar, materyal kullanımı)

c-) TERCİH ETTİKLERİ OYUN KÖŞELERİ; (Dramatizasyon Köşeleri, Blok , Manipulatif Oyuncak Köşesi, Sanat, Kitap, Özbakım Köşesi), nasıl farklılık göstermektedir?

ALT PROBLEMLER

1- Altı ve Dokuz yaşları arasındaki Down Sendromlu çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre;

a- Tercih ettikleri oyun tipi,

b- Tercih ettikleri oyun köşesi,

c- İletişim kurma becerisi,

d- Kurulan iletişimin tipi ve

e- Kurulan iletişimin psikolojik yönü bakımından

nasıl bir farklılık görülmektedir?

2-) Üç-Altı Yaşları arasındaki normal gelişim gösteren çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre;

- a- İletişim kurma becerisi,
- b- Kurulan iletişimin tipi,
- c- Kurulan iletişimin Psikolojik yönü,
- d- İletişim kurulan çocuğun yaşı ve cinsiyeti,
- e- Dikkat kontrolü,
- f- Bir oyun köşesinden diğerine geçiş durumu,

nasıl farklılık göstermektedir?

3-) Okula başlama süresi;

- a- Normal gelişim gösteren çocukların,
- b- Down Sendromlu çocukların,

oyun tercihini nasıl etkilemektedir?

4-) Normal gelişim gösteren çocuğun oynadığı oyun köşesi, oynanan oyun tipini etkilemekte midir?

5-) Normal Gelişim gösteren Çocuğun oynadığı oyun materyali, iletişim kurma davranışını etkilemekte midir?

6-) Normal Gelişim Gösteren Çocuğun içinde bulunduğu oyun grubundaki çocukların yaşları, çocuğun oynadığı oyun tipini etkilemekte midir?

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI

EVREN Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Uygulama Anaokulunda Okul öncesi eğitim alan normal gelişim gösteren çocuklar ile, zeka özürllülerin özel bir grubunu oluşturan Down Sendromlu çocuklar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan toplam çocuk sayısı (149)'dur. Bu çocukların (139)'u normal (10)'u Down Sendromlu çocuklardır. Normal gelişim gösteren çocuklar, dört ayrı oyun odasında, Down Sendromlu çocuklar ise, tek bir oyun odasında, okulöncesi eğitimi almaktadırlar. Oyun odalarındaki çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1_A ve Tablo 1_B'de gösterilmiştir.

Tablo 1_A: Dört Oyun Odasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.

OYUN ODASI	YAŞ VE CİNSİYET	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		T O P L A M		
		K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
		Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	
* I.OYUN ODASI		1	3	5	2	7	9	3	5	16	19	35
II.OYUN ODASI		2	2	6	4	6	5	7	3	21	14	35
III.OYUN ODASI		3	2	4	5	7	6	5	5	19	18	37
IV.OYUN ODASI		2	3	5	4	5	4	5	4	17	15	32
TOPLAM		8	10	20	15	25	24	20	19	73	66	139

* Bu grup araştırmanın örneklem grubu olarak seçilen gruptur.

Tablo 1_B Down Sendromlu Çocukların Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.

CİNSİYET	YAŞ	6 YAŞ	7 YAŞ	8 YAŞ	9 YAŞ	TOPLAM
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
KIZ		0	2	2	1	5
ERKEK		1	2	1	1	5
TOPLAM		1	4	3	2	10

Normal gelişim gösteren çocuklarına yaşları üç ile altı yaş arasında bir dağılım göstermektedir, Down Sendromlu gruptaki çocuklar ise, yaşları altı ile dokuz arasında olan çocuklardır. Özürlü gruptaki çocuklar daha büyük olmalarına rağmen, ancak ikibuçuk-beş yaşındaki normal gelişim gösteren çocukların gelişim düzeyindedirler. Bu çocukların gelişim düzeyleri çeşitli gelişim testleriyle belirlenmiştir.

ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklem grubu olarak, normal gelişim gösteren çocukların oyun odalarından biri, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (95). zeka özürlü çocukların eğitim aldığı eğitim grubu tek olduğu için, bu gruptaki çocukların hepsi örnekleme alınmıştır. Araştırmada, çocukların oyunları sırasında sınıf içindeki diğer arkadaşlarıyla olan iletişimlerinin kaydedilmesi istenmektedir. Bu nedenle, farklı sınıflardan belirli sayıda çocukların örnekleme alınması

gözlemler arasında bir kopukluk yaratacağından, bir oyun odasındaki tüm çocuklar araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın temeli, aynı grup içindeki çocukların oyun saati sırasındaki sosyal iletişimlerinin değerlendirilmesidir. Bu düşünceyle hareket edilerek, oyun odalarından birindeki 35 normal gelişim gösteren çocuk random yöntemiyle örnekleme alınmıştır. Araştırmanın diğer grubunda ise, 10 Down Sendomlu çocuk bulunmaktadır.

ÖRNEKLEM GRUBUNU OLUŞTURAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

I-) NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLAR; Üç ve altı yaşları arasındaki bu çocukların,

a- Denver gelişimsel tarama testi (96)

b- Seattle performans ölçeği (97)

c- Peabody Vocabulary test (98) Random sonuçlarına göre, dil-zihin-sosyal-duygusal ve motor gelişim özellikleri bakımından, yaşlarına uygun gelişim gösterdikleri saptanmıştır.

Bu çocuklar, Hacettepe Üniversitesinde görevli akademik ve idari personelin çocukları arasından kur'a ile seçilen çocuklardır. Anne ve babalarının eğitim durumlarına göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Örneklem Grubunu Oluşturan
Normal Gelişim Gösteren Çocukların
Anne ve Babalarının Eğitim Düzeylerine
Göre Dağılımı.

EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE EĞT. DÜZ.	BABA EĞT. DÜZ.
	Sayı	Sayı
OKUMA YAZMASI YOK	0	0
İLKOKUL	1	1
ORTAOKUL	2	4
LİSE	13	4
YÜKSEK OKUL	19	26
TOPLAM	35	35

Yine örneklem grubundaki çocukların okula ilk başlama tarihleri birbirlerinden farklıdır. Tablo 3'de çocukların okula başlama sürelerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3: Örneklem Grubunu Oluşturan
Normal Gelişim Gösteren Çocukların
Okula Başlama Sürelerinin Yaşlara
Göre Dağılımı.

YAŞ	OKULA BAŞLAMA SÜRESİ			
	İLK 6 AY	7-18 AY	19 AY - ↑	TOPLAM
	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
3 YAŞ	4	0	0	4
4 YAŞ	5	1	1	7
5 YAŞ	1	12	3	16
6 YAŞ	0	0	8	8
TOPLAM	10	13	12	35

II- ZEKA ÖZÜRLÜ ÇOCUKLAR; Altı-dokuz yaşları arasındaki bu çocuklar için de önce gelişim düzeylerini saptamak amacıyla, Denver gelişimsel tarama testi, Seattle performans ölçeği, Peabody Vocabulary test uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, zeka özürlü olan bu çocukların iki-üç - beş yaşındaki normal çocuğun gelişim düzeyinde olduğunu göstermiştir.

Down Sendromlu çocukların anne-babalarının eğitim durumlarına göre dağılımı ve okula başlama sürelerine göre dağılımları Tablo 4 ve Tablo 5'da gösterilmiştir.

Tablo 4: Down Sendromlu Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE EĞT.DÜZ.	BABA EĞT.DÜZ.
	Sayı	Sayı
OKUMA YAZMASI YOK	0	0
İLKOKUL	7	0
ORTAOKUL	0	5
LİSE	1	2
YÜKSEK OKUL	2	3
TOPLAM	10	10

Tablo 5 : Down Sendromlu Çocukların
Okula Başlama Sürelerinin Yaşlara
Göre Dağılımı.

YAŞ	OKULA BAŞLAMA SÜRESİ			TOPLAM
	İLK 6 AY Sayı	7-18 AY Sayı	19 AY-↑ Sayı	Sayı
6 YAŞ	1	0	0	1
7 YAŞ	2	2	0	4
8 YAŞ	0	2	1	3
9 YAŞ	0	0	2	2
TOPLAM:	3	4	3	10

VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

I- Çocukların Oyun davranışlarına ait bilgiler veri toplama yöntemlerinden "SÜRELİ GÖZLEM KODU" ile toplanmıştır (17.100).

II- Çocukların ailelerine ait bilgiler, çocukların dosyalarındaki kişisel bilgi formlarından alınmıştır.

III- Çocukların gelişim düzeylerine ait bilgiler,

a- Denver Gelişimsel Tarama Testi (96)

b- Seattle Zihin-dil-duygusal-sosyal ve motor gelişim ölçekleri (97)

c- Peabody Vocabulary test (98) uygulamaları sonunda elde edilmiştir.

VERİ TOPLAMA ARACI

Çocuğun oyun davranışlarını saptamak amacıyla, süreli gözlem yöntemiyle toplanan bilgiler gözlem formuna kaydedilmiştir. (EK : 1)

Gözlemler sırasında kaydedilen bilgiler şunlardır.*

- 1- Çocuğun; tercih ettiği oyun köşesi
- 2- Oynadığı Oyun tipi
- 3- Kullandığı oyun materyali
- 4- Oyun içindeki Sosyal İletişim davranışlar

I- İletişim

- A- İletişimin; şekli
- B- Tipi
- C- Objesi
- D- Psikolojik yönü

II- İşbirlikçi davranışlar

III- Materyale kullanımına ait davranışlar

IV- Dikkat Kontrolü

5- Oyun Grubundaki Çocukların Özellikleri

- A- Yaş
- B- Cinsiyet özellikleri

6- Bir köşeden diğerine geçiş durumu

* Yukarıda belirtilen durumlar hakkındaki aydınlatıcı bilgiler "genel bilgiler" bölümünde verilmiştir.

Çocukların oyun davranışlarına ait bilgilerin toplanması sırasında izlenen adımlar ve genel ilkeler ayrıntılı olarak açıklanmıştır:

VERİ TOPLAMA İŞLEMİ

I- Pilot Çalışma

Araştırmanın verilerini toplamaya başlamadan önce 4.Mart.1985 - 28.Haziran.1985 tarihleri arasında pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma;

a-) Çocukların oyun davranışlarına ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarına ait kriterlerin belirlenmesi,

b-) Bu kriterlerin uygulamadaki geçerliliğinin saptanması,

c-) Ön gözlemlerden elde edilen bilgiler ışığında yeni değişikliklerin ve düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu pilot çalışma materyal seçimi, çevre düzenlemesi ve eğitimcinin fonksiyonunun belirlenmesinde, daha bilinçli bir yaklaşım için, bir ön deneyim fırsatı olmuştur.

ÇEVRE DÜZENLENMESİ

Serbest faaliyet saatinde her iki grup için altı farklı oyun köşesi düzenlenmiştir. Bu köşeler anaokulunda işlenen eğitim programına ve çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına

göre çeşitli zamanlarda değiştirilebilmektedir. Ancak, bu araştırma süresince hazırlanan oyun köşeleri ve oyun materyalleri sabit tutulmuştur (17). Köşe seçiminde,

a- Çocukların yaşları ve cinsiyetleri,

b- İlgileri,

c- Yetenekleri ve

d- İhtiyaçları gözönünde bulundurulmuştur. Araştırma sırasında düzenlenen köşeler şunlardır:

1- Dramatizasyon köşeleri (evcilik, bakkal ve hastahane

2- Blok Köşesi

3- Manipulatif Oyuncak Köşesi

4- Kitap köşesi

5- Sanat Köşesi

6- Özbakım Köşesi

Araştırmanın normal ve Down Sendromlu çocukların bulunduğu gruplara eşit koşullarda sürdürülebilmesi için, oyun köşelerinin ve oyun materyallerinin araştırma süresince sabit tutulması koşulu yerine getirilmiştir.

OYUN MATERYALLERİ

Her oyun köşesinde o köşeye özgü oyun materyali bulunmaktadır (17).

I- DRAMATİZASYON KÖŞELERİ

EVCİLİK KÖŞESİ:

a- MUTFAK KÖŞESİ: Gerçek ve minyatür mutfak eşyaları (bardak, tabak, tencere, ocak, çaydanlık, kaşık, çatal, tepsi, tuzluk, cezve, önlük, file. temizlik bezleri, bulaşık kabı, sabun, masa, sandalye, bebek.

b- YATAK VE OTURMA ODASI KÖŞESİ: Çocukların boyuna uygun yatak, dolap, ayna, telefon, lamba, ütü masası, ütü, süsler (kolye, yüzük, toka) tarak, deodorant, oje, saat.

c- BANYO KÖŞESİ: Havlu, sabun, leğen, traş takımı, kova, tarak, lif,

BAKKAL KÖŞESİ:

Terazi, ağırlık ölçüleri, para, bakkal önlüğü, çeşitli boyutlarda kutular, içinde şeker, un, makarna, pirinç vb.bulunan şişeler,deterjan kutuları, bakkal defteri ve kalem,

DOKTOR KÖŞESİ:

Yatak, doktor ve hemşire önlüğü, kep,Steteskop, enjektör, ilaç kutuları, mikroskop, sargı bezleri, bebek,

II- BLOK KÖŞESİ

Çeşitli boyutlardaki tahta bloklar, araba, kamyon, uçak , gemi gibi taşıtlar ve top.

III- MANİPULATİF OYUN KÖŞESİ

Legolar,nopperler,mekanik oyuncaklar, takmalı sökmeli oyuncaklar, resimli tombalalar, bulyaplar, resimli tüpler, eşleştirme kartları, trafik seti, araba lastiği, raptiye,çivi oyuncakları, silahlar.

IV- KİTAP KÖŞESİ

Renkli ve resimli okul öncesi çocuk kitapları, çeşitli dergi ve broşürler.

V- SANAT KÖŞESİ

Suluboya, mum boya, gazlı kalem ve kurşun boya kalemleri, resim kağıtları, makas yapıştırıcı

VI- ÖZBAKIM KÖŞESİ

Çeşitli renk ve boyutlardaki boncuklar, ip, dikiş kalıpları, ayakkabı, terlik giysiler.

Yapılan pilot çalışma sırasında çocukların,düzenlenen bu köşelerin dışında sınıfın ortasında da oynadıkları gözlenmiştir. Yukarıda belirtilen köşelerin dışında kalan alan "serbest köşe" olarak tanımlanmıştır. Çocuk, top,lastik,tabanca,taşıt ya da blokla herhangi bir köşede değilde, sınıfın ortasında oynadığında, oyun köşesi "serbest köşe" olarak kaydedilmiştir. Çocuk topla serbest köşede oynar, arabasını sürer, bloktan yaptığı tabanca ile diğer köşelerdeki çocukları vurur, bu durumda oyun alanı serbest köşedir.

II- Gözlem Yeri

Araştırmada gözlemler, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Uygulama Anaokulunun;

a) Normal gelişim gösteren çocukların oyun odasında,

b) Down Sendromlu çocukların oyun odasında yapılmıştır.

III- Gözlem Takvimi

Gözlemler başlamadan önce, bir gözlem takvimi çıkarılmıştır. Böylece, çocukların gözlenme sırası, hiyerarşik bir düzen içinde, önceden belirlenmiştir (17.30). Bir gözlem saatinde ilk çocuk olarak gözlenen çocuk, diğer bir gözlem saatinde ikinci gözlenen çocuk, diğer bir gözlem saatinde ise üçüncü, dördüncü... gözlenen çocuk olarak seçilmiştir. Çocukların oyun saati başlangıcında, ortasında ya da sonuna doğru oyun davranışları değişiklik gösterebileceğinden, her çocuk için oyun saatinin değişik zaman dilimlerinde gözleminin alınması düşünülmüştür (17,30)

IV- İlk Gözleme Başlama

Eğitmciler, çocuklara oyun saatinin başladığını bildiren yönergeyi verdikten sonra, çocukların uyum süreleri gözönünde bulundurularak on dakika sonra, ilk gözlemlerin alınmasına başlanmıştır (100).

V- Gözlem Süresi

Gözlemler, birbirini takip eden 45 iş gününde, çocukların serbest oyun saati sırasında yapılmıştır. Bir gözlem gününde sekiz-on çocuk gözlenmiştir. Her çocuk, 30 saniyelik zaman dilimleri içinde 20 saniyelik aralıklarla toplam Beş dakikalık süreyle gözlenmiştir. Araştırma süresince, her çocuk dokuz kez, Beş dakikalık gözlem süreleriyle toplam 45 dakika gözlenmiştir. Bir başka deyişle bir çocuğun oyun davranışlarına ait bilgiler, o çocuğun 45 dakikalık gözlem kayıtlarından elde edilmiştir. Araştırma süresinde 45 çocuk için, toplam 2025 dakikalık net gözlem süresi harcanmıştır.

VI- Gözlem Sırasında Sınıf Eğitimcisinin Rolü

Çocuklar serbest oyun saatinde, oyun köşesi, oyun materyali, oyun arkadaşı ve oyun tipi seçmede serbest bırakılmışlardır. Eğitimciler çocuklar birbirlerine zarar verebilecekleri durumlar gözlemlendiğinde uygun yönlendirme yapmışlardır. Ve, o anda gözlenen çocuğa ait gözlem iptal edilerek tekrar bir gözlem daha alınmıştır. Çocukların, oyun davranışlarına ait bilgilerin toplanmasında, iki çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı gözlemci olarak çalışmıştır. İki uzman eğitimci, aynı anda beş dakikalık süreyle aynı çocuğu gözlemişlerdir. Böylece bir çocuğun gözlemlendiği her gözlem süresine ait, iki gözlem bilgisi toplanmıştır. Toplam gözlem kayıtları daha sonra birbirleriyle karşılaştırılmış ve

gözlem kayıtlarının güvenilirliği saptanmaya çalışılmıştır. İki gözlemcinin tüm çocuklar için yaptığı gözlemlerinde % 92'lik bir uyum saptanmıştır. Gözlemler sırasında kaydedilen bilgiler, daha sonra gözlem formuna geçirilmiştir. Ek 1'de gözlem formu gösterilmiştir. Gözlenen davranışların uygun kategorilere yerleştirilmesinde hakem fonksiyonu gören üçüncü bir uzman eğitimcinin yardımı alınmıştır.

Her çocuğa ait 54 gözlem bilgisinden 20 tanesi BASİT TESADÜFİ ÖRNEKLEME yöntemi ile seçilmiştir (95). Seçilen bu gözlemler (23,5,14,38,11,43,49,36,7,31,9,25,48,17,33,15,13,37,26,10) nolu gözlemlerdir. Hakem fonksiyonu gören uzman, her çocuk için yukarıda belirtilen no.lu gözlem bilgilerini kendine göre uygun kategorilere yerleştirmiştir. Böylece, toplanan verilerin uygun kategorilerde kodlanmasına ait güvenilirlik test edilmiştir. İki uzmanın kodlaması arasındaki uyum % 94,2 olarak tespit edilmiştir.

EĞİTİM PROGRAMLARININ ÖZELLİKLERİ

I- NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLAR, Tam günlük okulöncesi eğitim almaktadırlar. Eğitim programlarında temel amaç, çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak dil, zihin, sosyal, duygusal, özbakım ve motor gelişim alanlarının desteklenmesidir. Eğitim programları içinde, çocuğa, günlük

yaşantısına ait deneyimleri aktif olarak yaşayarak öğrenebileceği fırsatlar verilmektedir. Eğitim programlarının konularında, çocukların günlük yaşantılarına aktarılacakları gerçek yaşam deneyimlerine ağırlık verilmektedir.

II- ZEKA ÖZÜRLÜ ÇOCUKLAR, haftada dört yarım gün okulöncesi eğitim almaktadırlar. Eğitim programlarında benimsenen temel amaç, tüm gelişim alanlarına ait temel becerilerin kazandırılması ve özellikle de sosyal yaşantıya uyumlu bir katılım göstermelerini sağlamaktır. Normal gelişim gösteren çocukların eğitim programlarında olduğu gibi Down Sendromlu çocukların eğitim programlarında da günlük yaşam deneyimlerini içeren konulara ağırlık verilmektedir. Her iki çocuk grubunda da aynı konular işlenmektedir fakat konunun işlenmesi çocukların gelişim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Çocukların, oyunları sırasında birbirlerini tercih etmeleri ve iletişim davranışları, önemli olduğundan çocuklar araştırma süresince okula düzenli olarak gönderilmeleri için ailelerle işbirliği yapılmıştır. Sadece üç normal gelişim gösteren çocuk, devamsızlık yaptığından araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Böylece 38 olan normal çocuk sayısı 35'e indirilmiştir.

B U L G U L A R

Araştırmanın bu bölümünde, süreli gözlem yöntemiyle toplanan verilerden elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 6'dan-Tablo 38'a kadar verilen tablolarda, normal gelişim gösteren çocukların oyun davranışlarına ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 39'dan - Tablo 48'e kadar verilen tablolarda da Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarına ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 6: Üç-Altı yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadığı Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Dağılımı.

ZİHİNSEL OYUN TİPLERİ			SOSYAL OYUN TİPLERİ		
	Dav.Sayı	%		Dav. Sayı	%
Fonksiyonel	321	16.98	İzole	182	9.63
Yapı İnşa	614	32.49	Paralel	566	29.95
Sembolik	497	26.29	Beraber	538	28.47
Eğitimsel	159	8.42	Kooperatif	305	16.13
Oyundışı Davranış (Gözlem-yönlendirilmemiş davranış)	299	15.82	Oyundışı Davranış (Gözlem-yönlendirilmemiş davranış)	299	15.82
TOPLAM	1890	100.00		1890	100.000

Üç-Altı yaşları arasındaki normal gelişim gösteren çocukların, serbest oyun saatinde oynadıkları zihinsel ve sosyal oyun tiplerine ait bulguların yüzdeleri alındığında; (% 32.49) oranıyla "yapı-inşa" oyunun en çok oynanan zihinsel oyun tipi olduğu bulunmuştur. En az oynanan zihinsel oyun tipi ise (% 8.42) oranıyla "Eğitimsel" oyundur.

Sosyal oyun tipleri içinde, en çok oynanan oyun tipi "paralel" oyun (% 29.95), en az oynanan oyun tipi ise, (%9.63) oranıyla "izole" oyun olarak bulunmuştur. Oyundışı davranışlar olarak sınıflandırılan "gözlem" ve "yönlendirilmiş davranış" da (%15.82) oranında gözlenmiştir.

Tablo 7 A-B: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

OYUN TİPİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%
Fonksiyonel	55	25.46	67	17.74	159	18.40	40	9.26	321	16.99
Yapı-İnşa	50	23.15	124	32.80	267	30.91	173	40.05	614	32.49
Sembolik	34	15.74	78	20.63	235	27.20	150	34.72	497	26.30
Eğitimsel	15	6.94	21	5.55	76	8.79	47	10.88	159	8.41
Oyundışı davranış	62	28.71	88	23.28	127	14.70	22	5.09	299	15.82
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

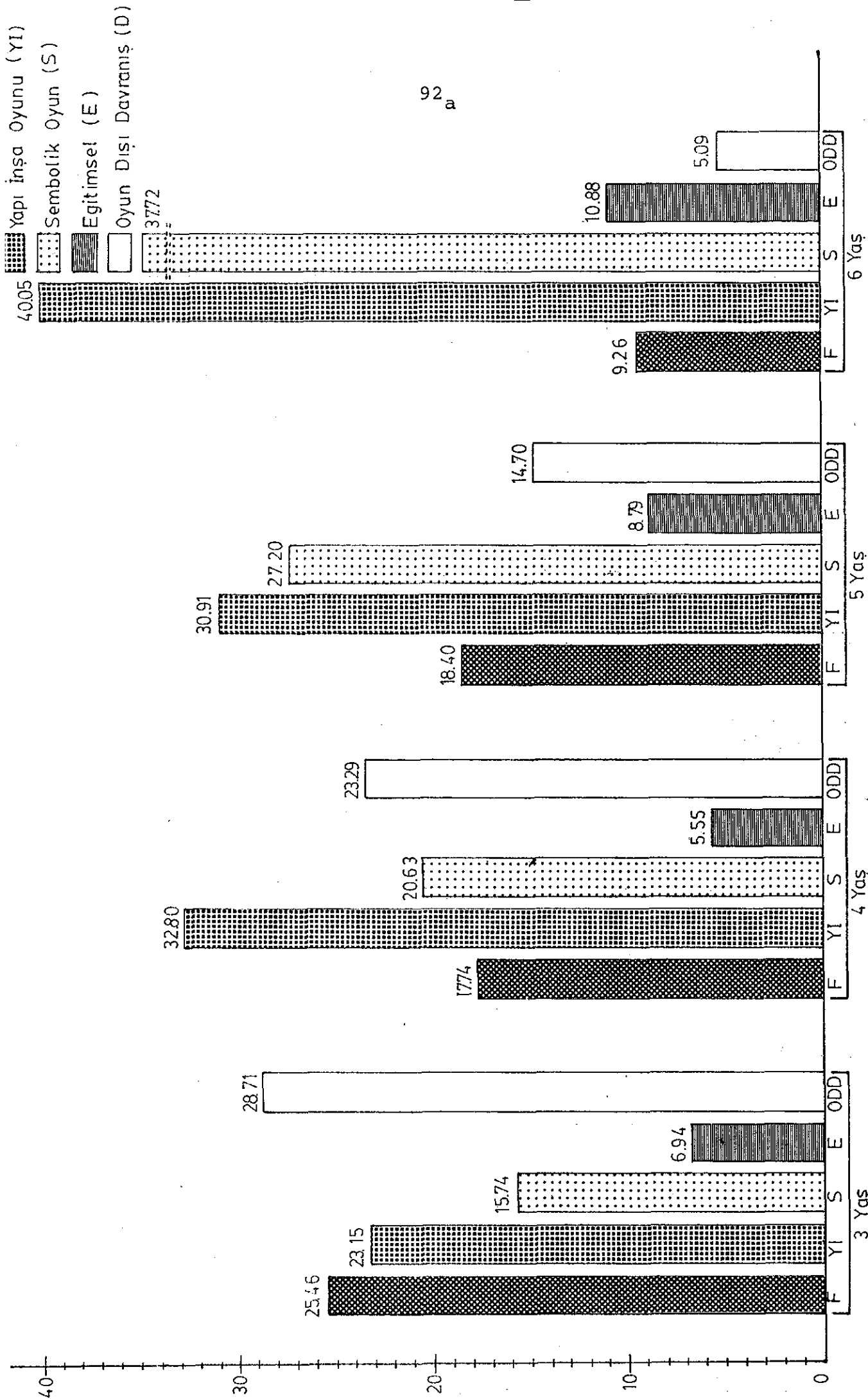
$\chi^2 = 151.156$, $P < 0,05$ önemli.

OYUN TİPİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%
İzole	37	17.13	46	12.17	62	7.17	37	8.56	182	9.63
Paralel	88	40.74	141	37.30	258	29.86	79	18.28	566	29.95
Beraber	26	12.03	87	23.02	302	34.96	123	28.47	538	28.47
Kooperatif	3	1.39	16	4.23	115	13.31	171	39.60	305	16.13
Oyundışı davranış	62	28.71	88	23.28	127	14.70	22	5.09	299	15.82
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

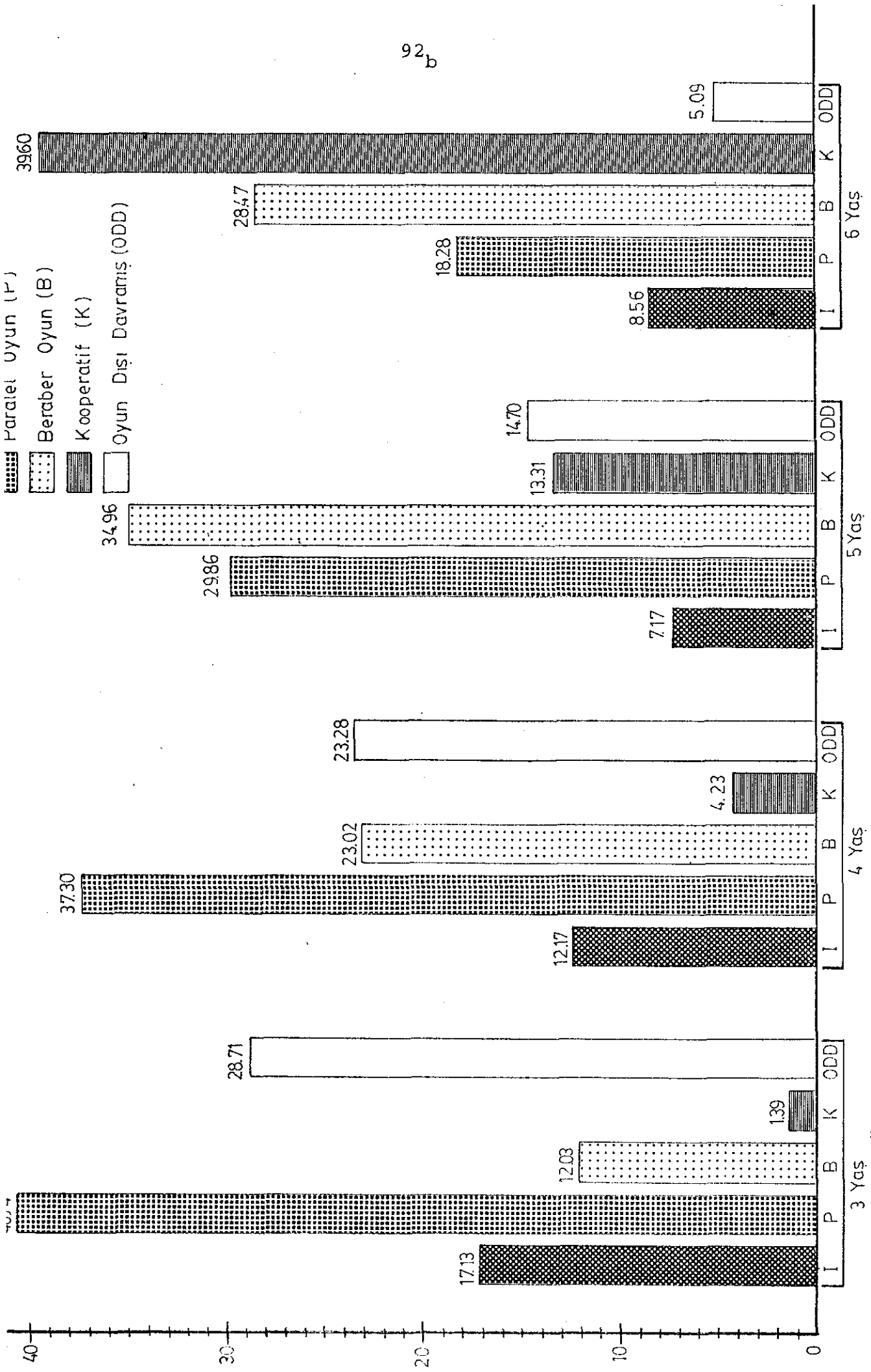
$\chi^2 = 374.925$, $P < 0,05$ önemli.

Tablo 7_A'da çocukların oynadığı zihinsel oyun tiplerinin yaşlara göre dağılımı gösterilmiştir. Yapılan KHI-KARE İstatistiksel analizi sonucu zihinsel oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0,05$). Üç yaşındaki çocuklarda en sık gözlenen durum, "oyundışı davranış" olarak görülmektedir (% 28.71). Bunu (% 25.46) oranıyla "fonksiyonel" oyun izlemektedir. Bu yaş grubunda en az tercih edilen oyun tipi ise, (% 6.94) ile "Eğitimsel" ve (% 15.74) oranıyla "Sembolik" oyundur. Dört yaşındaki çocukların oynadığı zihinsel oyun tiplerinin yüzdeleri alındığında en sık oynanan oyun tipinin (% 32.80) oranıyla "yapı-inşa" oyunu olduğu görülmüştür. Bu yaş grubunda en az tercih edilen oyun tipi ise (%5.55) oranıyla "Eğitimsel" ve (%17.74) oranıyla da "Fonksiyonel" oyundur. Beş yaşındaki çocuklar (%30.91) oranıyla "Yapı-İnşa" oyunlarını (% 27.20) oranıyla ise "Sembolik" oyunları oynamayı tercih ederken, (% 8.79) oranıyla "Eğitimsel" ve (%18.40) oranıyla da "Fonksiyonel" oyun oynamayı tercih etmişlerdir. Altı yaş grubunda en sık tercih edilen zihinsel oyun tipi (%40.05) oranıyla "Yapı-İnşa" ve (%34.72) oranıyla da "Sembolik" oyun olarak bulunmuştur. Altı yaş grubundaki çocukların en az oynadıkları oyun tipi ise "Fonksiyonel" oyun olarak bulunmuştur (%9.26).

Tablo 7_B'de de sosyal oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0,05$). Üç yaş grubunda en sık oynanan sosyal oyun tipi (%40.74) oranıyla "Paralel" oyun, en az oynanan oyun tipi ise, "Kooperatif" oyundur (%1.39). Dört yaş grubunda en sık oynanan oyun "Paralel" oyun (%37.3), en az oynanan oyun da yine "Kooperatif" oyundur (% 4.23). Beş yaşındaki çocuklar için ise, en sık oynanan oyun tipi (%34.96) oyunuyla "Bereber" oyun en sık oynanan oyun tipi ise "İzole" oyundur (% 7.17). Altı yaş grubundaki çocuklar arasında da en sık oynanan oyun tipi "Kooperatif" (%39.60). En az oynanan oyun tipi de "İzole" oyundur (%8.56).

Şekil 1: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Yüzde Dağılımı

Şekil 2 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Yüzde Dağılımı

Tablo 8: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların
Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Yaş ve Cinsiyetlere Göre
Dağılımı.

Yaş ve Cinsiyet	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM									
	K		K		K		K											
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%										
Fonksiyonel	0	0	55	33.95	27	10	40	37.04	11	2.91	148	30.45	11	6.79	29	10.74	321	16.99
Yapı-İnşa	17	31.48	33	20.37	103	38.15	21	19.44	76	20.11	191	39.30	34	20.99	139	51.48	614	32.49
Sembolik	11	20.37	23	14.20	47	17.40	31	28.71	170	44.97	65	13.37	77	47.53	73	27.05	497	26.30
Eğitimsel	11	20.37	4	2.47	21	7.78	0	0	68	17.99	8	1.65	33	20.37	14	5.18	159	8.41
Oyundışı davranış	15	27.68	47	29.01	72	26.66	16	14.81	53	14.02	74	15.23	7	4.32	15	5.55	299	15.82
TOPLAM	54	100.00	162	100.00	270	100.00	108	100.00	378	100.00	486	100.00	162	100.00	270	100.00	1890	100.00

$X^2 = 40.184, P < 0,05$ önemli.

$X^2 = 57.867, P < 0,05$ önemli.

$X^2 = 255.829, P < 0,05$ önemli.

$X^2 = 59.227, P < 0,05$ önemli.

Tablo 8'de çocukların oynadığı zihinsel oyun tipleri bakımından cinsiyetler arasındaki fark, bütün yaş gruplarında önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç yaşındaki kız çocuklarının fonksiyonel oyun oynadıkları görülmemiştir. Erkek çocukları ise fonksiyonel oyunu (% 33.95) oranında oynamışlardır. Üç yaş kız çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi "yapı-inşa" oyunudur (%31.48). Üç yaş erkek çocukları tarafından en az oynanan oyun tipi ise, "eğitimsel" oyundur (% 2.47).

Dört yaşındaki kız çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi (% 38.15) oranıyla "yapı-inşa" oyunudur, dört yaş erkek çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi ise, "fonksiyonel"oyundur (%37.04). Dört yaşındaki erkek çocuklarının "eğitimsel" oyun oynadıkları görülmemiştir.

Beş yaş çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi, kız çocuklarında "sembolik" (%44.97), erkek çocuklarında da "yapı-inşa" (%39.30) oyunu olarak bulunmuştur. En az oynanan oyun tipi kız çocuklarında "fonksiyonel" (%2.91), erkek çocuklarında ise, "eğitimsel" oyun (%1.65) olarak görülmektedir.

Altı yaş kız çocuklarında (% 47.53) oranıyla "sembolik"oyun erkek çocuklarında ise (% 51.48) oranıyla "yapı-inşa oyunları en çok oynanan oyun tipleri olarak görülmektedir. Altı yaş kız çocukları tarafından en az oynanan oyun tipi "fonksiyonel"oyun (% 6.79), erkek çocukları tarafından en az oynanan oyun tipi ise "eğitimsel" oyundur (% 5.18).

Tablo 9: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Yaş ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.

Yaş ve Cinsiyet	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM									
	K	E	K	E	K	E	K	E										
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%		D.Sayı	%							
İzole	5	9.26	32	19.75	33	12.22	13	12.03	5	1.32	57	11.73	16	9.88	21	7.77	182	9.63
Paralel	23	42.61	65	40.12	97	35.93	44	40.74	84	22.22	174	35.80	33	20.37	46	17.03	566	29.95
Beraber	8	14.81	18	11.11	52	19.26	35	32.41	152	40.22	150	30.86	48	29.64	75	27.79	538	28.47
Kooperatif	3	5.55	0	0	16	5.93	0	0	84	22.22	31	6.38	58	35.80	113	41.81	305	16.13
Oyundışı davranış	15	27.68	47	29.01	72	26.66	16	14.81	53	14.02	74	15.23	7	4.32	15	5.55	299	15.82
TOPLAM	54	100.00	162	100.00	270	100.00	108	100.00	378	100.00	486	100.00	162	100.00	270	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 12.147, P < 0,05$ Önemli.

$\chi^2 = 17.330, P < 0,05$ Önemli.

$\chi^2 = 90.839, P < 0,05$ Önemli.

$\chi^2 = 2.497, P > 0,05$ Önemsiz.

Tablo 9'da çocukların oynadığı sosyal oyun tipleri bakımından cinsiyetler arasındaki fark, altı yaş dışında ($P > 0,05$) bütün yaş gruplarında önemli bulunmuştur ($P < 0,05$) Üç yaşındaki kız ve erkek çocukların en çok oynadığı sosyal oyun tipi "Paralel" (% 42.61) - (% 40.12). Oyun olarak görülmektedir. Üç yaşında kız çocuklarının en az oynadığı oyun tipi ise, "Kooperatif" (% 5.55) oyundur. Üç yaş erkek çocukları "kooperatif" oyun tipinde oyun oynamamışlardır.

Dört yaşındaki kız ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi de yine "paralel" oyundur (% 35.93) - (% 40.74). Bu grupta en az oynanan oyun tipi kız çocuklarında "Kooperatif" oyundur (% 5.93), erkek çocukları tarafından en az oynanan oyun tipi ise "Kooperatif" oyundur.

Beş yaşındaki kız çocuklarının en çok oynadığı oyun tipi (% 40.22) oranıyla "beraber" oyun, erkek çocuklarının en çok oynadığı oyun tipi ise, (%35.80) oranıyla "Paralel" oyundur. Kız çocuklarının en az oynadığı oyun, "fonksiyonel" oyun (% 1.32), erkek çocuklarının en az oynadığı oyun ise, "kooperatif" oyundur (%6.38).

Altı yaşındaki kız ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi ise "Kooperatif" oyundur (% 35.80) - (% 41.81). Bu yaş grubunda iki cinsiyet grubunda da en az oynanan oyun tipi, "Fonksiyonel" oyundur (%9.88) - (%7.72).

Tablo 10A-B: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Tablo A

CİNSİYET		KIZ		ERKEK		TOPLAM	
		Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%
ZİHİNSEL OYUN	Fonksiyonel	49	5.67	272	26.50	321	16.99
	Yapı-İnşa	230	26.62	384	37.40	614	32.49
	Sembolik	305	35.30	192	18.70	497	26.30
	Eğitimsel	133	15.40	26	2.6	159	8.41
	Oyundışı Davranış	147	17.01	152	14.80	299	15.82
TOPLAM		864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 279.494$, $P < 0,05$ önemli.

Tablo B

SOSYAL OYUN	İzole	59	6.82	123	11.99	182	9.63
	Paralel	237	27.43	329	32.07	566	29.95
	Beraber	260	30.09	278	27.10	538	28.47
	Kooperatif	161	18.63	144	14.04	305	16.13
	Oyundışı Davranış	147	17.01	152	14.80	299	15.82
TOPLAM		864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 25.394$, $P < 0,05$ önemli.

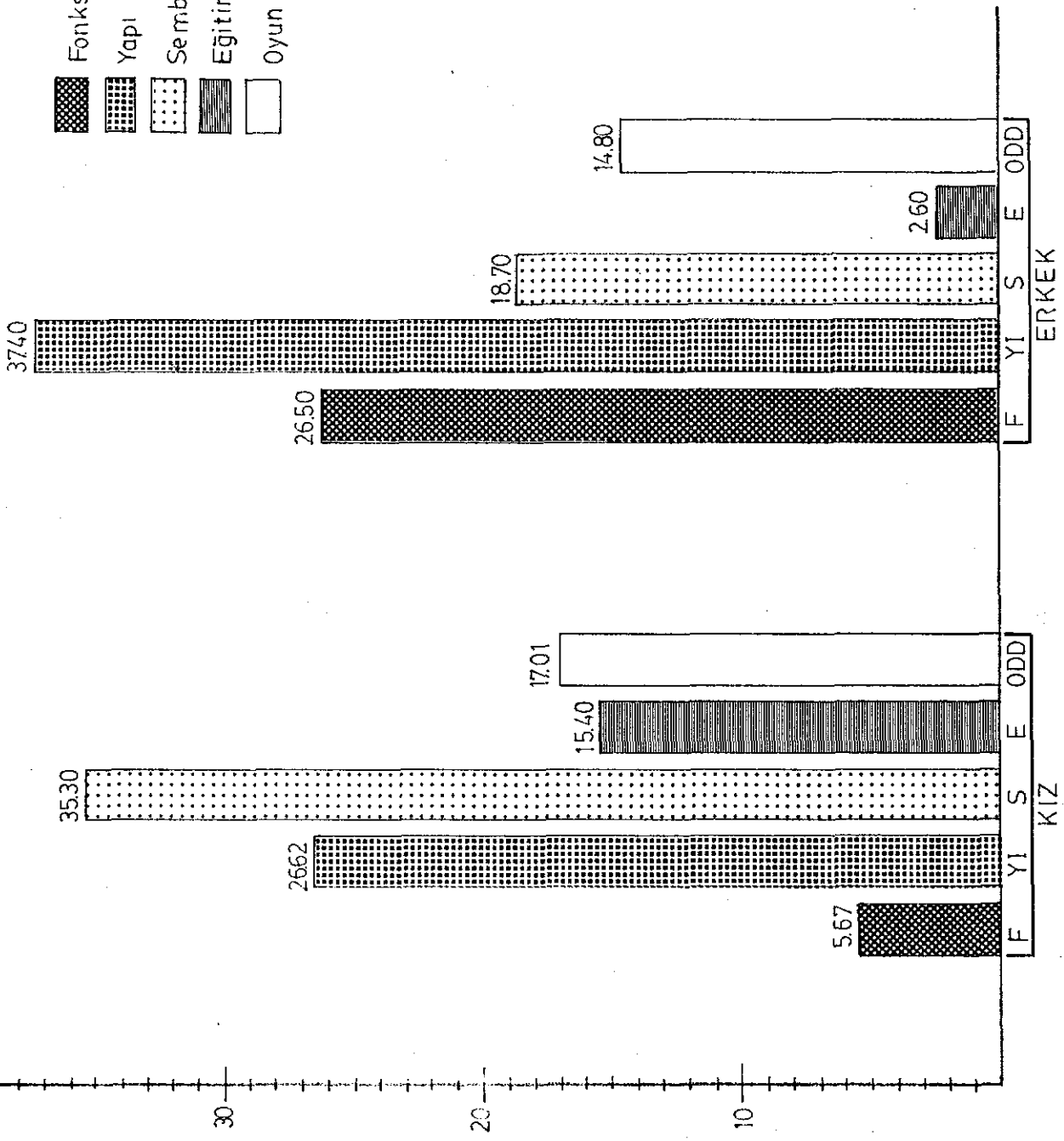
Tablo 10A'da yapılan KHI-KARE istatistiksel analizi sonucu, kız ve erkek çocukları arasında zihinsel oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0,05$). Kız çocuklarının en çok tercih ettiği zihinsel oyun tipinin "sembolik" oyun (% 35,30),

erkek çocuklarının ise "yapı-inşa" oyunu (%37.40) olduğu görülmektedir. Kız çocuklarında en az oynanan oyun tipi "fonksiyonel" oyun (%5.67), erkek çocuklarında ise "eğitimsel" oyundur (% 2.6).

Tablo 10_B'de ise, kız ve erkek çocukları arasında sosyal oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu grupta kız çocuklarının en sık oynadığı oyun tipi (% 30.09) oranıyla "beraber", erkeklerde ise (%32.07) oranıyla "paralel" oyun tipidir. En az oynanan oyun tipi, kız çocuklarında da erkek çocuklarında da "izole" oyun tipidir (% 6.83) - (%11.99)

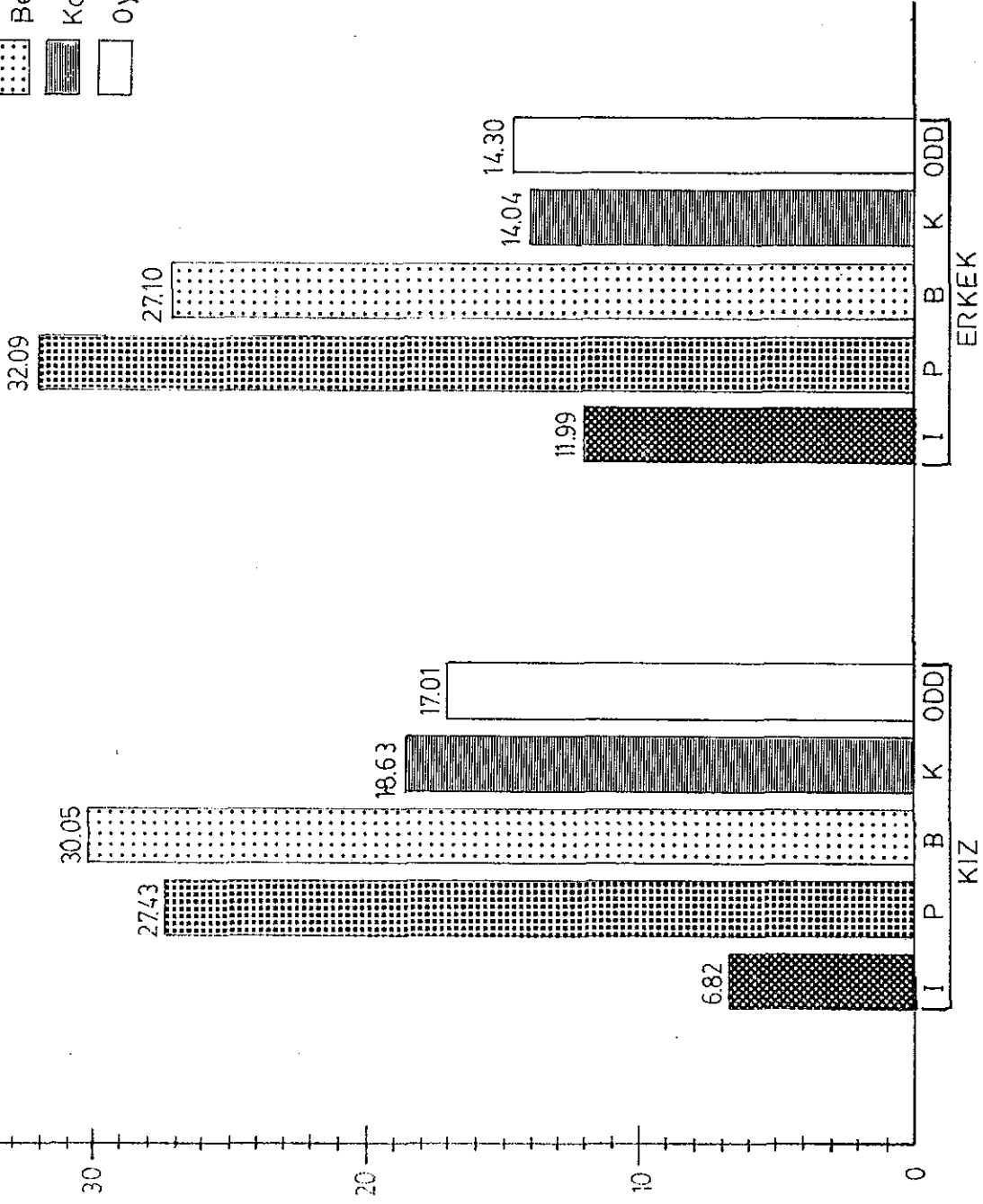
"Oyundışı davranış" ise kız çocuklarında (%17.01) erkek çocuklarında ise, (%14.80) oranında gözlenmiştir.

- Fonksiyonel Oyun (F)
- Yapı İnşa Oyunu (YI)
- Sembolik Oyun (S)
- Eğitimsel Oyun (E)
- Oyun Dışı Davranış (ODD)

Şekil 3: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı.

- İzde Oyun (I)
- Paralel Oyun (P)
- Beraber Oyun (B)
- Kooperatif Oyun (K)
- Oyun Dışı Davranış (ODD)

Şekil 4: Üç-Altı Yaşlarındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı

Tablo 11: Üç- Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadığı Zihinsel - Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı.

ZİHİNSEL - SOSYAL OYUN KOMBİNASYONLARI		Dav.Sayı	%
İZOLE OYUN	Fonksiyonel	64	3.39
	Yapı-İnşa	68	3.60
	Sembolik	49	2.59
	Eğitimsel	1	0.05
PARALEL OYUN	Fonksiyonel	161	8.52
	Yapı-İnşa	216	11.43
	Sembolik	112	5.92
	Eğitimsel	77	4.07
BERABER OYUN	Fonksiyonel	96	5.08
	Yapı-İnşa	227	12.01
	Sembolik	157	8.31
	Eğitimsel	58	3.06
KOOPERATİF OYUN	Yapı-İnşa	103	5.45
	Sembolik	179	9.48
	Eğitimsel	23	1.22
OYUNDIŞI	Gözlem	155	8.20
DAVRANIŞ	Yönlendirilmemiş Davranış	144	7.62
GENEL TOPLAM		1890	100.00

Tablo 11'de zihinsel-sosyal oyun kombinasyonlarına ait bulguların yüzdelerine bakıldığında, "beraber - yapı-inşa" oyununun (% 12.01) oranıyla en çok oynanan oyun olduğu görülmektedir. Bunu, (%11.43) oranıyla "paralel - yapı-inşa" oyunu, (% 9.48) oranıyla da "kooperatif - sembolik" oyun izlemektedir. En az oynanan oyun tipleri ise, "izole - eğitimsel" (% 0.05), "kooperatif - eğitimsel" (% 1.22) oyun olarak olarak görülmektedir.

Tablo 12: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Sosyal - Zihinsel Oyun Kombinasyonlarının Yaşlara Göre Dağılımı.

OYUN TİPİ	YAŞ 3		YAŞ 4		YAŞ 5		YAŞ 6		TOPLAM		
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	
İzole Oyun	Fonksiyonel	13	6.02	13	3.44	33	3.82	5	1.16	64	3.39
	Yapı-İnşa	13	6.02	21	5.56	17	1.97	17	3.94	68	3.60
	Sembolik	11	5.09	12	3.17	11	1.27	15	3.47	49	2.59
	Eğitimsel	0	0	0	0	1	0.12	0	0	1	0.05
Paralel Oyun	Fonksiyonel	37	17.13	29	7.67	72	8.33	23	5.32	161	8.52
	Yapı-İnşa	26	12.04	57	15.08	106	12.27	27	6.25	216	11.43
	Sembolik	13	6.02	37	9.80	50	5.79	12	2.78	112	5.93
	Eğitimsel	12	5.56	18	4.76	30	3.47	17	3.94	77	4.07
Beraber Oyun	Fonksiyonel	5	2.31	25	6.61	54	6.25	12	2.78	96	5.08
	Yapı-İnşa	8	3.70	34	9	123	14.24	62	14.35	227	12.01
	Sembolik	10	4.63	25	6.61	86	9.95	36	8.33	157	8.31
	Eğitimsel	3	1.39	3	0.79	39	4.51	13	3.01	58	3.07
Kooperatif Oyun	Yapı-İnşa	3	1.39	12	3.17	21	4.43	67	15.51	103	5.45
	Sembolik	0	0	4	1.06	88	10.19	87	20.13	179	9.47
	Eğitimsel	0	0	0	0	6	0.69	17	3.94	23	1.21
Gözlem - yönlendirilmemiş Davranış	62	28.71	88	23.28	127	14.70	22	5.09	299	15.82	
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00	

$$X^2 = 466.427, P < 0,05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 12'de çocukların oynadığı sosyal-zihinsel oyun kombinasyonları bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$). Üç yaşındaki çocuklar "Paralel - fonksiyonel" (% 17.13), dört yaşındaki çocuklar "Paralel yapı-inşa" oyununu (%15.08), beş yaşındaki çocuklar "Beraber yapı-inşa" oyununu (%14.24), altı yaşındaki çocuklar da "kooperatif - sembolik" oyunu (%20.13) en çok oynamışlardır.

Tablo 13: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı

OYUN TİPİ	CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
İZOLE OYUN	Fonksiyonel	7	8.82	57	5.56	64	3.39
	Yapı-İnşa	23	2.66	45	4.38	68	3.60
	Sembolik	28	3.24	21	2.05	49	2.59
	Eğitimsel	1	0.12	0	0	1	0.05
PARALEL OYUN	Fonksiyonel	20	2.32	141	13.75	161	8.52
	Yapı-İnşa	85	9.84	131	12.78	216	11.43
	Sembolik	62	7.17	50	4.87	112	5.93
	Eğitimsel	70	8.10	7	0.68	77	4.07
BERABER OYUN	Fonksiyonel	22	2.54	74	7.22	96	5.08
	Yapı-İnşa	95	10.99	132	12.86	227	12.01
	Sembolik	94	10.88	63	6.14	157	8.31
	Eğitimsel	49	5.68	9	0.88	58	3.07
KOOPERATİF OYUN	Yapı-İnşa	27	3.13	76	7.40	103	5.45
	Sembolik	121	14	58	5.66	179	9.47
	Eğitimsel	13	1.50	10	0.97	23	1.21
Gözlem ve Yönlendirilmemiş davranış		147	17.01	152	14.80	299	15.82
TOPLAM		864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 304.035$, $P < 0.05$ Önemli.

Tablo 13'de sosyal-zihinsel oyun kombinasyonlarının oynanması bakımından cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Kız çocukları tarafından en çok oynanan oyun kombinasyonu "kooperatif - sembolik" oyun tipidir (% 14), erkek çocukları tarafından en çok oyun kombinasyonu ise, "paralel - fonksiyonel" oyundur (% 13.75).

Tablo 14_{A-B}: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Sosyal ve Zihinsel Oyun Tiplerinin Dağılımı.

Tablo A

OYUN TİPİ	OKULA BAŞLAMA SÜRESİ	İlk 6 Ay		7-18 Ay		19 Ay-7		TOPLAM	
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
ZİHİNSEL OYUN	Fonksiyonel	118	21.85	152	21.65	51	7.87	321	16.99
	Yapı-İnşa	117	21.66	272	38.74	225	34.73	614	32.49
	Sembolik	114	21.11	155	22.08	228	35.18	497	26.30
	Eğitimsel	35	6.49	37	5.28	87	13.43	159	8.41
	Oyundışı davranış	156	28.89	86	12.25	57	8.79	299	15.82
TOPLAM		540	100.00	702	100.00	648	100.00	1890	100.00

$$X^2 = 201.566, P < 0,05 \text{ Önemli.}$$

Tablo B

SOSYAL OYUN	İzole	70	12.97	68	9.69	44	6.80	182	9.63
	Paralel	204	37.78	228	32.49	134	20.67	566	29.95
	Beraber	103	19.06	227	32.33	208	32.10	538	28.47
	Kooperatif	7	1.30	93	13.24	205	31.64	305	16.13
	Oyundışı davranış	156	28.89	86	12.25	57	8.79	299	15.82
TOPLAM		540	100.00	702	100.00	648	100.00	1890	100.00

$$X^2 = 324.648 P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 14_{A-B}'de yapılan KHI-KARE istatistiksel analiz sonucu okula başlama süreleri bakımından, oynanan zihinsel ve sosyal oyun tipleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Okula başlama süresinin ilk altı ayında olan çocukların en çok oynadıkları zihinsel oyun tipi (% 21) civarında "fonksiyonel, yapı-inşa ve sembolik" oyun olarak görülmektedir. Okula başlama süresi yedi - onsekiz ay arasında olan çocukların en çok oynadıkları oyun tipi (%38.74) oranıyla "yapı-inşa" oyunu olarak bulunmuştur. Okula başlama süresi ondokuz ay ve daha fazla olan çocuklar tarafından en çok

oynanan zihinsel oyun tipi ise, "sembolik" oyun olarak bulunmuştur (%35.18).

Okula başlama süresinin ilk altı ayı içinde olan çocukların en çok tercih ettikleri oyun tipi "paralel" oyun (% 37.78), okula başlama süresi yedi-onsekiz ay arasında olan çocuklar tarafından en çok tercih edilen oyun tipi "paralel" ve "beraber" oyun olarak görülmüştür (%32.49)-(%32.33). Okula başlama süresi ondokuz ay ve daha fazla olan çocuklar tarafından en çok tercih edilen oyun tipi ise (%32.10) oranı ile "beraber" (%31.64) oranıyla da "kooperatif" oyundur.

Tablo 15: Üç-Altı Yaş Grupları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Zihinsel-Sosyal Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı.

OYUN TİPİ		OKULA BAŞLAMA SÜRESİ		İlk 6 Ay		7-18 Ay		19 Ay- ↑		TOPLAM	
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%		
İZOLE OYUN	Fonksiyonel	27	5	26	3.71	11	1.69	64	3.39		
	Yapı-İnşa	21	3.89	33	4.71	14	2.16	68	3.60		
	Sembolik	21	3.89	9	1.28	19	2.93	49	2.59		
	Eğitimsel	1	0.18	0	0	0	0	1	0.05		
PARALEL OYUN	Fonksiyonel	70	12.96	67	9.54	24	3.70	161	8.52		
	Yapı-İnşa	61	11.29	105	14.96	50	7.72	216	11.43		
	Sembolik	44	8.16	38	5.42	30	4.63	112	5.92		
	Eğitimsel	29	5.38	18	2.57	30	4.63	77	4.07		
BERABER OYUN	Fonksiyonel	21	3.89	59	8.40	16	2.47	96	5.08		
	Yapı-İnşa	34	6.29	97	13.82	96	14.82	227	12.01		
	Sembolik	43	7.96	55	7.84	59	9.10	157	8.31		
	Eğitimsel	5	0.92	16	2.27	37	5.72	58	3.07		
KOOPERATİF OYUN	Yapı-İnşa	1	0.18	37	5.27	65	10.03	103	5.45		
	Sembolik	6	1.12	53	7.54	120	18.52	179	9.47		
	Eğitimsel	0	0	3	0.42	20	3.08	23	1.21		
Oyundışı Davranış		156	28.89	86	12.25	57	8.79	299	15.82		
TOPLAM		540	100.00	702	100.00	648	100.00	1890	100.00		

$$\chi^2 = 422.532 \quad P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Okula başlama süreleri bakımından oynanan oyun kombinasyonları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). En çok oynanan oyun kombinasyonu, okula başlama süresi ilk altı ay içinde olan çocuklarda "paralel-fonksiyonel" (%12.96), okula başlama süresi yedi onsekiz ay arası olan çocuklarda "paralel - yapı-inşa" (%14.96), okula başlama süresi ondokuz ay ve daha fazla olan çocuklarda da "kooperatif" sembolik oyun olarak bulunmuştur (%18.52).

Tablo 16: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

OYUN KÖŞESİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Dramatizasyon	33	15.27	95	25.13	195	22.57	73	16.91	396	20.45
Blok	19	8.80	11	2.92	66	7.64	116	26.86	212	11.22
Manipulatif	73	33.80	132	34.92	259	29.98	112	25.93	576	30.48
Kitap	9	4.16	6	1.58	35	4.05	22	5.09	72	3.81
Sanat	13	6.02	20	5.29	49	5.67	23	5.32	105	5.55
Öz bakım	4	1.85	19	5.03	9	1.04	24	5.55	56	2.96
Serbest	44	20.38	58	15.34	203	23.49	60	13.88	365	19.31
Köşe Tercihi yok	21	9.72	37	9.79	48	5.55	2	0.46	108	5.71
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$$\chi^2 = 259.447, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 16'da istatistik analiz sonuçları tercih edilen oyun köşeleri bakımından yaş grupları arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermektedir ($P < 0.05$).

Üç, dört, beş yaş grubundaki çocuklar tarafından en çok tercih edilen oyun köşesi "manipulatif" oyun köşesi olarak görülmektedir. Bu tercih, üç yaş grubunun (% 33.80)'ini, dört yaş grubunun (%34.92)'sini, beş yaş grubunda da (% 29.99)'unu oluşturmaktadır.

Altı yaş grubunda ise en çok tercih edilen oyun köşesi "blok" köşesi olarak görülmektedir (% 26.86). En az tercih edilen oyun köşeleri üç yaşında "özbakım" köşesi (% 1.85), dört ve beş yaşında "kitap" köşesi (%1.58) (%5.09), beş yaşında da yine "özbakım" köşesidir (%1.04). "Hiçbir köşe tercihinin olmaması" durumu da üç yaşında (% 9.72), dört yaşında (%9.79), beş yaşında (%5.55), altı yaşında ise (%0.46) oranında görülmüştür.

Tablo 17: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Materyallerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

MATERİYALİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Blok	8	3.70	13	3.44	50	5.79	99	22.92	170	8.99
Taşıtl	64	29.63	37	9.79	142	16.43	58	13.42	301	15.93
Silah	6	2.78	13	3.44	42	4.86	4	0.92	65	3.44
Top	8	3.70	9	2.38	47	5.44	8	1.85	72	3.81
Evcilik Oyuncakları	24	11.12	48	12.71	120	13.89	70	11.58	242	12.80
Manipulatif oyuncak	49	22.68	101	26.72	211	24.43	74	17.14	435	23.02
Bebek	5	2.31	6	1.58	13	1.50	7	1.62	31	1.64
Boya	13	6.02	19	5.02	48	5.56	25	5.79	105	5.55
Kitap	4	1.85	6	1.58	36	4.16	22	5.10	68	3.60
Mekanik Oyuncak	1	0.46	23	6.08	1	0.11	26	6.01	51	2.70
Akademik oyuncak	0	0	11	2.92	11	1.27	13	3	35	1.85
Boncuk, ip, dikiş kartları	2	0.93	25	6.62	17	1.97	31	7.18	75	3.97
Materyal tercihi yok	32	14.82	67	17.73	126	14.59	15	3.47	240	12.70
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 396.138, P < 0.05$ Önemli.

Kullanılan oyun materyalinin tipi bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Üç yaşındaki çocuklar tarafından en çok oynanan oyun materyali (%29.63) oranıyla "taşıtlar", (%22.68) oranıyla "manipulatif" oyuncaklardır. Dört yaşındaki çocuklar tarafından en çok oynanan oyun materyali (%26.72) oranıyla "manipulatif" oyuncaklar, (%12.71) oranıyla da "evcilik" oyuncaklarıdır. Beş yaşındaki çocuklar tarafından en çok oynanan oyun materyalleri (%24.43) oranıyla "manipulatif" oyuncaklar, (%16.43) oranıyla "taşıtlar" dır. Altı yaşındaki çocuklar tarafından oynanan oyun materyali ise (%22.92) oranıyla "bloklar" (%17.14) oranıyla da "manipulatif" oyuncaklardır. Hiç bir materyal tercihinin yapılmadığı, durumlar ise, üç yaşında (%14.82), dört yaşında (%17.73), beş yaşında (14.59), altı yaşında da (%3.47) oranında gözlenmiştir.

Tablo 18: Üç-Altı Yaş Grupları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

OYUN KÖŞESİ	CİNSİYET		ERKEK		TOPLAM	
	KIZ					
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Dramatizasyon	371	42.94	25	2.44	396	20.45
Blok	51	5.93	161	15.70	212	11.22
Manipulatif	178	20.60	398	38.79	376	30.47
Kitap	53	6.19	19	1.85	72	3.81
Sanat	95	10.98	10	0.98	105	5.55
Özbakım	33	3.82	23	2.24	56	2.96
Serbest	36	4.16	329	32.06	365	19.31
Köşe tercihi yok	47	5.43	61	5.94	108	5.71
TOPLAM	864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 832.249$, $P < 0.05$ Önemli.

Tablo 18'deki bulguların KHI-KARE istatistiksel analiz sonucu oyun köşelerinin tercih edilmesi bakımından cinsiyetler arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermektedir. ($P < 0.05$). Kız çocuklarının en çok tercih ettiği oyun köşesi "dramatizasyon" köşeleri (%42.94), erkek çocuklarının ise, "manipulatif" oyun köşesidir (%38.79). Kız çocuklarının en az oynadığı oyun köşesi "özbakım" (%3.82), erkek çocuklarının ise "sanat" (%0.98) köşesidir. "Hiç bir köşe tercihinin gözlenmediği" durum, kız çocuklarının köşe tercihinin, (% 5.43)ünü, erkek çocuklarının köşe tercihinin ise (%5.94)ünü oluşturmaktadır.

Tablo 19: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Materyallerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.

OYUN MATERYALİ	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Blok	50	5.78	120	11.68	170	8.99
Taşıt	24	2.77	277	27	301	15.93
Silah	0	0	65	6.32	65	3.44
Top	7	0.81	65	6.32	72	3.81
Evcilik oyuncakları	221	25.58	21	2.04	242	12.80
Manipulatif oyuncak	138	15.97	297	28.94	435	23.02
Bebek	31	3.60	0	0	31	1.64
Boya	95	10.99	10	0.97	105	5.55
Kitap	50	5.79	18	1.75	68	3.60
Mekanik Oyuncak	24	2.77	27	2.62	51	2.70
Akademik Oyuncak	14	1.62	21	2.03	35	1.85
Boncuk,ip,dikiş kartları	43	4.99	32	3.10	75	3.97
Materyal tercihi yok	167	19.32	73	7.10	240	12.70
TOPLAM	864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$$X^2 = 781.053, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 19'daki bulguların KHI-KARE istatistiksel analiz sonucu, oyun materyallerinin tercih edilmesi bakımından cinsiyetler arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermektedir ($P < 0.05$). Kız çocuklarının en çok tercih ettiği oyun materyali "evcilik" oyuncakları (% 25.58), erkek çocuklarının en çok tercih ettiği oyun materyali ise "manipulatif" oyuncaklar (%28.94) olarak görülmektedir. "Hiç bir materyal tercihinin yapılmadığı" durum, kız çocuklarında (%19.32), erkek çocuklarında ise (%7.10) oranındadır.

Tablo 20 A-B : Üç-Altı Yaş Grupları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin, Tercih Ettikleri

Oyun Tipi	Dramatizasyon		Blok		Manipulatif		Kitap		Sanat		Öz Bakım		Serbest		Köşe T.		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%		D.Sayı
Fonksiyonel	16	4.04	111	5.19	79	13.72	0	0	0	0	2	3.57	206	54.44	7	6.48	321	16.99
Yapı-İNŞA	0	0	99	46.70	434	73.34	0	0	5	4.76	46	82.15	30	8.22	0	0	614	32.49
Sembolik	305	77.02	79	37.26	14	2.43	1	1.39	0	0	4	7.14	94	35.47	1	0.93	497	36.30
Eğitimsel	2	0.50	0	0	0	0	65	90.28	91	86.67	0	0	1	0.27	0	0	159	8.41
Gözlem	34	8.59	19	8.96	29	5.03	5	6.94	9	8.57	2	3.57	25	6.85	21	19.44	155	8.20
Yönlendiril- memiş davranış	39	9.85	4	1.89	20	3.47	1	1.39	0	0	2	3.57	10	2.74	79	73.15	144	7.62
TOPLAM	396	100	212	100	576	100	72	100	105	100	56	100	365	100	108	100	1890	100

$\chi^2 = 3659.400$ $P < 0.05$ önemli.

Tablo B

İzole	10	2.53	3	1.42	89	15.45	1	1.39	0	0	9	16.07	67	18.36	3	2.78	182	9.63
Paralel	82	20.71	35	16.51	231	40.11	29	40.28	53	50.48	13	23.22	118	32.33	5	4.63	566	29.95
Beraber	119	30.05	51	24.06	174	30.21	21	29.17	38	36.19	23	41.07	112	30.68	0	0	538	28.47
Kooperatif	112	28.28	100	47.17	33	5.73	15	20.83	5	4.76	7	12.50	33	9.04	0	0	305	16.13
Gözlem	34	8.59	19	8.96	29	5.03	5	6.94	9	8.57	2	3.57	25	6.85	21	19.44	155	8.20
Yönlendiril- memiş davranış	39	8.95	4	1.89	20	3.47	1	1.39	0	0	2	3.57	10	2.74	79	73.15	144	7.62
TOPLAM	396	100	212	100	576	100	72	100	105	100	56	100	365	100	108	100	1890	100

$\chi^2 = 1052.190$ $P < 0.05$ önemli.

Tablo 20_A ve B'de oynanan zihinsel ve sosyal oyun tipleri bakımından oyun köşeleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Dramatizasyon köşelerinde (evcilik, bakkal, hastane) oynanan oyunların (%77.02) sinin "sembolik" oyun olduğu görülmektedir. Blok köşesinde oynanan oyunların % 46.70)i, manipulatif köşede oynanan oyunların ise(% 73.34)ü "yapı-inşa"oyunlarıdır.Kitap köşesinde oynanan oyunların (%90.28)i "eğitimsel" oyundur. Sanat köşesinde oynanan oyunların da (%86.67)si "eğitimsel" oyundur. Özbakım köşesinde oynanan oyunların (%82.15)i "yapı-inşa" oyunudur. Serbest köşede oynanan oyunların ise (%56.44)ü "fonksiyonel"oyundur. Hiçbir köşe tercihi olmadığı durumların (%75.15) inde de de "yönlendirilmemiş" davranışların ortaya çıktığı görülmüştür.

Tablo 20_B'de ise, dramatizasyon köşelerinde en çok oynanan sosyal oyun tiplerinin "beraber" (%30.05),"kooperatif" (%28.28) oyun olarak bulunmuştur. Blok köşesinde oynanan oyunların (%47.17) sinin"kooperatif", (%24.06)sının da"beraber" oyun olduğu görülmektedir. Manipulatif oyun köşesinde oynanan oyunların (%40.11)i "paralel" oyundur. Kitap köşesinde oynanan oyunların (%40.28)i "paralel" oyun tipidir. Özbakım köşesinde oynanan oyunların (%41.07) si "beraber" oyundur. Sanat köşesinde oynanan oyunların da (%80)i"beraber"oyundur. Serbest köşede oynanan oyunların (%32.33)ü ise "paralel" oyun tipindeki oyunlardan oluşmaktadır.

Tablo 21: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Davranışlarının, Kullandıkları Oyun Materyaline Göre Dağılımı.

OYUN MATERYALİ	İLETİŞİM		İLETİŞİM YOK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Blok	149	12.94	21	2.85	170	8.99
Taşıt	157	13.62	144	19.54	301	15.93
Silah	30	2.60	35	4.75	65	3.44
Top	54	4.69	18	2.44	72	3.81
Evcilik oyuncakları	195	16.93	47	6.37	242	12.80
Manipulatif oyuncak	211	18.31	224	30.40	435	23.02
Bebek	20	1.74	11	1.49	31	1.64
Boya	64	5.55	41	5.56	105	5.55
Kitap	41	3.55	27	3.66	68	3.60
Mekanik oyuncak..	34	2.95	17	2.30	51	2.70
Akademik oyuncak	23	1.99	12	1.64	35	1.85
Boncuk,ip,dikiş kartları	53	4.59	22	2.98	75	3.97
Materyal tercihi yok	122	10.58	118	16.01	240	12.70
TOPLAM	1153	100.00	737	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 95.714$, $P < 0.05$ Önemli.

Tablo 21'de çocukların oyun materyallerinin tercih edilmesi bakımından, iletişim kurma davranışları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Çocukların materyal tercihine ait, iletişim davranışlarının yüzdeleri alındığında, iletişim kurulan grupların (%18.31)inde "manipulatif"oyuncaklarla,(%16.93)ünde ise "evcilik" oyuncakları ile oynandığı görülmektedir. "Hiç bir materyal tercihinin olmaması durumu", iletişim davranışı gözlenen grubun (%10.58) ini, iletişim davranışı gözlenmeyen grubun da (%16.01)ini oluşturmaktadır.

Tablo 22: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında Bir Oyun Köşesinden Diğerine Geçiş Durumunun Yaşlara Göre Dağılımı.

KÖŞE GEÇİŞİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
VAR	56	25.93	94	24.87	158	18.29	27	6.25	335	17.72
YOK	160	74.07	284	75.13	706	81.71	405	93.75	1555	82.28
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$$X^2 = 62.379, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

$$X^2 = 10.342, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

$$X^2 = 0.082, P > 0.05 \text{ Önemsiz.}$$

Tablo 22'de çocukların bir oyun köşesinden diğerine "geçiş" durumu bakımından, yaş grupları arasındaki fark, beş-altı yaş gruplarında, üç - dört yaş grubuna göre önemli bulunmuştur ($P < 0.05$) üç dört yaşları arasındaki fark önemli bulunmamıştır. Bir oyun köşesinden diğerine geçiş durumu üç yaş grubunda (%25.93), dört yaş grubunda (%24.87), beş yaş grubunda (%18.29), altı yaş grubunda ise (%6.25) oranında gözlenmiştir.

Tablo 23: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Dikkat Kontrollerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

DİKKAT KONTROLÜ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
VAR	146	67.59	254	67.29	672	77.78	406	93.98	1478	78.20
YOK	70	32.40	124	32.80	192	22.22	26	6.02	412	21.80
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$$X^2 = 104.313, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

$$X^2 = 19.712, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

$$X^2 = 0.010, P > 0.05 \text{ Önemsiz.}$$

"Çocukların dikkat kontrolleri" bakımından, yaş grupları arasındaki fark, beş-altı yaş gruplarında, üç - dört yaşlara göre önemli görülmüştür ($P < 0.05$). Üç -dört yaşları arasındaki fark, önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Üç yaşındaki çocukların (% 67.59)unda, dört yaşındaki çocukların (%67.20)sinde, beş yaşındaki çocukların (%77-78)inde ve altı yaşındaki çocukların ise (%93.98)inde dikkat kontrolü olduğu görülmüştür.

Tablo 24: Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı.

İLETİŞİM	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
VAR	91	42.13	187	49.47	548	63.42	327	75.69	1153	51.01
YOK	125	57.87	191	50.53	316	36.58	105	24.31	737	38.99
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 94.803$, $P < 0.05$ Önemli.

İletişim kurma bakımından, yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). İletişim kurma davranışı üç yaşında (% 42.13), dört yaşında (%49.47), beş yaşında (%63.42), altı yaşında ise (%75.69) oranında gözlenmiştir.

Tablo 25: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

İLETİŞİM	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
VAR	542	62.73	611	59.55	1153	61.01
YOK	322	37.27	415	40.44	737	38.91
TOPLAM	864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 2.564$, $P > 0.05$ Önemsiz.

Cinsiyetler arasında iletişim kurma davranışları bakımından fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kız çocuklarında iletişim kurma (% 62.73), erkek çocuklarında ise, (% 59.56) oranında gözlenmiştir.

Tablo 26: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken, Kurdukları İletişim Tipinin Yaşlara Göre Dağılımı.

İLETİŞİM TİPİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
SÖZEL	69	31.94	121	32.01	392	45.37	296	68.52	878	46.46
SÖZEL DEĞİL	22	10.19	65	17.20	156	18.06	32	7.41	275	14.55
İLETİŞİM YOK	125	57.87	192	50.79	316	36.57	104	24.07	737	38.99
TOPLAM	216	100.00	378	100.00	864	100.00	432	100.00	1890	100.00

$\chi^2 = 158.538$ $P < 0.05$ önemli.

Kurulan iletişim tipi bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç ve dört yaşındaki çocuklar arasında "iletişim kurmama" durumu en sık gözlenen durum olarak görülmektedir (% 57.87) - (%50.79). Beş ve altı yaş gruplarında ise, "sözel iletişim" tipi en sık kullanılan iletişim tipi olarak görülmektedir. Bu oran, beş yaş grubunda (% 45.37), altı yaş grubunda ise (%68.52)dir.

Tablo 27: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Tipinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

İLETİŞİM TİPİ	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
SÖZEL	404	46.76	474	46.20	878	46.46
SÖZEL DEĞİL	138	15.98	137	12.35	275	14.55
İLETİŞİM YOK	322	37.26	415	40.45	737	38.99
TOPLAM	864	100.00	1026	100.00	1890	100.00

$$\chi^2 = 3.460, P > 0.05 \text{ Önemsiz.}$$

Tablo 27'de Kurulan iletişimin tipi bakımından cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). "Sözel iletişim" kız çocuklarında (% 46.76) erkek çocuklarında ise (%46.20) oranında görülmüştür.

Tablo 28: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişimin Psikolojik Yönünün Yaşlara Göre Dağılımı.

YAŞ	OLUMLU İLETİŞİM		OLUMSUZ İLETİŞİM		İLETİŞİM YOK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
3 YAŞ	76	33.48	26	11.45	125	55.07	227	100.00
4 YAŞ	162	39.42	62	15.08	187	45.50	411	100.00
5 YAŞ	542	54.64	129	13	321	32.36	992	100.00
6 YAŞ	370	71.15	46	8.85	104	20	520	100.00
TOPLAM	1150	53.49	263	12.23	737	34.28	2150	100.00

$$\chi^2 = 116.697, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 28'de kurulan iletişimin psikolojik yönü bakımından yaş grupları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$). "Olumlu iletişim" üç yaşında (%33.48), dört yaşında (%39.42), beş yaşında (%54.64), altı yaşında (%71.15) oranında görülmüştür.

Tablo 29: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında İletişim Kurdukları Çocukların Yaşlarına Göre Dağılımı.

İletişim Kurulan	Yetişkin	3 Yaş		4 Yaş		5 Yaş		6 Yaş		İletişim Yok		TOPLAM
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	
İletişim Kuran	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
3 YAŞ	23	10.13	21	9.25	32	14.10	21	9.25	5	2.20	125	55.07
4 YAŞ	39	9.50	14	3.40	84	20.44	51	12.40	36	8.76	187	45.50
5 YAŞ	42	4.23	18	1.81	114	11.50	339	34.17	158	15.93	321	32.36
6 YAŞ	21	4.04	14	2.69	56	10.77	43	8.27	282	54.23	104	20.00
TOPLAM	125	5.81	67	3.12	286	13.30	454	21.12	481	22.37	737	34.28

$\chi^2 = 633.902$, $P < 0.05$ önemli.

Tablo 29'da çocukların kendi yaşlarına göre iletişim kurdukları çocukların yaşları arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç yaşındaki çocuklar 227 iletişim durumunun 32'sinde (%14.10) dört yaş çocuklarıyla, 23'de de (%10.13) yetişkin ile iletişim kurmuşlardır. Dört yaşındaki çocuklar 411 iletişim durumunun 84'ünde (%20.44) yaşları ile iletişim kurmuşlardır. Beş yaşındaki çocuklar 992 iletişim durumunun, 339'unda (%34.17) yaşlarıyla, altı yaşındaki çocuklar da 520 iletişim durumunun 282'sinde (%54.23) yaşlarıyla iletişim kurmuşlardır.

Tablo 30: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Ge-
lişim Gösteren Çocukların Oyunlarında
İletişim Kurdukları Çocukların Cinsiyet-
lerine Göre Dağılımı.

İletişim Kuran	İletişim Kurulan		Erkek		İletişim Yok		TOPLAM	
	Kız		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
KIZ	505	51.16	160	16.21	322	32.63	987	100.00
ERKEK	192	16.51	556	47.81	415	35.68	1163	100.00
TOPLAM	697	32.42	714	33.30	737	34.28	2150	100.00

$$\chi^2 = 359.311 \quad P < 0.05 \quad \text{Önemli.}$$

Tablo 30'da çocukların kendi cinsiyetlerine göre, iletişim kurdukları çocukların cinsiyetleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Kız çocukları 987 iletişim durumunun 505'inde (%51.16), kız çocuklarıyla, (% 16.21) inde erkek çocuklarıyla iletişim kurmuşlardır. Erkek çocukları da 1163 iletişim durumunun 556'sında (%47.81) erkek çocuklarıyla, (% 16.51)inde ise kız çocuklarıyla iletişim kurmuşlardır.

Tablo 31: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Celişim Gösteren Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının, Kendi Yaşlarına ve Oyun Grubundaki Çocukların Yaş Özelliklerine Göre Dağılımı.

Yaş ve İletişim Grubun Yaş Özelliği	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ											
	İlet.Var	İlet.Yok	İlet.Var	İlet.Yok	İlet.Var	İlet.Yok	İlet.Var	İlet.Yok										
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%										
BÜYÜK	49	53.28	43	34.68	46	24.61	29	15.18	79	14.44	26	8.20	0	0	0	0	272	14.39
KÜÇÜK	0	0	0	0	9	4.81	6	3.14	31	5.66	28	8.83	39	11.92	23	21.90	136	7.20
KARMA	23	25	20.17	84	44.92	61	31.94	226	41.32	98	30.92	68	20.81	24	22.86	609	32.22	
YAŞIT	10	10.86	10	8.06	43	22.99	32	16.75	204	37.30	96	30.29	217	66.36	23	21.90	635	33.60
İZOLE	10	10.86	46	37.09	5	2.67	63	32.99	7	1.28	69	21.76	3	0.91	35	33.34	238	12.59
TOPLAM	92	100.00	124	100.00	187	100.00	191	100.00	547	100.00	317	100.00	327	100.00	105	100.00	1890	100.00

- $\chi^2 = 19.300, P < 0.05$ Önemli.
 $\chi^2 = 591.50, P < 0.05$ Önemli.
 $\chi^2 = 113.767, P < 0.05$ Önemli.
 $\chi^2 = 128.891, P < 0.05$ Önemli.

Tablo 31'de Çocukların oynadıkları grubun yaş özelliklerine göre iletişim kurma davranışları arasındaki fark, bütün yaş gruplarında önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç yaşındaki çocukların, "kendisinden büyük" çocuklardan oluşan grupta iletişim kurma oranı, (%53.28)'dir. Dört yaşındaki çocuklar, iletişim davranışlarının (%44.92)'sini, beş yaşındaki çocuklar da iletişim davranışlarının (%41.32)'sini, "karma yaşta" çocuklardan oluşan oyun gruplarında oynamayan kurmuşlardır. Altı yaşındaki çocuklar ise, iletişimin (%66.36)'sini "yaşatlarından oluşan oyun grubunda oynarken kurmuşlardır.

Tablo 32A-B: Üç Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin, Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı.

Tablo: A

OYUN TİPİ	GRUBUN YAŞ ÖZELLİĞİ		BÜYÜK		KÜÇÜK		KARMA		YAŞIT		İZOLE		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Fonksiyonel	17	30.91	0	0	11	20	3	4.45	24	43.64	55	100.00		
Yapı-İnşa	22	44	0	0	14	28	4	8	10	20	50	100.00		
Sembolik	15	44.12	0	0	17	50	2	5.88	0	0	34	100.00		
Eğitimsel	9	60	0	0	3	20	0	0	3	20	15	100.00		
Oyundışı Davranış	29	46.77	0	0	3	4.84	11	17.74	19	30.65	62	100.00		
TOPLAM	92	42.59	0	0	48	22.22	20	9.26	56	25.93	216	100.00		

Tablo: B

izole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	100.00	37	100.00
Paralel	43	48.86	0	0	36	40.91	9	10.23	0	0	88	100.00	88	100.00
Beraber	17	65.38	0	0	9	34.62	0	0	0	0	26	100.00	26	100.00
Kooperatif	3	100.00	0	0	0	0	0	0	0	0	3	100.00	3	100.00
Oyundışı davranış	29	46.77	0	0	3	4.84	11	17.74	19	30.65	62	100.00	62	100.00
TOPLAM	92	42.59	0	0	48	22.22	20	9.26	56	25.93	216	100.00	216	100.00

Tablo 32A ve B 'de beklenen frekans 5'den küçük göz sayısı % 20 sınırını % 25 ile aştığı için, KHI-KARE analizi yapılamamıştır. Sadece, oynanan oyun tipleri- ne göre yüzdeler alınmıştır.

Tablo 32_A'da "Fonksiyonel oyunun, çocuğun izole oynadığı durumda en çok (%43.64), oynandığı gözlenmiştir. "yapı-inşa", "sembolik", "eğitimsel" oyun çocuğun kendisinden büyüklerle oynadığı durumda en fazla gözlenmiştir. Bu oran "yapı-inşa" oyunu için (%44), "sembolik" oyun için (%44.12), "eğitimsel" oyun için (%60)'dır.

Tablo 32_B'de çocuğun tek başına olduğunda oynadığı oyun tipi "izole" oyun olarak görülmektedir. "Paralel" oyun "beraber" oyun, "kooperatif" oyun çocuğun kendisinden büyüklerle oynadığı durumda en fazla gözlenmiştir. Bu oran "paralel" oyun için (% 48.86), "beraber" oyun için (%65.38), "kooperatif" oyun için ise (% 100)'dür. "Oyundışı davranışlar" ise, çocuğun tek başına olduğu durumda (%30.65), büyük çocuklardan oluşan grupta ise (% 46.77) oranında gözlenmiştir.

Tablo : 33_{A-B}: Dört Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin, Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı

OYUN TİPİ	GRUBUN YAŞ ÖZELLİĞİ		BÜYÜK		KÜÇÜK		KARMA		YAŞIT		İZOLE		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Fonksiyonel	9	13.43	4	5.97	28	41.79	15	22.39	11	16.42	67	100.00		
Yapı-inşa	32	41.03	4	5.13	11	14.10	14	17.95	17	21.79	78	100.00		
Sembolik	18	14.52	2	1.61	84	67.74	9	7.26	11	8.87	124	100.00		
Eğitimsel	4	19.05	0	0	8	38.10	2	9.52	7	33.33	21	100.00		
Oyundışı Davranış	12	13.64	5	5.68	14	15.91	35	39.77	22	25	88	100.00		
TOPLAM	75	19.84	15	3.97	145	38.36	75	19.84	68	17.99	378	100.00		

Tablo : B

İzole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	46	100.00	46	100.00
Paralel	24	17.02	8	5.67	78	55.32	31	21.99	0	0	141	100.00		
Beraber	31	35.63	1	1.15	49	56.32	6	6.90	0	0	87	100.00		
Kooperatif	8	50	1	6.25	4	25	3	18.75	0	0	16	100.00		
Oyundışı Davranış	12	13.64	5	5.68	14	15.91	35	39.77	22	25	88	100.00		
TOPLAM	75	19.84	15	3.97	145	38.36	75	19.84	68	17.99	378	100.00		

Tablo 33_A ve B 'de beklenen frekans 5'den küçük göz sayısı % 20 sınırını % 25 ile aştığı için, KHI-KARE analizi yapılamamıştır. Sadece, oynanan oyun tiplerine göre yüzdeler alınmıştır.

Tablo 33_A'daki yüzdelerle bakıldığında "fonksiyonel" oyunun karma yaş grubunda (%41.79), yaşıt grubunda (%22.39) oranında oynandığı görölmektedir. "Yapı-inşa" oyunu (%41.13) oranında büyüklerden oluşın oyun grubuyla, "sembolik" oyun (%67.74) oranında karma yaş grubuyla, "eğitimsel" oyun ise (% 39.10) oranında yine karma yaş grubuyla oynanırken gözlenmiştir.

Tablo 33_B'de çocuğun tek başına olduğunda oynadığı oyun tipi "izole" oyun olarak görölmektedir. "Paralel" oyun (% 55.32) oranında, karma yaş grubuyla, "beraber" oyun (% 56.32) oranıyla karma yaş grubuyla oynanırken görölmüşdür. "Kooperatif" oyun ise (% 50) oranında büyüklerden oluşın yaş grubundayken oynanmıştır. "Oyundışı" davranışlar ise çocuğun kendi yaşıtlarından oluşın çocuklarla birarada olduğunda (%39.77) oranında gözlenmiştir.

Tablo : 34_{A-B} : Beş Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin, Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı.

OYUN TİPİ	GRUBUN YAŞ ÖZELLİĞİ		BÜYÜK		KÜÇÜK		KARMA		YAŞIT		İZOLE		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Fonksiyonel	5	3.14	14	8.81	37	23.27	65	40.88	38	23.90	159	100.00		
Yapı-inşa	12	4.50	22	8.24	128	47.94	102	38.20	3	1.12	267	100.00		
Sembolik	55	23.40	8	3.40	89	37.87	66	28.09	17	7.24	235	100.00		
Eğitimsel	24	31.58	2	2.63	34	44.74	12	15.79	4	5.26	76	100.00		
Oyundışı Davranış	9	7.08	13	10.24	36	28.35	55	43.31	14	11.02	127	100.00		
TOPLAM	105	12.15	59	6.83	324	37.50	300	34.72	76	8.80	864	100.00		

Tablo : B

İzole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62	100.00	62	100.00
Paralel	1	0.38	14	5.43	79	30.62	164	63.57	0	0	258	100.00		
Beraber	67	22.19	20	6.62	164	54.30	51	16.89	0	0	302	100.00		
Kooperatif	28	24.35	12	10.43	45	39.13	30	26.09	0	0	115	100.00		
Oyundışı Davranış	9	7.08	13	10.24	36	28.35	55	43.31	14	11.02	127	100.00		
TOPLAM	105	12.15	59	6.83	324	37.50	300	34.72	76	8.80	864	100.00		

Tablo 34_A ve B 'de beklenen frekansı 5'den küçük göz sayısı % 20 sınırını % 25 ile aştığı için, KHI-KARE analizi yapılamamıştır. Sadece, oynanan oyun tipleri-ne göre yüzdeler alınmıştır.

Tablo 34_A'daki yüzdelere bakıldığında, oynanan "fonksiyonel" oyunun (%40.88)'inin yaşıt çocuk grubundayken, (%23.27)'sinin de karma yaş grubundayken oynandığı görülmektedir. "Yapı-ınşa" oyununun (% 47.94)'ü karma yaş grubundayken, (% 38.20)si ise yaşıt çocuk grubundayken oynanmıştır. "Sembolik" oyunun (%37.87)si karma yaş grubundayken, (%28.09)'u ise yaşıt çocuk grubundayken oynanmıştır. "Eğitimsel" oyun (%44.74) oranıyla karma yaş grubundayken, (%31.58) oranıyla da büyük çocuk grubundayken oynanmıştır.

Tablo 34_B'de çocuğun tek başına olduğunda oynadığı oyun tipi "izole" oyun olarak görülmektedir. "Paralel" oyun (%63.57) oranında yaşıtlardan oluşan çocuk grubunda oynandığı gözlenmiştir. "Beraber" oyun (%54.30) oranında, karma yaş grubundayken, (%22.19) oranında da büyük çocuklarla oluşan gruptayken oynanmıştır. "Kooperatif" oyun ise (%39.13) oranında karma yaş grubundayken, (% 26.09) oranında da yaşıtlardan oluşan gruptayken oynanmıştır. "Oyundışı davranışların" en çok gözlendiği durum, yaşıt çocukların birarada olduğu durumdur. (%43.31).

Tablo 35_{A-B}: Altı Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin, Oyun Grubunun Yaş Özelliğine Göre Dağılımı.

OYUN TİPİ	GURUBUN YAŞ ÖZELLİĞİ		BÜYÜK		KÜÇÜK		KARMA		YAŞIT		İZOLE		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Fonksiyonel	0	0	17	42.50	11	27.50	8	20	4	10	40	100.00		
Yapı-İnşa	0	0	36	20.81	15	8.67	106	61.27	16	9.25	173	100.00		
Sembolik	0	0	4	2.67	41	27.33	94	62.67	11	7.33	150	100.00		
Eğitimsel	0	0	0	0	17	36.17	24	51.06	6	12.77	47	100.00		
Oyundışı Davranış	0	0	5	22.73	8	36.36	8	36.36	1	4.55	22	100.00		
TOPLAM	0	0	62	14.35	92	21.29	240	55.56	38	8.80	432	100.00		

Tablo B

İzole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	37	100.00	37	100.00
Paralel	0	0	30	37.97	15	18.99	34	43.04	0	0	79	100.00		
Beraber	0	0	16	13.01	11	8.94	96	78.05	0	0	123	100.00		
Kooperatif	0	0	11	6.43	58	33.92	102	59.65	0	0	171	100.00		
Oyundışı Davranış	0	0	5	22.73	8	36.36	8	36.36	1	4.55	22	100.00		
TOPLAM	0	0	62	14.35	92	21.29	240	55.56	38	8.80	432	100.00		

Tablo 35_A ve B 'de beklenen frekansları 5'den küçük göz sayısı & 20 sınırını & 25 ile aştığı için, KHI-KARE analizi yapılamamıştır. Sadece, oynanan oyun tipleri ne göre yüzdeler alınmıştır.

Tablo 35_A'daki yüzdelerle bakıldığında oynanan "fonksiyonel" oyunun (%42.50) si küçük yaş grubundayken oynanmıştır. "Yapı-inşa", "sembolik", "eğitimsel" oyun çocuğun yaşlarıyla birarada olduğu durumlarda daha sık gözlenmiştir. Bu oran, "yapı-inşa" oyunu için (% 61.27), "sembolik" oyun için (%62.67), "eğitimsel" oyun için ise (%51.06) olarak görülmektedir.

Tablo 35_B'de çocuğun tek başına olduğunda oynadığı oyun tipi "izole" oyun olarak görülmektedir. "paralel" oyun "beraber" oyun ve "kooperatif" oyun çocuğun yaşlarıyla bir arada olduğu durumlarda daha sık gözlenmiştir. Bu oran "paralel" oyun için (% 43.04), "beraber" oyun için (%78.05), "Kooperatif" oyun için ise (% 59.65) olarak görülmektedir. "Oyundışı davranışlar" ise çocuğun, karma yaş grubundaki çocuklarla birarada olduğunda ve yaşlarıyla birarada olduğunda daha fazla gözlenmiştir (%36.36).

Tablo 36 : Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Şeklinin Yaşlara Göre Dağılımı.

İLETİŞİM ŞEKLİ	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D. Sayı	%
İletişimi başlatma	57	8.61	89	13.44	295	44.56	221	33.39	662	100.00
Başlatılmış iletişime cevap verme	34	6.92	97	19.76	252	51.32	108	22	491	100.00
İletişimi karşılıklı sürdürme	83	7.53	176	15.97	521	47.28	322	29.22	1102	100.00
İletişime cevap vermeme yada iletişimi sürdürmeme	13	9.85	23	17.42	73	55.30	23	17.42	132	100.00
Kendi kendine konuşma	91	12.64	138	19.17	272	37.78	219	30.41	720	100.00
Sembolik konuşma	19	3.61	72	13.66	206	39.09	230	43.64	527	100.00
Soru yöneltme	23	7.06	35	10.74	115	35.28	153	46.92	326	100.00
Sözel olmayan iletişim	22	9	65	23.64	156	56.72	32	11.64	275	100.00
İletişim yok	125	16.96	192	26.05	316	42.88	104	14.11	737	100.00
TOPLAM	467	9.39	887	17.84	2206	44.37	1412	28.40	4972	100.00

$\chi^2 = 360.260, P < 0.05$ Önemli.

Tablo 36'da kurulan iletişimin şekli bakımından yaş grupları arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($P < 0.05$).

"İletişimi başlatma" davranışı üç yaşında, (%8.61), dört yaşında (%13.44), beş yaşında (%44.56) ve altı yaşında da (% 33.39) oranında gözlenmiştir. "İletişimi karşılıklı olarak sürdürme" üç yaşında (%7.53), dört yaşında (%15.97), beş yaşında (%47.28), altı yaşında da (%29,22) oranında gözlenmiştir. "Kendi kendine konuşma" üç yaşında (%12.64), dört yaşında (%19.17), beş yaşında (%37.78), altı yaşında da (%30.41) oranında gözlenmiştir. "Sembolik konuşma" ise üç yaşında (%3.65), dört yaşında (%13.66), beş yaşında (%39.09), altı yaşında da (%43.64) oranında gözlenmiştir.

Tablo: 37 : Üç-Altı Yaşındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyun Materyalini Kullanma Biçiminin Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Materyali Kullanma Biçimi	138	50.55	214	45.24	519	50.29	195	42.03	1066	47.55
Materyal tercihi var ve amacına uygun kullanılır	33	12.09	59	12.47	78	7.56	14	3.02	184	8.21
Materyal tercihi var fakat kullanılmaz yada uygun kullanılmaz	46	16.85	108	22.83	270	26.16	223	48.06	647	28.86
Materyale saldırgan	24	8.79	25	5.29	39	3.78	17	3.66	105	4.68
Materyal tercihi yok	32	11.72	67	14.17	126	12.21	15	3.23	240	10.70
TOPLAM	273	100.00	473	100.00	1032	100.00	464	100.00	2242	100.00

$\chi^2 = 163.359$, $P < 0.05$ Önemli.

Tablo 37'de materyalin kullanma biçimi bakımından yaş grupları arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur. ($P < 0.05$) Üç yaşındaki çocuklar, materyalin kullanımına ait davranışlarının (%8.79)unda "materyale saldırgan", (% 16.85) inde "materyali sembolik amaçlı" kullanmışlardır. "Materyalin amacına uygun" kullanımını ise, (% 50.55) oranında görmüştür. Dört yaşındaki çocuklar (% 5.29) oranında "materyale saldırgan", (%22.83) oranında "sembolik" amaçlı, (%45.24) oranında ise "amacına uygun" kullanmışlardır. "materyale saldırganlık" durumu beş yaşında (% 3.78), altı yaşında (%3.66); "sembolik amaçlı kullanım" beş yaşında (%26.16), altı yaşında (%48.06); "uygun kullanım" beş yaşında (%50.29), altı yaşında ise (%42.03) oranında gözlenmiştir.

Tablo 38: Üç-Altı Yaşları Arasındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Oyunları Sırasında İşbirlikçi Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı.

İşbirlikçi Davranış	3 YAŞ		4 YAŞ		5 YAŞ		6 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Paylaşma	22	9.05	58	15.80	265	24.18	241	25.37	586	22.06
Yardımlaşma	9	3.70	32	8.72	164	14.96	260	27.38	465	17.51
İşbölümü, rol dağılımı	0	0	9	2.45	101	9.22	175	18.42	285	10.73
Yönlendirme	0	0	20	5.45	163	14.87	104	10.95	287	10.81
İstekte bulunma	17	7	9	2.45	50	4.56	56	5.89	132	4.97
İşbirlikçi davranışı red etme	70	28.81	48	13.08	37	3.38	9	0.94	164	6.17
İletişim yok	125	51.44	191	52.05	316	28.83	105	11.05	737	27.75
TOPLAM	243	100.00	367	100.00	1096	100.00	950	100.00	2656	100.00

$$\chi^2 = 806.208, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 38'de işbirlikçi davranışların görülmesi bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Üç yaşındaki çocuklarda "işbirlikçi davranışı reddetme" en yüksek oranda (%28.81) gözlenen durum olarak saptanmıştır. Bu grupta "yardımlaşma" davranışı ise, en az gözlenen grup olarak görülmektedir (%3.70). Dört yaşındaki çocuklarda "paylaşma" (%15.80), "işbirlikçi davranışı reddetme" (%13.08) oranında gözlenirken "istekte bulunma", "iş bölümü", "rol dağılımı" en az gözlenen durumlar olarak görülmüştür. (%2.45) Beş ve altı yaş gruplarında ise "paylaşma", "yardımlaşma" davranışları en çok gözlenen davranışlar olarak saptanmıştır. Beş yaş için bu oran (%24.18)-(14.96); altı yaş grubu için ise (%25.37)-(27.38)dir. "İşbirlikçi davranışı reddetme" beş ve altı yaş grubunda en az gözlenen durum olarak saptanmıştır. (%3.38)- (% 0.94).

Tablo 39: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadığı Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Dağılımı.

<u>ZİHİNSEL OYUN TIPLERİ</u>			<u>SOSYAL OYUN TIPLERİ</u>		
	Dav.Sayı	%		Dav.Sayı	%
Fonksiyonel	88	16.30	İzole	72	13.33
Yapı-inşa	140	25.93	Paralel	124	22.96
Sembolik	80	14.81	Beraber	69	12.78
Eğitimsel	38	7.04	Kooperatif	81	15
Oyundışı davranış (gözlem-yönlendirilmemiş davranış)	194	35.92	Oyundışı davranış	194	35.92
TOPLAM	540	100.00		540	100.00

Tablo 39'da Altı-dokuz yaşları arasındaki Down Sendromlu çocukların serbest oyun saatinde oynadıkları zihinsel ve sosyal oyun tiplerine ait bulguların yüzdeleri alındığında; (% 25.93) oranıyla "yapı-inşa" oyununun en fazla oynanan zihinsel oyun tipi olduğu bulunmuştur. En az oynanan zihinsel oyun tipi ise (%7.04) oranıyla "eğitimsel" oyun olarak bulunmuştur.

Sosyal oyun tipleri içinde, en çok oynanan oyun tipi (% 22.96) oranıyla "paralel" oyun olarak bulunmuştur. En az oynanan sosyal oyun tipi ise (%12.78) oranıyla "beraber" oyun olarak görülmektedir. "Oyundışı davranışlar" gözlenen tüm davranışlar içerisinde en yüksek oranda bulunmuştur. Bu oran (%35.92)dir.

Tablo 40 A-B : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

OYUN TİPİ	6 YAŞ		7 YAŞ		8 YAŞ		9 YAŞ		TOPLAM	
	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav/Sayı	%	Dav.Sayı	%	Dav.Sayı	%
Fonksiyonel	8	14.81	44	20.37	13	8.02	23	21.30	88	16.30
Yapı-inşa	4	7.41	45	20.83	55	33.91	36	33.33	140	25.93
Sembolik	4	7.41	19	8.80	46	28.40	11	10.19	80	14.81
Eğitimsel	0	0	16	7.41	13	8.02	9	8.33	38	7.04
Zihinsel										
Oyundışı davranış	38	70.37	92	42.59	35	21.61	29	26.85	194	35.92
TOPLAM	54	100.00	216	100.00	162	100.00	108	100.00	540	100.00

$\chi^2 = 91.908, P < 0.05$ Önemli.

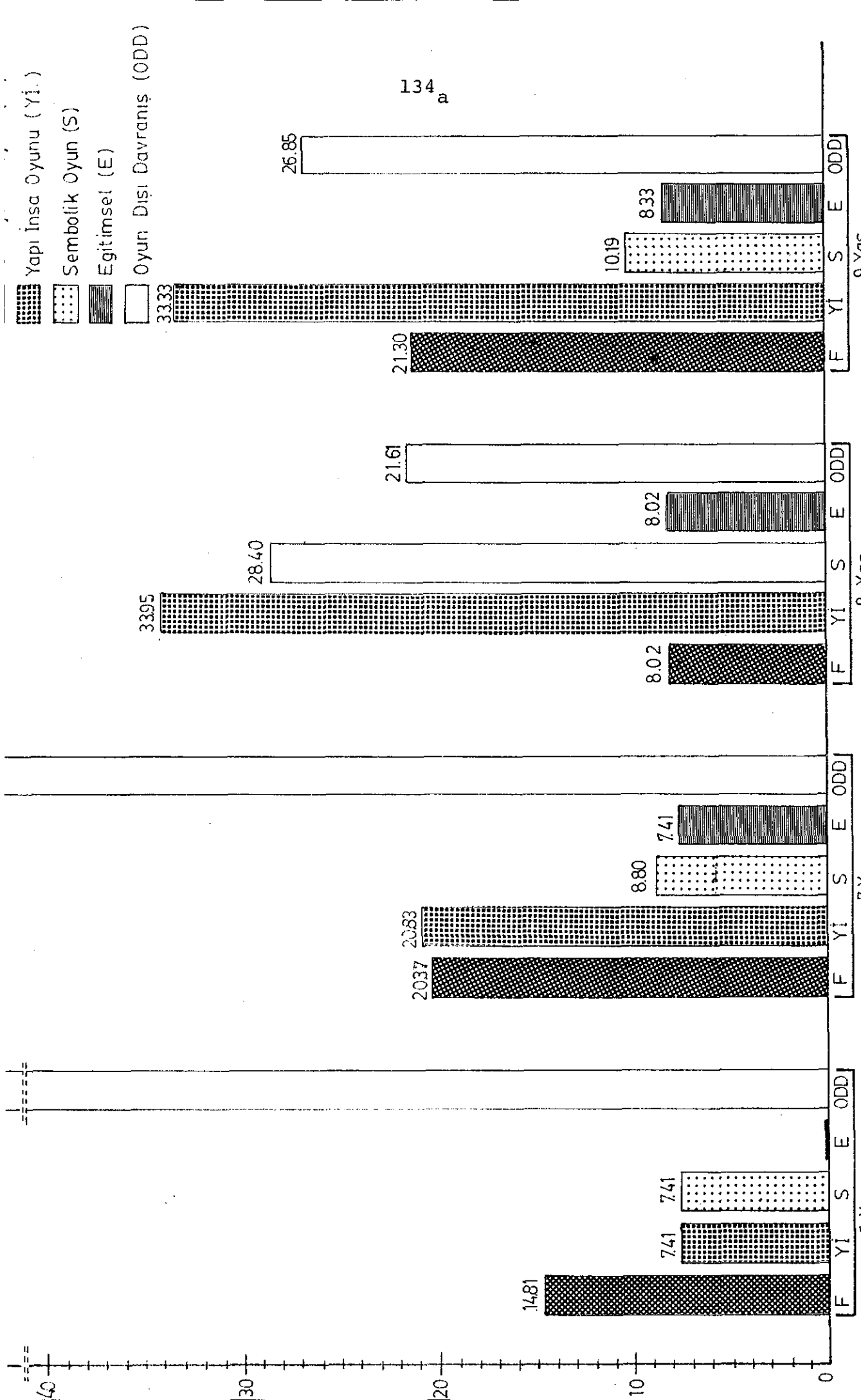
Tablo B

İzole	1	1.85	46	21.30	10	6.17	15	13.89	72	13.33
Paralel	15	27.78	54	25	34	20.99	21	19.44	124	22.96
Berber	0	0	17	7.87	34	20.99	18	16.67	69	12.78
Kooperatif	0	0	7	3.24	49	30.24	25	23.15	81	15
Oyundışı davranış	38	70.37	92	42.59	35	21.61	29	26.85	194	35.92
TOPLAM	54	100.00	216	100.00	162	100.00	108	100.00	540	100.00

$\chi^2 = 134.581, P < 0.05$ Önemli.

Tablo 40_A ve 40_B'de oynanan oyun tiplerinin yaşlara göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Tablo 40_A'da altı ve yedi yaşındaki çocuklar için en çok gözlenen durum "oyundışı davranışlar" olarak bulunmuştur. Bu oran altı yaşında (%70.37), yedi yaşında (%42.59)dur. En çok oynanan oyun tipi altı yaşında "fonksiyonel oyun" (%14.81), yedi yaşında "fonksiyonel oyun" (%20.37), sekiz yaşında "yapı-inşa" oyunu (%33.95) ve dokuz yaş grubunda da (% 33.33) oranıyla yine "yapı-inşa oyunu" olarak bulunmuştur.

Tablo 40_B'de altı ve yedi yaş gruplarında en çok oynanan sosyal oyun tipi "paralel" oyun olarak görülmektedir. Bu oran altı yaşında (% 27.78), yedi yaşında (%25)dir. Sekiz ve dokuz yaş grupları tarafından en sık oynandığı gözlenen oyun tipi ise, "kooperatif" oyundur. Bu oran sekiz yaşında (%30.24), dokuz yaşında da (% 23.15) dir.

Şekil 5: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Downsendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı.

- İzole Oyun (I)
- Paralel Oyun (P)
- Beraber Oyun (B)
- Kooperatif Oyun (K)
- Oyun Dışı Davranış (ODD)

Şekil 6: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Downsendromlu Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyete Göre Yüzde Dağılımı.

Tablo 41_{A-B} : Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

Tablo A

CİNSİYET OYUN TİPİ	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	Dav.Sayı	%	Dav. Sayı	%	Dav.Sayı	%
Fonksiyonel	37	13.70	51	18.89	88	16.60
Yapı-inşa	80	29.63	60	22.22	140	25.93
Sembolik	39	14.44	41	15.19	80	14.81
Eğitimsel	22	8.15	16	5.93	38	7.04
Oyundışı davranış	92	34.08	102	37.77	194	35.92
TOPLAM	270	100.00	270	100.00	540	100.00

$X^2 = 6.597$, $P > 0.05$ Önemsiz.

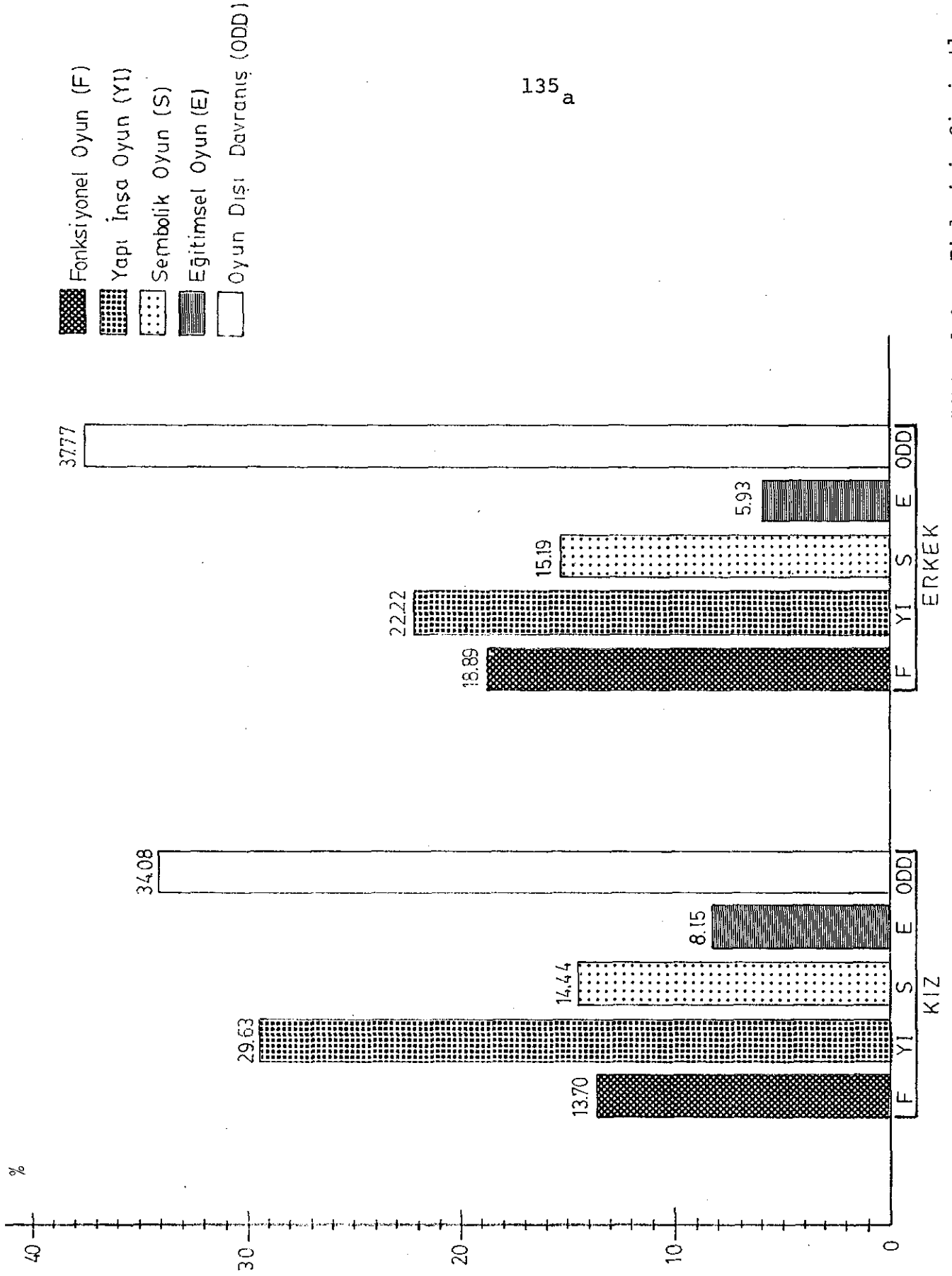
Tablo B

İzole	27	10	45	16.67	72	13.33
Paralel	58	21.48	66	24.45	124	22.96
Beraber	47	17.40	22	8.15	69	12.78
Kooperatif	46	17.04	35	12.96	81	15.00
Oyundışı davranış	92	34.08	102	37.77	194	35.92
TOPLAM	270	100.00	270	100.00	540	100.00

$X^2 = 16.083$, $P < 0.05$ Önemli.

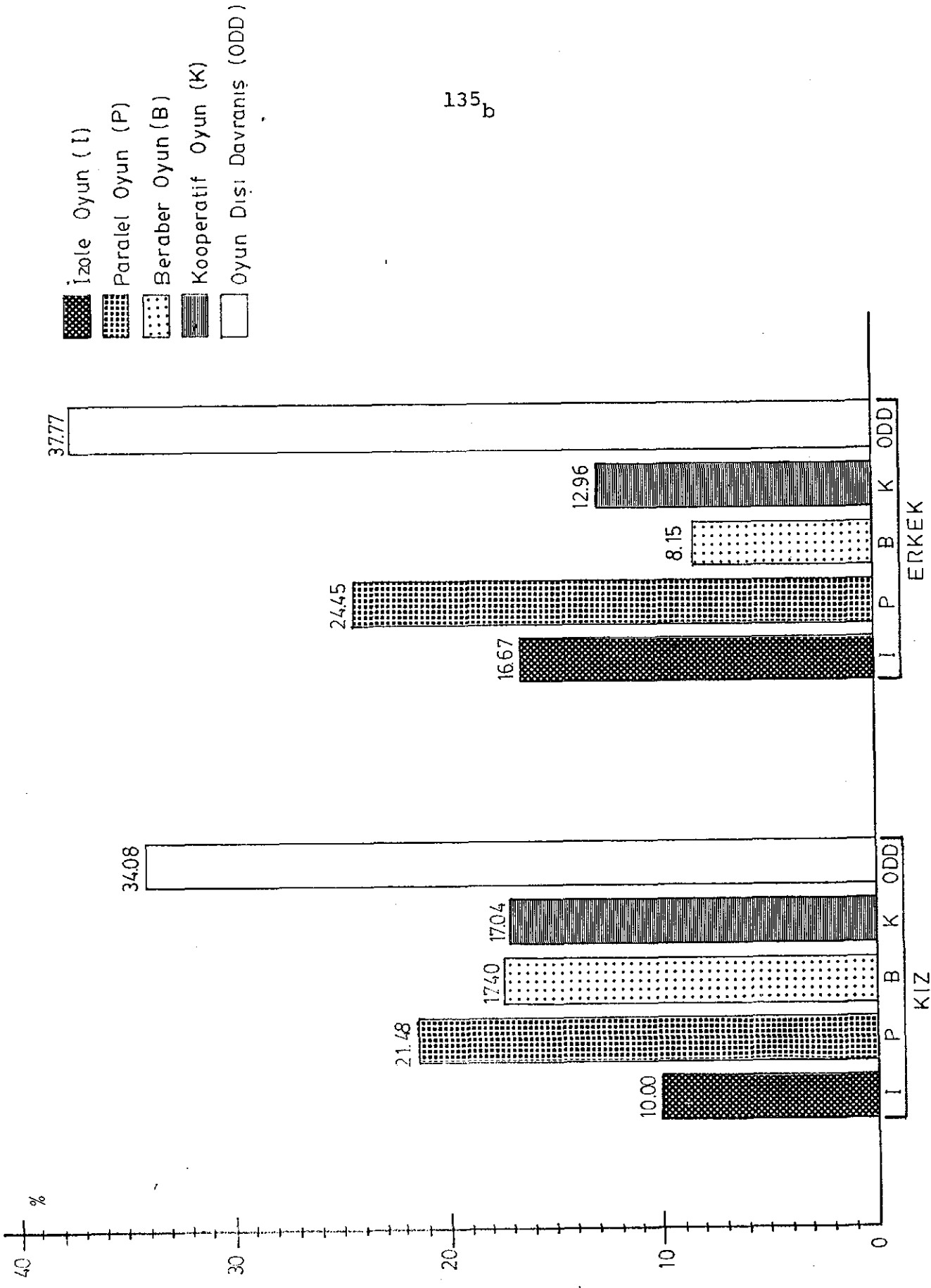
Tablo 41_A'da zihinsel oyun tiplerinin cinsiyetlere göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$)

Tablo 41_B'de sosyal oyun tiplerinin cinsiyetlere göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Kız ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan zihinsel oyun tipi "yapı-inşa" oyunu olarak görülmektedir. Bu oran kız çocuklarında (%29.63), erkek çocuklarında da (% 22.22)dir. Kız ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan sosyal oyun tipi "paralel" oyun olarak görülmektedir. Bu oran kız çocukları için (%21.48) erkek çocukları için de (%24.45) olarak bulunmuştur.

135_a

Şekil 7: Altı-Dokuz Yaşları arasındaki Downsendromlu Çocukların Oynadıkları Zihinsel Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı.

Şekil 8: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Downsendromlu Çocukların Oynadıkları Sosyal Oyun Tiplerinin Cinsiyetlere Göre Yüzde Dağılımı.

Tablo 42: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oynadıkları Sosyal, Zihinsel Oyun Kombinasyonlarının Dağılımı.

ZİHİNSEL - SOSYAL OYUN KOMBİNASYONLARI		Dav.Sayı	%
İZOLE OYUN	Fonksiyonel	25	4.63
	Yapı-inşa	31	5.74
	Sembolik	6	1.11
	Eğitimsel	10	1.85
PARALEL OYUN	Fonksiyonel	45	8.33
	Yapı-İnşa	30	5.66
	Sembolik	43	7.96
	Eğitimsel	66	1.11
BERABER OYUN	Fonksiyonel	18	3.33
	Yapı-inşa	25	4.63
	Sembolik	16	2.96
	Eğitimsel	10	1.85
KOOPERATİF OYUN	Yapı-inşa	54	10
	Sembolik	15	2.77
	Eğitimsel	12	2.22
OYUNDIŞI DAVRANIŞLAR	Gözlem	57	10.55
	Yönlendirilmemiş davranış	137	25.37
TOPLAM		540	100.00

Tablo 42'de Down Sendromlu çocukların oynadığı zihinsel ve sosyal oyun kombinasyonlarının yüzde dağılımı gösterilmiştir. En sık gözlenen durum(% 25.37) oranıyla "yönlendirilmemiş davranış", (%10.55) oranıyla "gözlem" dir. En çok oynanan oyun tipi ise, (%10) oranıyla "kooperatif - yapı-inşa" oyunu olarak görülmüştür. En az gözlenen oyun kombinasyonları ise, bütün sosyal oyun tiplerinin sembolik oyunla olan kombinasyonları olarak görülmüştür.

Tablo 43_{A-B}: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Okula Başlama Sürelerine Göre Oynadıkları Zihinsel ve Sosyal Oyun Tiplerinin Dağılımı.

Tablo A

OYUN TİPİ	OKULA BAŞLAMA SÜRESİ	İlk 6 Ay		7-18 Ay		19 Ay - ↑		TOPLAM	
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
ZİHİNSEL OYUN	Fonksiyonel	13	24.07	58	17.90	17	10.49	88	16.30
	Yapı-inşa	9	16.67	68	20.99	63	38.89	140	25.93
	Sembolik	2	3.70	39	12.04	39	24.07	80	14.81
	Eğitimsel	3	5.56	18	5.56	17	10.49	38	7.04
	Oyundışı davranış	27	50	141	43.52	26	16.06	194	35.92
TOPLAM		54	100.00	324	100.00	162	100.00	540	100.00

$$\chi^2 = 66.681, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo B

SOSYAL OYUN	İzole	6	11.11	53	16.36	13	0.02	72	13.33
	Paralel	16	29.63	77	23.77	31	19.14	124	22.96
	Beraber	5	9.26	34	10.49	30	18.52	69	12.78
	Kooperatif	0	0	19	5.86	62	38.27	81	15
	Oyundışı davranış	27	50	141	43.52	26	16.05	194	35.92
TOPLAM		54	100.00	324	100.00	162	100.00	540	100.00

$$\chi^2 = 124.649, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 43_A ve B'de okula başlama süresi bakımından zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin oynanması arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$) ilk grupta (ilk altı aylık) en çok oynanan oyun tipi "fonksiyonel" (%24.07), "paralel" (%29.63) oyun olarak bulunmuştur. İkinci grupta (7-18 ay) en çok oynanan oyun tipleri "yapı-inşa" (% 20.99), "paralel" (%23.77) oyun olarak bulunmuştur. Son grupta (19 ay - ↑) en çok oynanan oyun tipi (%38.89) oranı ile "yapı-inşa" ve (%38.27) oranıyla "kooperatif" oyun olarak görülmüştür. Oyundışı davranışlar ise en fazla ilk grupta (% 50) oranında görülmüştür.

Tablo 44: Altı- Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Yaşlara Göre Dağılımı.

OYUN KÖŞESİ	6 YAŞ		7 YAŞ		8 YAŞ		9 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
Dramatizasyon	4	7.41	72	33.33	71	43.83	57	52.78	204	37.78
Blok	5	9.26	11	5.09	21	12.96	1	0.92	38	7.04
Manipulatif	24	44.44	36	16.67	47	29.01	18	16.67	125	23.15
Kitap-sanat-özbakım	0	0	36	16.67	11	6.79	18	16.67	65	12.04
Serbest	3	5.56	28	12.96	10	6.17	9	8.33	50	9.26
Köşe tercihi yok	18	33.33	33	15.28	2	1.24	5	4.63	58	10.74
TOPLAM	54	100.00	206	100.00	162	100.00	108	100.00	540	100.00

$$\chi^2 = 125.465 \quad P < 0.05 \quad \text{Önemli.}$$

Tablo 44'de oyun köşelerinin tercih edilmesi bakımından yaşlar arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu görülmektedir ($P < 0.05$). Kitap, sanat ve özbakım köşesine düşen gözlemlere ait beklenen frekans değerinin 5'den küçük olması nedeniyle, bu gruplar birleştirilerek Khi-Kare analizi yapılmıştır. En çok oynanan oyun köşesi altı yaşında "manipulatif" (%44.44), yedi yaşında "dramatizasyon" (%33.33), sekiz yaşında "dramatizasyon" (%43.83), dokuz yaşında ise "dramatizasyon" (%52.78) köşeleri olarak bulunmuştur. Hiçbir köşe tercihinin olmaması durumu altı yaş grubunda en fazla (% 33.33) oranında görülmüştür.

Tablo 45: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Köşelerinin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.

CİNSİYET	KIZ		ERKEK		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
OYUN KÖŞESİ						
Dramatizasyon	149	55.18	55	20.37	204	37.78
Blok	13	4.81	25	9.26	38	7.04
Manipulatif	38	14.07	87	32.22	125	23.15
Kitap	11	4.07	12	4.44	23	4.26
Sanat	18	6.67	8	2.96	26	4.81
Özbakım	3	33	7	2.59	16	2.96
Serbest	8	2.96	42	15.56	50	9.26
Köşe Tercihi Yok	24	8.89	34	12.59	58	10.74
TOPLAM	270	100.00	270	100.00	540	100.00

$$\chi^2 = 47.715 \quad P < 0.05 \quad \text{Önemli.}$$

Tablo 45'de oyun köşelerinin tercih edilmesi bakımından cinsiyetler arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu görülmektedir. ($P < 0.05$). Kız çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi "dramatizasyon" (%55.18), erkek çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi ise, "manipulatif" (%32.22) oyun köşesi olarak görülmektedir.

Tablo 46: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların İletişim Kurma Davranışlarının Yaşlara Göre Dağılımı.

İLETİŞİM	YAŞ 6 YAŞ		7 YAŞ		8 YAŞ		9 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
VAR	17	31.48	83	38.43	106	65.43	59	54.63	265	49.07
YOK	37	68.52	133	61.57	56	34.57	49	45.37	275	50.93
TOPLAM	54	100.00	216	100.00	162	100.00	108	100.00	540	100.00.-

$$x^2 = 34.057, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 46'da Down Sendromlu çocukların iletişim kurma davranışları bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). "İletişim kurma" davranışı altı yaşında (%31.48), yedi yaşında (%38.43), sekiz yaşında (%65.43), dokuz yaşında ise, (%54.63) oranında gözlenmiştir.

Tablo 47: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişim Tipinin Yaşlara Göre Dağılımı.

İLETİŞİM TİPİ	YAŞ 6 YAŞ		7 YAŞ		8 YAŞ		9 YAŞ		TOPLAM	
	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
SÖZEL	0	0	47	21.76	73	45.06	39	36.11	159	29.44
SÖZEL DEĞİL	17	31.48	36	16.67	31	19.14	20	18.52	104	19.26
İLETİŞİM YOK	37	68.52	133	61.57	58	35.80	49	45.37	277	51.30
TOPLAM	54	100.00	216	100.00	162	100.00	108	100.00	540	100.00

$$x^2 = 56.147, P < 0.05 \text{ Önemli.}$$

Tablo 47'de Down Sendromlu çocukların kurdukları iletişimin tipi bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Altı yaş grubunda "özel iletişim" davranışı gözlenmemiştir. Yedi yaşında bu oran (%21.76), Sekiz yaşında (%45.06), dokuz yaşında (%36.11) olarak bulunmuştur.

Tablo 48: Altı-Dokuz Yaşları Arasındaki Down Sendromlu Çocukların Oyun Oynarken Kurdukları İletişimin Psikolojik Yönünün Yaşlara Göre Dağılımı.

YAŞ	İletişimin Psikolojik Yönü	OLUMLU İLETİŞİM		OLUMSUZ İLETİŞİM		İLETİŞİM YOK		TOPLAM	
		D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%	D.Sayı	%
6 YAŞ		13	24.07	4	7.41	37	68.52	54	100.00
7 YAŞ		43	19.90	40	18.52	133	61.58	216	100.00
8 YAŞ		80	49.38	24	14.82	58	64.19	162	100.00
9 YAŞ		48	44.44	10	9.26	50	46.3	108	100.00
TOPLAM		184	34.07	78	14.44	278	51.49	540	100.00

$\chi^2 = 50.835$ $P < 0.05$ Önemli.

Tablo 48'de kurulan iletişimin psikolojik yönü bakımından yaşlar arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). "Olumlu iletişim", altı yaşında (%24.07), yedi yaşında (%19.90), sekiz yaşında (%49.38), dokuz yaşında da (%44.44) oranında bulunmuştur.

T A R T I Ş M A

Bu araştırma, normal gelişim gösteren çocuklarla Down Sendromlu çocukların serbest oyun saati sırasında oynadıkları oyun tiplerini ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarını saptamak amacıyla yapılmıştır.

Ancak normal ve özürlü grubu oluşturan çocuk sayısı eşit olmadığı için, iki çocuk grubu arasında istatistiksel bir karşılaştırma yapılamamıştır. Araştırmada temel problem normal gelişim gösteren çocukların oyun tercihlerinin analiz edilmesidir. Down Sendromlu çocukların oyunlarına ait bilgiler, alt problemler olarak incelenmiştir.

Down Sendromlu çocuk sayısının yetersiz olması, elde edilen sonuçların istatistiksel olarak genellenememesi sakinliğini getirebileceğinden, Down Sendromlu çocukların oyunlarına ait veriler, sadece, bu konuya genel bir yorum yapılabilmesi ve ileride daha büyük örneklem gruplarında yapılacak çalışmalara ışık tutması amacıyla toplanmıştır.

Tablo 6'da Normal Gelişim gösteren çocukların oynadığı zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin, yüzde dağılımı gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre; örneklem grubundaki çocuklar tarafından en çok oynanan zihinsel oyun tipinin "Yapı-İnşa" oyunu olduğu görülmektedir. Bunu "Sembolik" oyun ve "Fonksiyonel" oyun izlemektedir. En az oynadığı gözlenen zihinsel

oyun tipi ise, "Eğitimsel" oyun olarak bulunmuştur.

Rubin ve Maioni (1975), çalışmalarında okul öncesi çocukları tarafından en çok oynandığı gözlenen zihinsel oyun tipinin, "yapı-inşa" ve "Fonksiyonel" oyun olduğunu belirtmektedirler. Yine, bu araştırmacılar, "Sembolik", "Eğitimsel" ve "Kurallı" oyunların, okulöncesi çocukları tarafından daha seyrek olarak oynandığını belirtmektedirler (20).

Tablo 6'da Çocuklar oynadığı sosyal oyun tiplerine ait bulguların yüzdelerine bakıldığında, en çok oynanan oyun tipinin "Paralel" ve "Beraber" oyun, en az oynanan oyun tipinin ise "İzole" ve "Kooperatif" oyun olduğu görülmektedir. Yine Tablo 6'da, çocukların bazılarının, herhangi bir oyun tipinde oyun oynamak yerine, "gözlem" ve "Yönlendirilmemiş davranış" gibi oyun dışı davranışlara yöneldikleri de görülmektedir.

Helen Tresjen (1979) ve Peter Smith (1978), okul öncesi çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmalarında, "paralel" oyunun en çok tercih edilen sosyal oyun tipi olduğunu saptamışlardır (20,92,100).

Michael Guralnick ve Ellen Weinhouse (1984), "İzole" ve "Paralel" oyunun üç yaşına kadar çok yaygın olarak oynandığını fakat, üç yaşından sonra izole oyunun giderek azal-

dığını, paralel oyunun ise, oynanan en yaygın oyun tipi olma özelliğinin devam ettiğini belirtmektedirler.(48).

Parten okul öncesi çocuklarının (% 40)'ünün, Barnes ise (% 25)'inin oyunlarında "Beraber" ve "Kooperatif" oyun oynadıklarını gözlemlemişlerdir (47,91).

Çocuğun, gelişim özellikleri, tercih ettiği oyun tipiyle ve oyun içindeki davranışlarıyla, yansıtılmaktadır. Ancak, oyunun kendisinde bir gelişim olduğu unutulmamalıdır. Oyunun gelişimini etkileyen faktörler arasında yaş ilk sırayı almaktadır (46,100). Tablo 6'daki sonuçlar, örneklem grubundaki normal gelişim gösteren çocukların oynadığı zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin genel bir dağılımını göstermektedirler. Tablo 7 A-B ise, oynanan zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin yaşlara göre dağılımı gösterilmiştir. Khi-Kare analiz sonuçları, zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından, yaş grupları arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermektedir ($p < 0,05$).

Tablo 7 A'da zihinsel oyun tipleri içinde, "Fonksiyonel" oyunun, ve "oyundışı davranışların" yaş ile azaldığı; bunun yanısıra "Yapı-İnşa", "Sembolik" ve EĞitimsel" oyun tercihlerinin de yaş ile arttığı görülmektedir.

Kenneth Rubin ve arkadaşları (1976), yaptıkları çalışmada çocuğun oynadığı oyun tipi ile yaş arasındaki ilişkiyi

incelemişlerdir. Yaş ile oyun tipi arasında çarpıcı ilişkiler bulunmuştur. Yaşın büyümesiyle, fonksiyonel oyundan, sembolik oyuna doğru bir geçiş kaydedilmiştir (20).

Michael Guralnick (1981), James Jonson ve arkadaşları (1980), sembolik oyun oynama yeteneğinin yaş ile paralel bir gelişim gösterdiğini belirtmektedirler (21,26)

Tablo 7 B'de ise, sosyal oyun tiplerinin yaşlara göre dağılımı gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre "İzole" ve "Paralel" oyunun yaşla azaldığı, fakat "Beraber" ve "Kooperatif" oyunun yaşla arttığı görülmektedir. Üç yaşında en çok oynanan sosyal oyun tipi, "paralel" oyundur, bunu ikinci olarak, "İzole" oyun izlemektedir. Dört yaşında, bu tercih "Paralel" ve "Beraber" oyun olarak görülmektedir. Beş yaşında ise, sosyal oyun tercihi bakımından ilk sırayı "Beraber" oyun almaktadır. Bunu izleyen oyun tercihi "Paralel" oyundur. Altı yaşında en çok oynanan oyun tipi "Kooperatif" ve "Beraber" oyun olarak görülmektedir.

Araştırma sonuçları, çocukların yaş ile, ilkel sosyal katılım davranış örneği olan "İzole" oyundan daha sosyali-ze olmuş "Paralel" oyun aracılığıyla işbirlikçi davranışların kullanıldığı "beraber" ve kooperatif oyun tipine doğru bir geçiş olduğunu göstermektedir.

Parten (1932), Barnes (1971), çocuğun oyun faaliyetleri içinde, sosyal katılım davranışlarının yaşla arttığını belirtmektedirler. Bu araştırmacılar, Üç-dört yaşındaki çocukların beş yaşındaki çocuklardan daha fazla izole oynadıklarını belirtmektedirler (47,91).

Peter Smith (1978); Roger Bakeman ve John Brownle (1980); Helen Tresjen (1979); Nancy Moore ve arkadaşları (1974); Philip Tizard ve Plewis (1976); yaş ile beraber ve kooperatif oyuna geçişin gerçekleştiğini, fakat izole ve paralel oyunda uyumlu bir azalış gözlemlendiğini belirtmektedirler. Parten'in sosyal oyun kategorileri ile yaş arasında $r = 0,61$ bir korelasyon bulunmuştur (25,46,92,93,99,100).

Bütün bu bilgiler ışığında, oyunun yaşın bir fonksiyonu olarak geliştiği söylenebilir. Anlaşıldığı gibi oyun, gelişimsel bir süreçtir, bu süreç içinde bir ön aşama, kendinden sonra gelen aşama için temel oluşturmaktadır.

Zihin ve sosyal oyun tiplerine ait bu gelişimsel aşamalar, bütün çocuklar için geçerlidir. Bir çocuğun izole oyun aşamasından geçmeden, kooperatif oyun aşamasında oyun örnekleri göstermesi beklenemez. Ya da bir çocuğun fonksiyonel oyun deneyimleri geçirmeden, sembolik oyun oynayabileceği de düşünülmemelidir. Ancak, aynı yaştaki çocuklar arasında bu aşamaların geçirilmesi sırasında bireysel farklılıkların olabileceği de unutulmamalıdır. Fakat bu farklılık, sadece gelişimin hızında ve miktarında olabilir. Aynı yaştaki çocuklar için karakteristik bir oyun tipi vardır. Fakat çocuk

zaman- zaman yaşının özelliği dışında da oyun davranış- ları gösterebilir. Yani altı yaşındaki çocuğun, üç yaş çocununun tipik oyunu olan izole oyun tipinde oynaması doğaldır. Aynı yaştaki çocuklar arasında oyunun oynanma sıklığını etkileyen çeşitli faktörler sözkonusudur. Bireysel özellikler, gelişim düzeyi, cinsiyet, ilgiler, ihtiyaçlar, kardeş sahibi olma, sosyoekonomik düzey gibi.

Tablo 8'de yapılan KHI-KARE analizi sonucu, zihinsel oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından aynı yaştaki kız ve erkek çocukları arasındaki fark, bütün yaş gruplarında istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Dört yaş grubu dışında diğer yaş gruplarında, kız çocuklarının, erkek çocuklarından daha fazla "sembolik" ve "eğitimsel", oyun oynadıkları görülmektedir. Bütün yaş gruplarındaki erkek çocukları, kızlardan daha fazla "fonksiyonel" oyun oynamışlardır. Üç, dört yaşındaki erkek çocukları dışında, beş ve altı yaşındaki erkek çocukları da kızlardan daha fazla "yapı-inşa" oyunları oynamışlardır.

Nancy Moore ve arkadaşları (1974), kız çocuklarının erkek çocuklarından daha fazla "eğitimsel" oyun oynadıklarını, Kenneth Rubin ve arkadaşları (1976); Jan Carpenter ve Aletha Stein (1980) de kız çocuklarının erkek çocuklarından daha fazla "sembolik" oyun oynadıklarını belirtmektedirler (20, 30, 46).

James Johnson ve arkadaşları (1980); John Bates ve P.M. Bentler (1973); Rubin ve arkadaşları (1976), erkek çocuklarının, kız çocuklarından daha fazla "fonksiyonel" ve "yapı-inşa" oyunu oynadıklarını belirtmektedirler. Bu araştırmacıların birleştikleri ortak görüş, kızlara göre daha fazla oynanan fonksiyonel oyunun, oynanma sıklığının yaşla azaldığı fakat, yapı-inşa oyununun oynanma sıklığında yaşla önemli bir artışın gözleendiğidir (20,26,101). Bütün bu sonuçlar, bizim (Tablo 7_{A,B} ve 8) deki sonuçlarımızla birbirini desteklemektedir.

Aynı yaştaki kız ve erkek çocukları arasında tercih edilen oyun tipleri bakımından gözlenen farkın, nedeninin açıklanması, bu konuya daha bilinçli bir bakış açısı getirecektir.

Moss (1967); Osofsky ve O'comell (1972); Richard ve Bernol (1972), çocukların oyunlarında cinsiyetlerine bağlı olarak farklı tercihlere yönelmelerinin kaçınılmaz olduğunu belirtmektedirler (49).

Çocuk, bebeklik döneminde itibaren, cinsiyet farkına bağlı olarak, farklı algısal uyarılarla karşılaşır ve sonuçta, davranışlarındaki, cinsiyet tipli farklılaşma gözlenir (50,101,104).

Çocuğu etkisi altında bırakan uyarıların ilki, doğuştan getirilen "iç", ya da başka deyişle "yapısal" uyarılardır. Diğerleri de sosyal uyarılardır. Anne, babanın ve

ve diğ er kiş ilerin, ç ocuğ u g ü d ü l e y i c i d a v r a n i ř l a r ı s o s y a l u y a r a n g r u b u n a g i r m e k t e d i r . Ç o c u ğ u n d o ğ u ř t a n g e t i r d i ğ i F i z y o l o j i k y a t k ı n l ı ğ ı , ç e v r e n i n c i n s i y e t t i p l i d a v r a n m a s ı y l a ř e k i l l e n i r . K ı z ç o c u ğ u n u n k ı z r o l ü y l e , e r k e k ç o c u ğ u n u n d a e r k e k r o l ü y l e k o ř u l l a n d ı r ı l m a s ı k ü l t ü r e l b i r k o ř u l l a n m a o l a r a k d ü ř ü n ü l e b i l i r (8 6 , 1 0 1 , 1 0 3 , 1 0 6) .

Bu cinsiyet tipli davranışlarını aynı, yaştaki ç o c u k l a r ı n o y u n t e r c i h l e r i n d e k i f a r k l ı l a ř m a n ı n n e d e n i o l a r a k a ç ı k l a n a b i l i r .

Tablo 9'da ise, altı yaş grubunun d ı ř ı n d a ($P > 0.05$), diğ er yaş g r u p l a r ı n d a s o s y a l o y u n t i p l e r i n i n t e r c i h e d i l m e s i b a k ı m ı n d a n , c i n s i y e t l e r a r a s ı n d a k i f a r k , i s t a t i s t i k s e l o l a r a k ö n e m l i b u l u n m u ř t u r ($P < 0.05$) .

Çocuklar, cinsel kimliklerine ait bilgileri dört yaş ı n d a n s o n r a k a z a n m a k t a d ı r l a r (7 1 , 7 4) . A l t ı y a ř ı n d a k i b i r ç o c u k , k e n d i c i n s i y e t i n e a i t f o n k s i y o n u n f a r k ı n d a d ı r (7 2 , 1 0 4 , 1 0 5) . A l t ı y a ř ç o c u ğ u n u n b u ö z e l l i ğ i , c i n s i y e t t i p l i t e r c i h l e r e y ö n e l m e s i n d e d a h a t u t a r l ı o l m a s ı n d a b e l i r l e y i c i o l m a k t a d ı r . K ü ç ü k ç o c u k l a r ı n o y u n v e a r k a d a ř t e r c i h l e r i n d e d a h a t u t a r s ı z o l d u k l a r ı b i l i n m e k t e d i r . (4 7 , 5 7 , 1 0 1 , 1 0 2) . Y a n ı , b u r a d a , y a ř ı n f o n k s i y o n u o l a r a k o r t a y a ç ı k a n b i r t u t a r l ı l ı k s ö z k o n u s u d u r . C i n s i y e t i k i n c i l f a k t ö r o l a r a k r o l o y n a m a k t a d ı r .

Altı yaşındaki kız ve erkek çocukları arasında, sosyal oyun tiplerinin tercih edilmesi bakımından istatistiksel olarak fark bulunmaması durumu, yaşın fonksiyonu

larak gözlenen bu tutarlılığın, sonucu olarak yorumlanabilir.

Tercih edilen sosyal oyun tiplerinin, yaşlara ve cinsiyetlere göre dağılımı, zihinsel oyun tiplerinin yaşlara ve cinsiyetlere göre dağılımında görüldüğü gibi, düzenli, belirgin bir ayırımın yapılmasına fırsat vermemektedir. Bu nedenle, çocukların tercih ettikleri oyun tiplerinin, yaşlar gözönüne alınmadan, sadece cinsiyetlere göre dağılımının daha açık görülebilmesi için Tablo 10_{A-B} düzenlenmiştir. ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre, kız çocukları erkek çocuklarından daha fazla "beraber" ve "kooperatif" oyun oynamışlardır. Erkek çocukları ise "izole" ve "paralel" oyunu daha fazla oynamışlardır.

Beverly Fagot(1974); Sears, Moccoby ve Levin (1957); Droppleman ve Schaefer (1963), çocukların ev ortamında oynarken izlemişler ve annelerin çocuklarına karşı tavır alışlarını kaydetmişlerdir. Araştırmacılar, kız çocuklarının daha fazla ödüllendirildiğini, yönlendirildiğini ve korunduğunu, gözlemişlerdir. Araştırmacılar, bu tutumun, kız çocuğunun bağımlı ve destek arayan bir davranış biçimine yönelmesine neden olduğunu ileri sürmektedirler. Erkek çocuklarının ise, bağımsızlıklarını pekiştirecek şekilde yetiştirildiği gözlenmiştir. Araştırmacılar, bu gözlemlerden hareket ederek; kız çocuklarının izole oynamak yerine, diğer çocuklarla beraber olabilecekleri oyunları tercih ettiklerini, erkek çocukların ise, bağımsızlıklarını yaşama fırsatı bulacakları

zole oyunu daha çok oynadıklarını, açıklamışlardır (86). Tablo 10_B'de elde edilen sonuçlar, bu araştırma sonuçları tarafından da desteklenmektedir.

Tablo 11 - 12 ve 13'de de sosyal - zihinsel oyun kombinasyonlarının, genel dağılımı ile yaş ve cinsiyetlere göre dağılımları gösterilmiştir. Çünkü, oyunu sadece sosyalleşme süresinde ya da sadece zihinsel gelişim sürecinde incelemek yeterli değildir. Oyun, sosyal ve zihin öğelerinin bir entegrasyonu olarak ortaya çıkmaktadır (32,33).

Tablo 11'de sosyal-zihinsel oyun kombinasyonlarının genel dağılımı yüzdeler ile gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre en çok oynandığı gözlenen oyun kombinasyonu "Beraber - yapı-inşa" oyunu, "Paralel - yapı-inşa" oyunu ve "Kooperatif-sembolik" oyundur. En az oynanan oyunkombinasyonları ise, bütün sosyal oyun tiplerinin eğitimsel oyun ile olan kombinasyonlarıdır.

Tablo 12'de de, oyun kombinasyonlarının tercih edilmesi bakımından yaşlar arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu görülmektedir ($P < 0.05$). En çok oynanan oyun kombinasyonları, üç yaşında "Paralel-fonksiyonel", dört yaşında "paralel-yapı-inşa", "Beraber-yapı-inşa" altı yaşında ise "kooperatif-sembolik, oyun olarak görülmektedir. Bu sonuçlar Tablo 7_{A-B}'deki sonuçlarla paralellik göstermektedir. Görüldüğü gibi, üç yaşının dominant oyunu olan "paralel" -"fonksiyonel" oyun, dört yaşında yerini "paralel"- "yapı-inşa, oyununa bırakmıştır. Beş yaşında ise, bu tercih,

"beraber" - "yapı-inşa" oyununa, altı yaşında da en ileri düzeydeki sosyal-zihinsel oyun kombinasyonu olan "kooperatif-sembolik" oyuna ulaşmıştır.

Tablo 13'de de sosyal-zihinsel oyun kombinasyonlarının cinsiyetlere göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Kız çocukları tarafından en çok oynanan oyun kombinasyonlarının "Kooperatif - Sembolik" ve "Beraber-Sembolik" oyun olduğu gözlenmiştir. Erkek çocukları için bu tercih, "Paralel - Fonksiyonel" ve "Beraber-yapı-inşa" oyunları olarak gözlenmiştir.

Bu sonuçlar da Tablo 10_{A-B}'deki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Bütün bu sonuçlar, çocukların oyun tercihlerini etkileyen temel faktörün yaş olduğunu fakat cinsiyet faktörünün de özellikle aynı yaştaki çocukların oyun tercihinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Çocukların oyun tercihlerini etkileyen diğer bir faktör, okula başlama süresidir.

Çocuklar zihinsel ve sosyal yeterlilikleri yönünden uygun düzeyde olsalar bile, yeni katıldıkları bir çocuk grubunda, çok doğal sayılabilecek çekingenliklerinden dolayı, gerçek kapasitelerini göstermiyebilirler. Bu varsayımdan hareket edilerek, okula başlama süresi ile, oyun tiplerinin tercih edilmesi arasındaki ilişki analiz edilmiştir (Tablo 14_{A,B} - 15). Yapılan KHI-KARE analizi sonucu, okula başlama süresi bakımından tercih edilen zihinsel ve sosyal oyun

tipleriyle, oyun kombinasyonları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu bulunmuştur ($P < 0.05$).

Tablo 14_A'da en çok tercih edilen zihinsel oyun tipi; okula başlama süresi, ilk altı ay olan grupta, "fonksiyonel", yedi-onsekiz ay olan grupta, "yapı-inşa", son grupta ise (ondokuz ay ve daha fazla) "sembolik" oyun olarak görülmektedir.

Tablo 14_B'de de en çok tercih edilen sosyal oyun tipi, okula başlama süresi ilk altı ay olan grupta "paralel", yedi-onsekiz ay olan grupta "beraber" ve "paralel", son grupta ise, "sembolik oyun olarak gözlenmiştir.

Tablo 15'de de, Sosyal ve zihinsel oyun kombinasyonlarının, okula başlama süresine göre dağılımı Tablo 14_{A-B} ile paralel sonuçları göstermektedir ($P < 0.05$). En çok oynanan oyun kombinasyonu, okula başlama süresi ilk altı ay olan grupta, "paralel-fonksiyonel", ikinci grupta "paralel-yapı-inşa", son grupta da "Kooperatif-sembolik" oyun olarak görülmektedir.

Jane Raph, Alexander Thomas ve arkadaşları (1982), üst sosyoekonomik düzeyden gelen, üç-altı yaşlarındaki normal gelişim gösteren çocukların, iletişim davranışlarını, okula başlama süresine ve yaşa göre incelemiştir. Okula yeni başlayan üç-dört yaş, çocuklarında, okula başlayan beş-altı yaş çocuklarına göre daha fazla olumsuz sosyal iletişim davranışları, materyali uygun olmayan biçimde kullanma

saldırganlık davranışlarını göstermişlerdir. Bu küçük çocuklar, grup oyunlarına katılmadan izole kalmışlar ya da oyun oynamadan sadece gözlem yapmışlardır. Beş-altı yaşındaki çocuklar da, aynı yaşta fakat okul deneyimi daha fazla olan yaşlıtlarına göre, daha düşük başarı göstermişlerdir. Ancak bu çocukların olumlu davranışlara yönelmeleri ve grup oyunlarına katılmaları, kısa bir uyum süresinden sonra, yaşlıtlarının düzeyine yaklaşmıştır.

Bütün bu sonuçlar, olumlu sosyal davranışların kullanılmasında yaşın, okula başlama süresinden daha etkili olduğunu düşündürmektedir (63). Tablo 14_{A-B} ve 15 deki bulgulardan elde edilen sonuçlar da, bu araştırma sonuçlarıyla birbirini destekler niteliktedir. Şöyleki; Tablo 4'de örneklem grubundaki normal çocukların yaşlarının, okula başlama sürelerine göre dağılımı gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi, üç yaşındaki çocukların hepsi, okula yeni başlayan çocuklardır. Dört yaşındaki çocukların da (% 71.43)'ü okula yeni başlayan çocuklardır. Beş yaş grubundaki çocukların (% 75)'i okula başlama süresi yedi-onsekiz ay olan çocuklardır. Altı yaş grubundaki çocukların da (% 100)'ü okula başlama süresi ondokuz ay ve daha fazla olan çocuklardır.

Tablo 4'ile Tablo 14_{A-B} ve Tablo 15'deki bulgular birlikte düşünüldüğünde, Tablo 14_{A-B} ve Tablo 15'deki sonuçların sadece okula başlama süresiyle ilişkili olmadığını, yaş faktörünün de etkili olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca, Tablo 7_{A-B} ve Tablo 12'deki sonuçlar da bu yorumu desteklemektedir.

Böylece, hareket noktasını oluşturan varsayım, çocuğun yaşının da gözönünde bulundurulması koşuluyla doğrulanmış olmaktadır.

Çocukların oyun davranışları, onlara sağlanan olanaklarla da ilgili olarak farklılaşabilmektedir. Çocuklar, oyunlarını kendilerine özgü kurdukları bir düzen içinde oynarlar. Ama yine de eğitimciler tarafından hazırlanan oyun köşeleri, çocukların oyun davranışlarını güdüleyici ya da ket vurucu olabilmektedir (10,23,37,52,84).

Çocukların kendilerine sunulan oyun köşelerini tercih etmelerinde, yaşları, cinsiyetleri, ilgi ve ihtiyaçları, köşeyi cazip hale getiren materyaller, ve o köşede oynayan diğer çocukların, çocuk tarafından algılanışı etkili olabilir.

Bu araştırmada, çocukların yaşları ve cinsiyetleri gözönünde bulundurularak, tercih ettikleri oyun köşesi ve oyun materyalleri incelenmiştir.

Tablo 16 ve Tablo 17'de, oyun köşelerinin ve oyun materyallerinin tercih edilmesi bakımından yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre, üç ve beş yaşındaki çocukların, en çok oynadıkları gözlenen köşeler aynıdır. Bu köşeler, "manipulatif" köşe ve "serbest" köşedir. Dört yaşındaki çocukların en çok oynadıkları köşe, yine "Manipulatif" köşesi, altı

yaşındaki çocukların en çok oynadıkları oyun köşesi de "blok" köşesi olarak görülmektedir (Tablo 16). Tablo 17'de de oynanan oyun materyalinin yaşlara göre kullanımındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç, dört, beş yaşlarındaki çocukların en çok oynadığı oyun materyali "Manipulatif, oyuncaklar" altı yaşındaki çocukların en çok oynadığı oyun materyalleri ise "blok"lar olarak görülmektedir. Tablo 16 ve Tablo 17'deki sonuç, çocukların oynadıkları köşe ile kullandıkları materyal arasında tutarlı bir seçim olduğunu göstermektedir.

Ancak, farklı yaşlardaki çocukların aynı oyun köşesi ve oyun materyaliyle oynadığını gösteren Tablo 16 ve 17'deki sonuca bakarak, bu çocukların aynı davranış repartuarına sahip olduğu düşünülmemelidir. Gelişim düzeylerine ait özellikler, bu çocukların, aynı materyal ya da köşede oynasalar bile, farklı davranışlarını zorunlu kılar. (71.84)örnek; Üç-dört yaşındaki çocuğun manipulatif oyuncaklarla oynaması, bu materyallerin daha az iletişim davranışlarının kullanılmasını gerektiren özelliğiyle ilgili olarak açıklanabilir (5,6,7,40,37). Tablo 21'de İletişim kurma davranışları bakımından, kullanılan oyun materyalleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre, manipulatif oyuncaklarla oynama, daha az iletişim davranışlarını gerektirmektedir.

Yine Tablo 24'de de çocukların iletişim kurma davranışlarıyla, yaşları arasında, istatistiksel olarak fark, önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre de, üç-dört yaşındaki çocuklar, beş altı yaş çocuklarına göre, daha az iletişim davranışları göstermektedirler.

Bütün bu bilgileri toplayarak bir yorum yapılacak olursa, üç-dört yaşındaki çocuklar, yaşlarının özelliği olarak, iletişim kurma davranışlarındaki sınırlılık nedeniyle, (Tablo 24), fazla iletişim davranışlarını gerektirmeyen (Tablo 21) manipülatif oyuncaklarla oynamayı tercih etmişlerdir denilebilir.

Tablo 16'daki sonuçlara göre, Beş yaşındaki çocukların manipülatif oyun köşesini tercih etmesi, daha değişik bir yorumla açıklanabilir. Beş yaşında çocuk, materyali birbirine göre farklı şekillerde kullanabilir, materyalin kullanımına ait hakimiyeti kazanmıştır. Değişik düzenler geliştirebilir, sembolik içerikli yapı-inşa oyunları oynayabilir (76). Çocuğun bu özellikleri, manipülatif oyun köşesinin tercih edilmesi için geçerli nedenler olarak düşünülebilir.

Yine benzer şekilde Tablo 16'daki sonuçlara göre, üç ve beş yaşındaki çocukların serbest köşede oynamayı tercih etmeleri de, temelde, onların ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerinden kaynaklanan farklılıklara dayanarak yorumlanabilir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, üç yaşındaki çocuklar, okula başlama süresi ilk altı ay içinde olan çocuklardır. Bu çocukların yaşlarına, okula başlama sürelerine ve dikkat sürelerine ait özelliklerinin (Tablo 23), Köşe tercihinin yapılmasına ya da köşenin amaca yönelik olarak kullanılmasına ket vuracağı düşünülebilir. Beş yaşındaki çocukların serbest köşeyi oyun köşesi olarak seçmesi, bu yaş çocuğunun yapılandırılmış koşullarda, yaratıcı potansiyelini kullanma isteğinden ortaya çıkabileceği gibi (30), çeşitli fırsatlardan yararlanma ve farklı deneyimlere girişme merakından da kaynaklanabilir (3,7,9).

Daha öncede belirtildiği gibi, Tablo 16'daki bulgulara göre, altı yaşındaki çocukların en çok oynadıkları oyun köşesi, "blok" köşesidir.

Bloklar, çocukların ileri düzeyde yapı-inşa oyunları oynayabilecekleri, ya da sembolik oyunlarında araç olarak kullanabilecekleri çok fonksiyonlu oyun materyalleridir (5, 37,84). Blok'lar, iletişim davranışlarının sıklığını arttırmada etkin materyallerdir (5,70). Tablo 21'de de Blok'ların, iletişim davranışları üzerindeki olumlu etkisi istatistiksel olarak kanıtlanmıştır ($P < 0.05$).

Ancak, burada bir noktayı aydınlatmak gerekmektedir ki, bloklar iletişim davranışlarının kullanılmasını güdülemekteyse de, esas etkili olan, çocuğun yaşıdır. Çünkü, iletişim davranışları yaş ile gelişen bir özellik göstermektedir. Gerçekten de Tablo 24 de görüldüğü gibi, altı yaşındaki

çocukların iletişim kurma becerileri, diğer yaşlardaki çocuklara göre, daha ileri düzeydedir. Bu bilgiler doğrultusunda, iletişim kurma becerisi gelişmiş altı yaş çocuğunun (Tablo 24), iletişim davranışlarının kullanılmasını güdüleyen bloklarla (Tablo 21) oynamayı tercih etmesine, yorum getirebilir.

Tablo 18 ve 19da çocukların oynadıkları oyun köşesi ve oyun materyallerinin cinsiyetlere göre dağılımı gösterilmiştir. Yapılan KHI-KARE analiz sonucu, cinsiyetler arasındaki farkın önemli olduğunu göstermektedir ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre, kız çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi "dramatizasyon köşeleri" (evcilik, doktor, bakkal) olarak görülürken, erkek çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi de "manipulatif oyun köşesi" olarak görülmüştür. (Tablo 17). En çok oynanan oyun materyali, kız çocuklarında "evcilik oyuncakları" erkek çocuklarında da "manipulatif oyuncaklar" olarak görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 20_{A-B} de de, çocukların oynadıkları zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin, oynadıkları oyun köşelerine göre dağılımı, istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Oynanan oyun tipleri bakımından, oyun köşeleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre, dramatizasyon köşelerinde en çok oynanan zihinsel oyun tipinin, "sembolik", sosyal oyun tipinin de "Beraber" oyun olduğu görülmektedir.

Manipulatif oyun köşesinde, en çok oynanan zihinsel oyun tipi "yapı-inşa", sosyal oyun tipi de "Paralel" oyun olarak görülmektedir.

Hatırlanacak olursa Tablo 10_{A-B}'deki bulgulara ait sonuçlar, gösterilmiştir ki; Kız çocuklarının en çok oynadığı zihinsel oyun tipi "Sembolik" sosyal oyun tipi de "beraber" oyundur. Erkek çocukları için bu tercihler de "yapı-inşa" ve "paralel" oyundur. Çocukların (Tablo 10_{A-B}) özellikleriyle oyun köşelerinin, oynanan oyun tiplerine ait özellikleri (Tablo 18_{A-B}) burada düşünülerek yorum yapılabilir. Bu durumda, kız çocuklarının karakteristik oyun tipi olarak gözlenen "beraber" ve "yapı-inşa" oyununu (Tablo 10_{A-B}) oynamalarına fırsat veren, dramatizasyon köşelerinde oynamaları beklenen bir sonuçtur.

Aynı düşünceyle, erkek çocukların "paralel" ve "yapı-inşa" oyunlarını oynamalarına fırsat veren manipulatif oyun köşesinde oynaması da açıklanabilir.

Sear, Rau ve Alpert (1985); Mischel (1970); Fling ve Manosevitz (1972); Hurren ve Sutton Smith (1971); Rosenberg ve Sutton Smith (1964), çocukların oyunları sırasında tercih ettikleri favori oyuncaklarının, oyuna ayırdıkları sürenin ve oyun arkadaşlarının yaşının ve cinsiyetinin, çocuklar arasındaki cinsiyet farklılığına ait önemli mesajlar verdiğini belirtmektedirler (49,105).

Jane Connor ve Lisa Serbin (1977); Beverly Fagot (1974); Candaca Schau ve arkadaşları (1980), Shelia Fling ve Martin Manosevitz (1972), yaptıkları çalışmalarında, kız çocukların daha çok sembolik ilişkiler kurabilecekleri oyun materyallerini tercih ettiklerini (evcilik oyuncakları, giysiler, süsler bebek ve müzik aletleri gibi), erkek çocukların ise, daha çok yapısal ilişkiler kurabilecekleri blok, manipulatif oyuncaklarla, top, araba gibi fiziksel olarak güçlerini kullanabilecekleri oyuncaklarla oynadıklarını gözlemişlerdir (49,68,86,108).

Çocuklar, oynadıkları oyun köşesinde, sürekli kalmazlar, bu durum, çocuğun dikkat süresiyle ilgili olabileceği gibi, diğer köşede dikkati çekici cazip bir uyarıcının fark edilmesiyle de ilgili olabilir ya da çocuğun başka bir çocuk tarafından o köşeden uzaklaşması sağlanabilir. (Başka bir oyunu teklif etme, olumsuz güdüleyici davranışlar gibi) (27).

Bu araştırmada ise, sadece, çocuğun yaşıyla ilişkili olarak, bir oyun köşesinden diğerine geçiş durumu incelenmiştir.

Tablo 22'de yapılan KHI KARE analizi sonucu, geçiş durumlarının yaşlara göre farklılaştığı görülmektedir. Ancak bu farklılaşma, beş-altı yaşındaki çocuklar da, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Fakat, üç-dört yaşındaki çocuklarda geçiş durumu bakımından fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Bulunan bu

sonuçların, çocukların dikkat kontrolleriyle de ilişkili olabileceği düşünülerek, Tablo 23'deki bulguların da istatistiksel analizi yapılmıştır. Üç dört yaşındaki çocukların beş-altı yaşındaki çocuklara göre, dikkat kontrolü bakımından daha başarısız oldukları görülmüştür ($P < 0.05$). Fakat, üç ve dört yaşındaki çocuklar arasında, dikkat kontrolüyle ilgili fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Dikkat, çocuğun yaşıyla paralel bir gelişim göstermektedir (78). Tablo 22 ve Tablo 23'deki sonuçlar birbirini desteklemektedir. Bundan başka, üç yaşında olan çocukların okula yeni başlayan çocuklar olduğu da hatırlanacak olursa (Tablo 3), Köşelerden diğerine geçiş durumunun, daha sık gözlenmesi daha iyi anlaşılabilir.

Araştırmanın "Genel Bilgiler" bölümünde açıklandığı gibi, oyunun başlatılması ve sürdürülmesi, iletişim davranışları, paylaşma bölümü gibi sosyal iletişim davranışları ve materyalin kullanımıyla ilgili bazı koşulları gerektirmektedir. Bundan sonraki tartışma, bölümünde bu konular tartışılacaktır.

Tablo 24'de iletişim kurma davranışları bakımından yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Tablo 25 de de iletişim kurma davranışları bakımından cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Yaş ile iletişim davranışları arasında pozitif bir korelasyon vardır (40,60,62,65,79). İletişimin gelişiminde temel olan yaş faktörüdür. Bu nedenle, cinsiyet arasında iletişim kurma bakımından fark olmaması, aynı yaştaki kız ve erkek çocukların aynı gelişim düzeyinde olmalarından dolayı, benzer tepkileri gösterecekleri beklentisiyle desteklenebilir.

Tablo 26'da çocukların kurduğu iletişimin tipi bakımından yaşlar arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Tablo 27'de de iletişim tipi bakımından cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Garvey ve Hogan (1973) Piaget ve Inhelder, sözel iletişim tipinin çocuğun dil ve zihin kapasitesiyle ilgili olarak daha karmaşık yapılara ulaştığını belirtmektedirler. Bu ise, yaşla ortaya çıkan bir gelişimdir (19,40,62,65). Ancak sözel olmayan iletişim tipinin de çok önemli mesajlar verebileceği de unutulmamalıdır (62).

Bazı araştırmalarda da, kurulan iletişim tipinden ve iletişim miktarından çok iletişimin uygunluğunun yani, psikolojik yönünden (olumlu, olumsuz) önemi vurgulanmaktadır. Çünkü, iletişimin olumlu yönde olmasının, iletişimi güdüleyici olduğu, iletişimin olumsuz yönde olmasının da iletişime ket vurucu olduğu düşünülmektedir (54).

Tablo 28'de çocukların kurdukları iletişimin psikolojik yönü bakımından yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Kurulan iletişim davranışının uygunluğu, yaşın bir fonksiyonu olarak uyumlu bir artış göstermiştir.

Michael Lougee ve arkadaşları (1977, Michael Guralnick 1981), araştırmalarında aynı sonuçları bulmuşlardır (21,64).

Gözlemler sırasında, çocukların birlikte oldukları bütün çocuklarla iletişim kurmadıkları görülmüştür. Çocuk, beş çocuktan oluşan oyun grubunda oynarken, bu çocuklardan sadece biriyle ya da birkaçıyla iletişim kurup, diğerleriyle hiç ilgilenmiyebilir.

Çocukların birbirleriyle iletişim kurmalarında yaş ve cinsiyet etkili faktörlerdir.

Tablo 29'da iletişim kurulan çocukların yaşları bakımından, iletişim kuran çocukların yaşları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre, üç yaşındaki çocukların dışında, diğer yaş gruplarındaki çocuklar, kendi yaşlıları olan çocuklarla iletişim kurmayı tercih etmişlerdir. Üç yaşındaki çocuklar ise, dört yaşındaki çocuklarla daha fazla iletişim kurmuşlardır. Üç yaş çocuğu için gözlenen bu durum, üç yaş çocuğunun kendi yaşına ait fonksiyonunu tam olarak ayır- dedememesiyle ilgili olabilir.

Allen 1976); Cicirelli (1976); Harput (1970) çocukların sosyalizasyonunda yaşıt çocuklar iletişiminin önemi üzerinde durmaktadır (79).

Roff (1981); çocukların okul öncesi dönemde (%70)'inin aynı yaştaki çocuklarla oynamayı tercih ettiklerini gözlemiştir (79), bu araştırmacılar, yaşıtların birbirini tercih etme durumunu, aynı sosyal ve cinsiyet tipli davranışları göstermeleriyle açıklamaktadırlar. Benzer özellikler, çocukları biraraya getirmektedir(79).

Yine Tablo 29'daki bulgular, üç,dört yaşındaki çocukların beş,altı yaşındaki çocuklara göre yetişkinle daha fazla iletişim kurduklarını göstermektedir.

Shari Ellis (1981), çalışmasında küçük çocukların yetişkinlerle daha fazla iletişim kurduğunu, ve bu oranın bütün iletişim davranışlarınının % 55'i olduğunu belirtmektedir. Bu durum çok belirgin olarak yaşın ilerlemesiyle azalmıştır. On-Onbir yaşında çocuk yetişkin iletişimi % 6 oranındadır(79). Yukarıda belirtilen sonuçlar bu araştırma sonuçlarıyla birbirlerini desteklemektedir.

Tablo 30'da ise, iletişim kurulan çocukların cinsiyetleri bakımından, iletişim kuran çocuğun cinsiyeti arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre kız çocukları çoğunlukla kızlarla, erkek çocukları da çoğunlukla erkeklerle iletişim kurmuşlardır.

Harput ve Zook (1960); Rosenberg ve Sutton Smith (1959), Fouls ve Smith (1956), Ward (1969); Abel ve Şahinkaya (1962), Pitcher (1983); çocukların cinsel kimliklerine ait rolleri ayırdetme de bilinçlenmeleriyle, oyunlarında aynı cinsiyetli çocuklarla oynama tercihinde dominant düzeye geldiğini belirtmektedirler. Cinsiyet tipli arkadaş tercihi, ancak üç, dört yaşından sonra daha tutarlı bir tercih olarak görülmektedir (102,103,104,105,106,107).

Harput (1976); Jacklin ve Maccoby (1978); Mc Grew (1972); Singleton ve Asher (1977). Farklı yaşlardaki çocuklardan oluşan oyun grubundaki çocukların, aynı cinsiyetli çocuklarla oynamayı tercih ettiklerini gözlemişlerdir (79).

Aynı yaştaki çocukların birbirleriyle iletişim davranışlarının görülme sıklığındaki artış, çocukların sadece yaşitlarıyla birarada olabilecekleri düzenlemelerin yapılmasının gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Çocuklar yaşitlarıyla daha fazla iletişim kurmuş olabilirler ancak, bu, çocukların kendilerinden küçük ya da büyüklerle iletişim kurmadıklarını göstermez. Bu noktaya aydınlık getirmek için Tablo 31 düzenlenmiştir.

Tablo 31'de, çocuğun oyun oynadığı oyun grubunun yaş özelliğine göre, iletişim kurma davranışları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre; üç yaşındaki çocuklar, kendilerinden büyük çocuklarla oynarken, dört ve beş yaşındaki çocuklar, karma yaşlardaki çocuklardan oluşan grupta oynarken,

altı yaşındaki çocuklar da, yaşlılarıyla oynarken, daha fazla iletişim kurmuşlardır. Görüldüğü gibi, aynı koşullarda oynayan değişik yaş grubundaki çocuklar, bu koşullardan farklı şekillerde etkilenmektedirler.

Lewis ve Rosenblum (1975) farklı yaşlardaki çocukların birarada olmalarının, çocukların oyun davranışları üzerinde de etkili olduğunu , ve bu çocukların bu entegre grup içinde değişik fırsatları birbirlerine sağladıklarını belirtmektedirler (21,48,52) .

Tablo 32_{A-B}'den _ Tablo 35_{A-B}'ye kadar olan tablolarda çocukların değişik yaş gruplarındaki çocuklarla oynarken, oyun davranışlarındaki farklılaşma analiz edilmiştir. Beklenen frekansı 5'den küçük göz sayısı % 20 sınırını %25 ile aştığı için, bu tablolar için KHI-KARE yapılamamıştır (95). Sadece, oynanan oyun tiplerine göre yüzdeler alınmıştır.

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi, çocuklar arasında bireysel farklılıklar olsa da, aynı yaştaki çocukların oyun davranışlarının Karakteristik (tipik) özellikleri durağandır.

Aynı yaştaki çocuklardan oluşan bir oyun grubunda gözlenen oyun tiplerinin, çoğunlukla o yaşa özgü oyun tipleri olacağı düşünülebilir. Bunun aksine, değişik yaşlardaki çocukların oyun davranışları da farklı olacağından, karma yaştaki çocukların birarada bulunduğu durumda çocukların bir-

birlerine değişik oyun fırsatları sağlamaları sözkonusu olabilir, sadece küçük çocuklardan oluşan bir oyun grubuna bir tek büyük çocuğun girmesi bile, oyunun yönünü değiştirebilir (17). Büyük bir çocuk böyle bir grupta eğitimcinin rolünü üstlenerek, küçük çocuğu yönlendirebilir. Çalışmalar küçük çocukların ve özürlü çocukların yönlendirildiklerinde, oyun davranışlarında daha karmaşık örneklere raslanabileceğini göstermektedir (69,81,83,103).

Bu araştırma sonuçlarınının da bu düşünceleri doğruladığı görülmektedir. Üç. dört. beş yaşındaki çocuklar, "beraber" ve "kooperatif" oyun tercihlerini, kendilerinden büyük çocuklardan oluşan grupta ve karma yaşlardaki çocuklardan oluşan oyun gruplarında, daha fazla göstermişlerdir. Altı yaşındaki çocuklar ise, kendi yaşitlarından oluşan grupta daha fazla "beraber" ve "kooperatif" oyun örnekleri göstermişlerdir.

Yine, üç ve dört yaşındaki çocuklarda "yapı-inşa;" "sembolik" ve "eğitimsel" oyun tercihlerini, büyük ve karma grupta daha fazla göstermişlerdir. Beş ve altı yaşındaki çocuklar ise karma yaş grubunda ve yaşit çocuk grubunda daha fazla "yapı-inşa;" "sembolik" ve "eğitimsel" oyun oynamışlardır.

Thelen ve Kirkland (1976), Karma yaş gruplarınının bir arada bulunmasınının, her yaş grubundaki çocuklar için, farklı yönlerden zengin uyarıcıları içerdiğini belirtmektedirler. Böylece, çocuklar birbirlerini model alma

fırsatından yararlanabilmektedirler (64).

Shatz ve Gelman (1973), Karma yaş grubundaki çocukların değişik davranışlara uyum sağlama deneyimleri kazandıklarını belirtmektedirler (64).

Tablo 36'da kurulan iletişimin şekli bakımından, yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Beş-altı yaşındaki çocuklar, iletişimi başlatma, iletişimi karşılıklı olarak sürdürme sembolik konuşma, soru yönelme gibi iletişim şekillerini, üç, dört yaşındaki çocuklara göre daha sık kullanmışlardır.

Ellen Marcbach ve Thomas Yawkey (1980), Zihinsel ve Linguistik yetenekler ile oyun arasında önemli ilişkiler olduğunu belirtmektedir (11).

Piaget'de çocukların iletişim şekillerinin, düşünme yetenekleriyle paralel olarak geliştiğini belirtmektedir (65).

Tablo 37'de oyun materyallerinin kullanılma biçimleri bakımından, yaşlar arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğu görülmektedir ($P < 0.05$).

"Materyale saldırgan davranma" üç yaş grubunda, diğer yaşlara göre daha fazla gözlenmiştir. Bu durumun yaş ile azaldığı görülmektedir.

Judith Lainglois ve arkadaşları üç yaşındaki erkek çocukların, üç yaşındaki kız ve beş yaşındaki kız ve erkek çocuklarından daha fazla, materyale karşı saldırgan davranışlarını belirtmektedirler (74).

"Materyalin sembolik amaçlı kullanılması", "amaca yönelik kullanılması" yaşla bir artış göstermiştir.

Elder ve Pederson (1981), "Materyalin kullanılmasına ait ustalığın kazanılması, çocuğun gelişimiyle, dolayısıyla de yaşla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır" demektedirler (75).

Tablo 38'de ise, oyun sırasında işbirlikçi davranışların görülmesi bakımından, yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre, "paylaşma" "yardımlaşma", "işbirliği", "yönlendirme", "istekde bulunma" gibi olumlu sosyal davranışların yaşla arttığı, olumsuz sosyal davranışların da yaşla azaldığı görülmektedir.

Thomas Berndt (1981) yaş ve cinsiyetle ilişkili olarak, çocukların olumlu ve olumsuz sosyal iletişim davranışlarının farklılaşmasını incelemiştir. Araştırma sonuçları, yaşla olumlu sosyal davranışlarının arttığını, olumsuz sosyal davranışların da azaldığını göstermektedir (69).

Tablo 36, 37 ve 38'deki bulgular, çocuğun oyun davranışlarıyla ilgili gelişimiyle paralellik göstermektedir.

Sosyalleşme sürecinde çocuk, izole sosyal katılımdan, beraber ve kooperatif sosyal katılıma doğru izlenen adımlarla sosyalleşir. Çocuğun sosyalleşmesi sadece, fiziksel olarak diğer çocuklarla beraber olması demek değildir. Çocukları birarada tutan, aralarında kurdukları sosyal davranışlardır. Çocuklar arasında, iletişim kurulması, paylaşma, işbirliği gibi gibi olumlu sosyal davranışların kullanılması ve materyalin kullanımına ait repartuarın genişlemesi, çocukların oyun davranışlarındaki gelişmeyi simgeleyen özellikler olarak düşünülebilir.

Buraya kadar tartışılan bölümde normal gelişim gösteren çocukların oyunları üzerinde durulmuştur (Tablo 39- Tablo 48) arasında da Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarına ait bulguların tartışması yapılacaktır. Ancak araştırmanın ağırlık noktası normal çocukların oyunları olduğu için, Down Sendromlu çocuklarla ilgili olarak, daha genel boyutta tartışma sürdürülecektir.

Tablo 39'da, altı, dokuz yaşları arasındaki Down Sendromlu çocukların oynadığı zihinsel ve sosyal oyun türlerinin genel dağılımı yüzdeler ile gösterilmiştir.

Tablo 39'daki bulgulara göre, Down Sendromlu çocuklar tarafından en çok oynanan zihinsel oyun tipinin "yapı-inşa" oyunu olduğu, sosyal oyun tipinin de "paralel" oyun olduğu görülmektedir. Oyun dışı davranışlar ise, (% 35,92) oranıyla en fazla gözlenen durum olarak görülmektedir.

Michael Gruralnick (1981), dört altı yaşındaki normal ve gelişimsel geriliği olan çocukların en sık tercih ettikleri oyun tipinin "paralel", oyun olduğunu belirtmektedir. Normal çocuklar gözlem süresince oyun tipi ne olursa olsun daha çok oyun oynamışlardır. Özürlü grupta ise oyun dışı davranışlar daha çok görülmüştür. Özür derecesi daha ileri düzeyde olan çocuklarda oyun dışı davranışların görülme sıklığı artmıştır (21).

Yine Michael Guralnick ve Ellen Weinhouse (1984) yaptıkları çalışmalarında zeka özürlü grupta "oyun dışı davranışların" en sık gözlenen durumlar olduğunu ve bunu "izole", "paralel" oyunun izlediğini belirtmektedirler. Bu çalışma sonuçlarına göre, oyun dışı davranışlar tüm oyun davranışlarının (% 75)'ini oluşturmaktadır (48). Bu sonuçlar, yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla birbirini desteklemektedir.

Tablo 40 A-B'de oynanan zihinsel ve sosyal oyun tiplerinin yaşlara göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bu sonuçlara göre, "oyun dışı davranışların" yaşla azaldığı, bunun yanı sıra, "yapı-ınşa", "sembolik" ve "eğitimsel" oyunun yaşla daha fazla oynandığı gözlenmiştir. Funksiyonel oyunun oynanma sıklığında ve düzenli bir farklılaşma kaydedilmemiştir (Tablo 40_A).

Tablo 40_B'de de, "izole", "beraber" ve "Kooperatif" oyun tiplerinin oynanma sıklığı, yaş ile artış göstermiştir.

"Paralel"oyun ise, yaşla azalmıştır.

Tablo 41_a'da ise, Oynanan Zihinsel oyun tiplerinin cinsiyetlere göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır. ($P > 0.05$). Kız ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan zihinsel oyun tipi yapı-inşa oyunu olarak görülmektedir.

Jony Pass (1982), zeka özürlü çocukların oyunlarında, fazla iletişim davranışlarını gerektirmeyen "yapı-inşa" oyunlarını daha çok oynadıklarını belirtmektedir (17).

Tablo 42_B'de de oynanan Sosyal Oyun tiplerinin, cinsiyetlere göre dağılımı, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Kız çocukları ve erkek çocukları tarafından en çok oynanan oyun tipi "paralel"oyun olarak gözlenmiştir ve yine araştırma bulgularına göre "paralel"oyunun erkek çocukları tarafından, kızlardan daha fazla oynandığı görülmektedir. Kız çocukları da erkek çocuklarından daha fazla, "kooperatif;" "beraber"oyun oynamışlardır. Bu sonuçlar, normal gelişim gösteren çocuklar için elde edilen sonuçlarla birbirini desteklemektedir.

Tablo 42'de oynanan zihinsel ve sosyal oyun kombinasyonlarına ait yüzde dağılımı gösterilmiştir. En çok oynandığı gözlenen oyun Kombinasyonu "Kooperatif yapı-inşa" oyunudur.

Tablo 43'de de, okula başlama süresine göre, oynanan zihinsel ve sosyal oyun tipleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). "Yapı-inşa" oyunu, "sembolik" oyun ve "beraber" oyun, "kooperatif" oyun, okula başlama süresi, ondokuz aydan daha fazla olan grupta daha çok oynanmıştır. Bu sonuçlar, normal çocuklara ait sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Tablo 43'de gözlenen bu durum, okula başlama süresi ondokuz ay ve daha fazla olan gruptaki çocukların yaşlarıyla ilgili olarak yorumlanabilir (Tablo 4).

Tablo 44'de, oynanan oyun köşeleri bakımından yaşlar arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Altı yaş çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi "manipulatif oyun köşesidir". Yedi, sekiz ve dokuz yaşlarındaki çocuklar tarafından en çok oynanan oyun köşesi ise "dramatizasyon" köşeleridir. Köşe tercihinin yapılmaması durumunda da yaşla azaldığı görülmektedir.

Tablo 45'de ise, oynanan oyun köşeleri bakımından cinsiyetler arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre, kız çocuklarının en çok tercih ettiği oyun köşesi "dramatizasyon" köşeleridir. Erkek çocuklarının en çok tercih ettiği oyun köşesi ise "manipulatif" oyun köşeleridir. Bu sonuçlar, istatistiksel olarak bir karşılaştırma yapılması mümkün değilse de normal gelişim gösteren çocukların köşe tercihlerinin yaşla ve cinsiyetlere göre dağılımıyla paralellik göstermektedir.

Çocuk özüründe olsa kendi cinsiyetine ait rolünün bilincindeyse, cinsiyet tipli davranışlara ve tercihlere yönelmesi ümit edilebilir.

Tablo 46'da Down Sendromlu çocukların iletişim davranışlarının, yaşlara göre dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). İletişim kurma becerisi yaşla artan bir gelişim göstermektedir.

Tablo 47'de ise, kurulan iletişimin tipinin yaşlara göre dağılımı gösterilmiştir. İletişimin tipi bakımından yaşlar arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Sözel iletişim yaşla, artan bir oranla görülürken, sözel olmayan iletişim ve iletişim kurmama durumu yaşla azalmıştır.

Tablo 48'de de Kurulan iletişimin psikolojik yönünün yaşlara göre dağılımı istatistiksel olarak farklı bulunmuştur ($P < 0.05$)

Kurulan iletişimin uygunluğu yaşın fonksiyonu olarak, bir artış göstermektedir.

Michael Guralnick ve Ellen Weinhouse (1984); Takvim yaşları 39,5 ay olan normal gelişim gösteren çocuklarla, takvim yaşı 54,4 ay olan zeka özürü çocukları oyun ortamında gözlemişlerdir. Zeka özürü çocukların, normal çocuklara göre, birbirleriyle daha az iletişim kurduklarını ve bu iletişimin psikolojik yönünün çoğunlukla olumsuz olduğunu gözlemişlerdir. Bu durum zeka özürü çocuğun, sosyal ve zihinsel gelişim dü-

zeyiyle ilişkili olarak yorumlanmıştır. Ancak zeka özürlü grup içinde de zeka geriliğinin derecesine bağlı olarak oyun tercihi, iletişim sıklığı, ve niteliği değişebilmektedir (48).

Michael Guralnick (1981) dört altı yaşları arasındaki normal ve gelişimsel geriliği olan çocukların oyun gruplarındaki sosyal iletişim davranışlarını ve sosyal oyun tercihlerini inceledikleri çalışmasında, özürlü grubun iletişimin sıklığı ve niteliği bakımından normallere göre dezavantajlı olduklarını belirtmektedir (21).

Allen, Hart ve arkadaşları (1964). Buell ve arkadaşları (1968) ve Caponigri (1970) zeka özürlü çocukların sosyal davranışlarındaki eksikliğin, iyi organize edilmiş, sistemli entegrasyon gruplarına alınmalarıyla desteklenebileceğini, belirtmektedirler (103).

S O N U Ç

Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda, normal gelişim gösteren çocukların oynadıkları oyun tipleri, oyun köşeleri ve oyun materyalleri; yaşlara ve cinsiyetlere göre farklılık göstermiştir ($P < 0.05$). Araştırma bulgularına dayanarak elde edilen sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

Fonksiyonel, izole ve paralel oyun oynama, yaş ile azalırken; yapı-inşa, sembolik, beraber ve kooperatif oyun oynamada yaşın büyümesine paralel bir artış gözlenmiştir. Oyundışı davranışlarda da yaş ile uyumlu bir azalış gözlenmiştir ($P < 0.05$).

Sosyal ve zihinsel oyun tiplerinin oynanması bakımından, aynı yaştaki kız ve erkek çocukları arasında fark, bütün yaş gruplarında, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bu sonuçlara göre; kız çocukları "sembolik", "eğitimsel", "beraber" ve "kooperatif" oyunu daha çok, erkek çocukları da "fonksiyonel" - "yapı-inşa", "izole" ve "paralel" oyunu daha çok oynamışlardır.

Yine, okula başlama sürelerine göre çocukların oynadıkları oyun tipleri arasındaki fark da, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Okul yaşantısı daha az olan grupta, "izole"- "paralel"- "fonksiyonel" ve "yapı-inşa" oyunları daha çok oynanan oyun tipleri olarak görülürken, okul yaşantısı daha fazla olan grupta "beraber"-kooperatif"- "sembolik" oyunların daha çok oynandığı görülmüştür.

Kız çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi, "Dramatizasyon köşeleri", oyun materyalleri ise, "Evcilik oyuncakları" olarak bulunmuştur. Erkek çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi "Manipulatif Oyun Köşesi", oyun materyalleri ise, "Manipulatif Oyuncaklar" olarak bulunmuştur ($P < 0.05$).

En çok oynanan oyun köşesi ve oyun materyali, üç yaş grubunda "Manipulatif Oyun Köşesi" ve "Taşıtlar", dört ve beş yaş gruplarında "Manipulatif Oyun Köşesi" ve "Manipulatif oyuncaklar", altı yaş grubunda, "Blok Köşesi" ve "Blok-lar" olarak bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çocukların tercih ettikleri, oyun köşelerine göre, oynadıkları oyun tipleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Tercih edilen oyun materyallerinin kullanım biçimi bakımından, yaş grupları arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$). "Materyalin Sembolik amaçlı kullanılması", yaş ile artarken, "Materyale saldırgan davranma" ve "Materyali uygun olmayan biçimde kullanma" ya da "hiç kullanmama" yaş ile azalmıştır.

Kullanılan oyun materyallerine göre, iletişim kurma davranışları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

İletişim kurma (iletişim var ya da yok), kurulan iletişimin tipi (sözel ve sözel değil), iletişimin şekli

(başlatma, sürdürme, kendi kendine konuşma vb) ve iletişimin psikolojik yönü (olumlu-olumsuz) bakımından, yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Beş-altı yaşındaki çocuklar, üç - dört yaşındaki çocuklara göre, daha fazla iletişim kurmuşlardır. Sözel iletişim, olumlu iletişim yaş ile bir artış göstermiştir. Yine, büyük çocuklar, iletişimi başlatma, sürdürme, kendi kendine konuşma, sembolik konuşma gibi iletişim şekillerini daha sık kullanmışlardır.

İletişim kurma ve kurulan iletişimin tipi bakımından cinsiyetler arasındaki fark ise, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Çocukların kendi yaşlarına ve cinsiyetlerine göre, iletişim kurdukları, çocukların yaşları ve cinsiyetleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Üç yaş dışında dört-beş - altı yaşındaki çocuklar kendi yaşlarıyla daha fazla iletişim kurmayı tercih etmişlerdir. Yine, çocuklar, kendileriyle aynı cinsiyette olan çocuklarla iletişim kurmayı daha çok tercih etmişlerdir.

Oyun grubundaki diğer çocukların yaş özelliklerine göre (büyük, küçük, karma, yaşıt), çocuğun iletişim kurma davranışları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Çocuklar, karma yaş grubundayken ve kendilerinden büyük çocuklarla birarada oynarken, yaşlarıyla ya da kendilerinden küçüklerle birarada olduklarından daha fazla iletişim kurmuşlardır.

Diğer bir araştırma bulgusu, oyun grubundaki diğer çocukların yaş özelliklerinin çocuğun oynadığı oyun tipini etkilediği sonucunu vermiştir. Bu sonuçlara göre, küçük çocuklar kendilerinden büyüklerle ya da karma yaştaki çocuklarla oynarken, daha karmaşık yapılardaki oyun tiplerinde oyun oynadıkları görülmüştür.

Çocukların oyunları sırasında kullandıkları olumlu sosyal iletişim davranışlarının (paylaşma, işbölümü, yönlendirme vb) yaşın büyümesiyle arttığı olumsuz sosyal iletişim davranışlarının ise yaşın büyümesiyle azaldığı görülmüştür ($P < 0.05$).

Buraya kadar verilen sonuçlar, normal gelişim gösteren çocukların oyunlarına ait elde edilen sonuçlardır. Araştırmanın alt problemlerinden birini oluşturan Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarına ait sonuçlarda aşağıda sunulmuştur:

Serbest oyun saatinde, Down Sendromlu çocuklara ait en çok gözlenen durum "oyundışı davranışlar" olarak görülmüştür (% 35.92). En çok oynandığı gözlenen zihinsel oyun tipi ise, "yapı-inşa" (% 25.93), sosyal oyun tipi ise, "paralel" oyundur (% 22.96).

Oynanan oyun tipleri bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Yaş ile, "yapı-inşa", "sembolik", "eğitimsel", "beraber" ve "kooperatif" oyun oynama sıklığında bir artış görülmüş,

"paralel" oyun ve "oyundışı davranışlarda" da azalış görülmüştür. "Fonksiyonel" ve "izole" oyunun yaş grupları içinde düzenli bir değişimi kaydedilmemiştir.

Oynanan zihinsel oyun tiplerine göre cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($P > 0.05$). Fakat, sosyal oyun tiplerinin oynanması bakımından cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Down Sendromlu kız ve erkek çocuklar tarafından en çok oynanan oyun tipleri "yapı-inşa" ve "paralel" oyun olarak bulunmuştur.

Okula başlama sürelerine göre, oynanan oyun tipleri arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çocukların oynadıkları oyun köşeleri bakımından, yaş ve cinsiyetler arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Down Sendromlu kız çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi "Dramatizasyon Köşeleri", erkek çocuklarının en çok oynadığı oyun köşesi de "manipulatif oyun köşesi" olarak bulunmuştur.

Ençok tercih edilen oyun köşesi, altı yaşında "manipulatif oyun köşesi", yedi-sekiz - dokuz yaşlarında "dramatizasyon köşeleri" olarak bulunmuştur.

İletişim kurma, kurulan iletişimin tipi ve psikolojik yönü bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Sekiz-dokuz yaşındaki Down Sendromlu çocuklar, altı-yedi yaşındaki çocuklardan daha fazla iletişim kurmuşlardır ve kurulan iletişimin tipi çoğunlukla "sözel iletişim"dir. Psikolojik yönü ise "olumlu" dur.

Ö N E R İ L E R

Bu araştırma, normal gelişim gösteren çocuklarla, Down Sendromlu çocukların serbest oyun saatinde tercih ettikleri oyun tiplerini ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarını saptamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sonuçları Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarının, normal gelişim gösteren çocuklar kadar gelişmemiş olduğunu göstermektedir. Ancak, biz biliyoruz ki, özürlü çocuklar da kendi koşullarında en üst düzeye getirebilirler. "Entegrasyon" bu çocuklar için önemli bir fırsatın başlangıcı olarak düşünülebilir. Zeka özürlü çocuk, günlük yaşantısında, normal kardeşleri, anne ve babasıyla doğal bir entegrasyon içindedir. Bu nedenle, eğitim programlarında entegrasyon fırsatının sağlanması önemlidir.

Entegrasyon uygulaması sırasında, çocuklar, en önemli öğrenme stratejilerinden biri olan, "taklit" ve "model olma" ile, bilgi ve deneyimlerini zenginleştirebilirler. Tabi bu kazançlar, iyi organize edilmiş, planlı, amaçları aye belirlenmiş, entegrasyon uygulamaları için geçerlidir.

Bilgisizce yapılan entegrasyonun en az, özürlü çocuğun normallerden izole edilmesi kadar, hatalı olacağı unutulmalıdır.

Ancak, gerek ne mal gerek de zeka özürlü çocuğun oyun koşullarından en üst düzeyde yararlanabilmesi için, bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir.

Eğitimciler çocukların yaş, cinsiyet gelişim düzeyi, ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak;

a-) Uygun materyal seçimini,

b-) Çevre düzenlemesini,

c-) Eğitim Programlarını, hazırlamalıdır. Materyal ve çevre çocuğun oyuna katılımını güdülemektedir. Bu nedenle, belirli zamanlarda çevrenin değiştirilmesi ve yeni uyarıcılarla zenginleştirilmesi, çocukların ilgisini sürdürmek için yararlı olabilir. Eğitim programları da, çocukların günlük yaşam deneyimlerine aktif olarak katılabilmelerine fırsat verecek şekilde düzenlenmelidir. Oyun, çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır, bu nedenle, "oyun merkezli" eğitim programlarına ağırlık verilmesi, yararlı olacaktır.

Oyun merkezli eğitim programlarında çocuklar, deneme yanılma yolu ile aktif öğrenme deneyimleri kazanabilirler, değişik problem çözme stratejileri geliştirebilirler ve bu şekilde kendilerini ve çevrelerini keşfetmeye yönelik bilgilerini arttırabilirler.

Ancak, çocukların oyun koşullarından beklentiler doğrultusunda yararlanabilmesi için, eğitimcinin fonksiyonunun da belirlenmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar, çocuk merkezli eğitim programlarının aksine, eğitimcilerin aktif olarak katıldığı eğitim programlarında çocukların oynarken birbirleriyle daha az iletişim kurduklarını göstermektedir (30) Ancak, bu durum eğitimcinin, hiçbir şekilde çocukları yönlendirmemesi gerektiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Eğitimci, oyun materyalini seçemeyen, seçtiği oyuncakla oynamayı beceremeyen, gruba katılımda çekingen olan ya da oyun içinde olumsuz sosyal davranışları olan çocuk için yönlendirici olabilir. Ancak önce, çocuğun kendi problemine nasıl bir çözüm getirmeye çalıştığı gözlenmelidir. Çocuğun hiçbir girişiminin olmadığı durumda, eğitimci, çocuğu yaş, cinsiyet ve özelliklerine uygun tercih yapması için yönlendirebilir. Bu durumda, eğitimcinin sınıf içindeki fonksiyonu konusunda bilinçlendirilmesi önem kazanmaktadır. Eğitim metodolojisi, materyal seçimi, çevre düzenlemesi ve eğitim programlarının hazırlanması konusunda, üniversitelerde araştırmalar planlanıp yapılabilir. Ayrıca, hizmet içi eğitim programları ve Kitle iletişim araçlarından yararlanarak, eğitimciler ve aileler yönlendirilebilir.

Araştırma sonuçları, karma yaş grubundaki çocukların birlikte eğitim almasının iletişim ve oyun davranışlarında olumlu katkıları olduğunu göstermektedir. Karma yaş gruplarının birarada bulunması, çocukların birbirlerine değişik fırsatları sağlamasına neden olmaktadır.

Günümüzde, okulöncesi eğitim kurumlarında, aynı yaştaki çocuklardan oluşan gruplarda eğitim, daha yaygındır.

Bu konuda aileler de aşırı bir duyarlılık göstermektedirler ve çocuklarının aynı yaştaki diğer çocuklarla eğitim almasını istemektedirler. Ancak, eğitimciler ve aileler, karma yaş gruplarındaki çocukların bir arada eğitim almasının avantajları konusunda bilinçlendirilerek, yeni düzenlemelerin yapılmasına gidilebilir. Karma yaş grubunun birlikte eğitiminin avantajlarını somut olarak görebilmek için, pilot bir anaokulu seçilebilir ve bu çalışmadan alınacak sonuçlardan sonra, karma eğitim şekli yaygınlaştırılması için ilgili resmi makamlarla işbirliğine gidilebilir.

Çocukların yaşamında en önemli yeri dolduran oyun konusu çok geniş boyutlarda incelenebilecek birçok araştırmaya fırsat verebilir.

Örnek; Bu araştırmada farklı sosyoekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eşit sayıda olmaması, sosyoekonomik düzey ve oyun tercihleri arasında bir karşılaştırma yapılmasına fırsat vermemiştir. Farklı sosyoekonomik düzeylerden gelen ailelerin çocuklarının sahip oldukları sosyal uyarcıların sınırlılığı nedeniyle, oyun tercihlerinin farklılaştığını belirten dış kaynaklı araştırmalar vardır (51, 53 83). Bu konuda ülkemizde de çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Yine yapılan bu çalışmada zeka özürlü çocuk ve normal çocuk sayısı eşit olmadığı için, istatistiksel bir karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle, sosyoekonomik düzey

koşulları ve çocuk sayısı olarak eşitlenmiş koşullarda, normal ve zeka özürlü çocukların oyun tercihlerinin karşılaştırmasının yapılabilceği, araştırmalar planlanabilir.

Bundan başka, zeka özürlü çocukların, izole gruptayken (sadece özürlü çocuklardan oluşan grup) ve entegre gruptayken, (normal ve özürlü çocuklardan oluşan grup) oyun davranışlarının ve sosyal iletişim davranışlarının farklılaşmasını saptamak amacıyla da araştırmalar yapılabilir. Bu araştırma sonuçlarına göre, entegrasyon uygulaması için, uygun bir sistem geliştirilebilir.

Özetlenecek olursa; oyunu sadece çocukların hoşça vakit geçirecekleri bir etkinlik olarak düşünmek büyük bir hatadır. Çocukların, hayata, oyun koşullarında hazırlanmasının önemini savunarak, bu konuda daha çok araştırmaların yapılmasını desteklemekteyiz.

Ö Z E T

Bu araştırma, normal gelişim gösteren çocuklarla, Down Sendromlu çocukların oynadıkları oyun tiplerini ve oyun içindeki sosyal iletişim davranışlarını saptamak amacıyla yapılmıştır.

Okulöncesi çocuğun eğitiminde en zengin uyarıcıları içeren "oyun" konusunda, ülkemizde yapılmış hiçbir araştırma bulunmamıştır. Bu nedenle, konuya ışık tutması ve yeni araştırmaların yapılmasına dikkat çekilmesi amacıyla bu araştırma planlanmıştır.

Örneklem grubunu oluşturan normal gelişim gösteren çocuk sayısı 35, Down Sendromlu çocuk sayısı ise 10'dur. İki grubu oluşturan çocuk sayısının eşit olmaması nedeniyle, istatistiksel bir karşılaştırma yapılmamıştır. Down Sendromlu çocuklara ait bulguların, konuya sadece genel bir yorum getirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada veriler "sürekli gözlem kodu" yöntemiyle toplanmıştır. Gözlemler, serbest oyun saatinde, otuz saniyelik zaman dilimlerinde, yirmi saniyelik aralıklarla, beş dakikalık süreyle gözlenmiştir. Her çocuk için 45 dakikalık gözlem bilgisi kaydedilmiştir. Gözlemler, aynı anda iki uzman eğitimci tarafından toplanmıştır. Gözlemler arasındaki güvenilirliğin istatistiksel olarak sağlanmasından sonra, istatistiksel analizler yapılmıştır. Verilerin analizinde "çok

gözlü düzenlerde "Khi-Kare" istatistiksel yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, Khi-Kare yapılamayan durumlarda da "yüzde" istatistiksel yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına dayanarak elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Sonuçlar, çocukların zihin ve sosyal yeterliliğiyle ilgili olarak, oyun tercihlerinin ve oyun içindeki iletişim davranışlarının farklılaştığını göstermektedir.

Oynanan oyun tipleri bakımından, yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

"Fonksiyonel" "İzole" ve "Paralel" oyun, üç-dört yaşındaki çocuklar tarafından, daha çok oynanan oyun tipleri olarak görülmüştür. Bunun yanısıra, yapı-inşa-"sembolik" "beraber" ve "kooperatif" oyun da beş-altı yaşındaki çocuklar tarafından daha çok oynanan oyun tipleri olarak görülmüştür.

Oynanan oyun tipleri bakımından, aynı yaşta kız ve erkek çocukları arasındaki fark, bütün yaş gruplarında istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). En çok oynanan oyun tipi, kız çocuklarında "sembolik", "eğitimsel", "beraber" ve "Kooperatif" oyun; erkek çocuklarında ise, "fonksiyonel", "yapı-inşa", "izole" ve "paralel" oyun olarak bulunmuştur.

Çocukların oynadıkları oyun tiplerinin, okula başlama sürelerine göre dağılımı, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Okul yaşantısı daha az olan çocuklar

daha basit oyunları, okul yaşantısı daha fazla olan çocuklar ise, daha karmaşık yapılardaki oyunları oynamışlardır. Ancak, bu durum, sadece okula başlama süresiyle ilgili olarak ortaya çıkmamakta, çocuğun yaşı da okula başlama süresine göre, oynadığı oyun tipini etkilemektedir.

Çocukların tercih ettikleri oyun materyalleri ve oyun köşeleri bakımından, yaş ve cinsiyetler arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Kız çocukları "dramatizasyon" köşesinde ve "evcilik oyuncaklarıyla" erkek çocukları da "manipulatif" oyun köşesinde "manipulatif oyuncaklarla" daha çok oynamışlardır.

Çocukların tercih ettikleri, oyun köşelerine göre, oynadıkları oyun tipleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bulgulara, göre, dramatizasyon köşelerinde oynanan oyun tiplerinin çoğunlukla, "sembolik" ve "Beraber oyun"; manipulatif oyun köşesinde oynanan oyun tiplerinin ise, "yapı-inşa" ve "paralel" oyun olduğu anlaşılmaktadır.

Kullanılan oyun materyallerine göre, iletişim kurma davranışları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Bulgulara göre "evcilik oyuncaklarının", "blokların" daha fazla iletişim davranışlarının kullanılmasını zorunlu kıldığını, "manipulatif oyuncakların" daha az iletişim davranışlarının kullanılmasını zorunlu kıldığını göstermektedir.

Tercih edilen oyun materyallerinin kullanım biçimi bakımından, yaş grupları arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Beş-Altı yaşlarındaki çocuklar materyalin "Sembolik amaçlı" kullanılmasında ve "amacına uygun" şekilde kullanılmasında üç, dört yaşındaki çocuklara göre daha başarılı olmuşlardır.

Çocukların oyunları sırasında; iletişim kurma davranışları, kurdukları iletişimin tipi, şekli ve psikolojik yönü bakımından, yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

İletişim kurma ve kurulan iletişimin tipi bakımından cinsiyetler arasındaki fark ise, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Çocukların kendi yaşlarına ve cinsiyetlerine göre, iletişim kurdukları, çocukların yaşları ve cinsiyetleri arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Üç Yaşın dışında, dört-beş-altı yaşındaki çocuklar kendi yaşlılarıyla daha fazla iletişim kurmuşlardır. Yine, çocuklar, kendileriyle aynı cinsiyette olan çocuklarla iletişim kurmayı tercih etmişlerdir.

Çocuğun iletişim kurma davranışlarının, oyun grubundaki diğer çocukların yaşlarına göre dağılımı, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Yine, yapılan istatistiksel analizler sonunda, çocuğun oynadığı oyun tipinin, oyun

rubundaki diğer çocukların yaş özelliklerinden etkilendiği görülmüştür. Çocuklar kendilerinden büyüklerle ya da karma yaştakilerle oynarken, yaşlarının özelliği olan oyun tipinden daha ileri düzeyde olan oyun tiplerinde oynayabilmişlerdir. Ve iletişim davranışlarında da bu koşullarda bir artış gözlenmiştir.

Çocukların oyunları sırasında, paylaşma, yardımlaşma işbirliği gibi, sosyal iletişim davranışlarının görülmesi bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$). Olumlu Sosyal iletişim davranışları beş-altı yaş gruplarında daha fazla gözlenmiştir.

Araştırmada normal gelişim gösteren çocuklardan başka, Down Sendromlu çocukların oyunlarının incelenmesi ve alt problemleri olarak belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler, Down Sendromlu çocukların serbest oyun saatinde oyun oynamak yerine oyundışı davranışlara daha çok yöneldiklerini göstermektedir.

Istatistiksel analiz sonuçları, Down Sendromlu çocukların oynadıkları oyun tipleri bakımından, yaşlar arasındaki farkın, istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermiştir ($P < 0.05$). Bulgular, yaş ile daha karmaşık oyunların oynanma sıklığının arttığını göstermiştir.

Cinsiyetlere göre oynanan zihinsel oyun tipleri bakımından, fark istatistiksel olarak, önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Sosyal oyun tiplerinin oynanması bakımından ise, cinsiyetin etkili olmadığı istatistiksel olarak saptanmıştır ($P > 0.05$) Down Sendromlu kız ve erkek çocuklarında, en çok oynanan oyun tipleri "yap-inşa" ve "paralel" oyun olarak görülmüştür.

Okula başlama süresinin çocukların oynadıkları oyun tipleri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır ($P < 0.05$). Okula başlama süresi, bu çocukların eğitime başladıkları süreyi de yansıttığından, daha fazla eğitim almış çocukların, daha karmaşık oyun oynayabileceği düşünülebilir.

Down Sendromlu çocukların oynadıkları oyun köşeleri bakımından, yaş ve cinsiyetler arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. ($P < 0.05$). Kızların en çok oynadığı oyun köşesi "dramatizasyon köşeleri", erkeklerin ise "manipulatif oyun köşesi" olarak bulunmuştur. Küçük çocuklarda "manipulatif oyun köşesi" büyük çocuklarda da "dramatizasyon köşeleri" daha çok tercih edilen köşeler olarak görülmektedir.

İletişim kurma, kurulan iletişimin tipi ve psikolojik yönü bakımından yaş grupları arasındaki fark, istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($P < 0.05$).

Bütün bu sonuçlar, Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarında gelişimsel bir düzenin olduğunu, ancak bu gelişimin normal çocuklar kadar hızlı olmadığını göstermektedir. İkiçocuk grubu arasında, istatistiksel bir karşılaştırma yapılsa da, araştırma sonuçları, Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarının, normaller kadar gelişmemiş olduğunu göstermektedir. Çünkü araştırma sonuçları, Down Sendromlu çocukların, daha büyük olmalarına rağmen, üç-altı yaşındaki normal

çocuklarla benzer özellikleri olduğunu göstermektedir.

Yapılacak iyi bir rehberlikle (materyal seçimi, çevre düzenlenmesi, eğitimcinin yönlendirmesi, oyun gruplarının oluşturulması, eğitim programlarının hazırlanması) normal ve Down Sendromlu çocukların oyun davranışlarının daha ileri düzeye getirilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- GÜVENÇ, Bozkurt. TRT'nin Çocuk Yayınları Semineri.Antalya Ekim 1979.
- 2- LYTTON, Hugh. Creativity and Education London. 1971.
- 3- FİŞEK, G.O; YILDIRIM, Ş.M. Çocuk Gelişimi. Türkiye'de Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Projesi. 1.Baskı. M.E.Basımevi, İstanbul 1983.
- 4- PIERS, W.Maria. Play and Development W.W. Norton Company Inc. NewYork 1972.
- 5- HARTLEY, E.Ruth; FRANK,K. Lawrence; Goldenson, M.Robert. Understanding Children's Play. Colombia University Press, NewYork 1952.
- 6- YÖRÜKOĞLU, Atalay. Çocuk Ruh Sağlığı Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 24.Baskı, Ankara, 1979.
- 7- MITCHELL, Elmer; MASON, Bernard. The Theory of Play. Barnes and Company. NewYork, 1937.
- 8- MEDINNUS, R. Gener. Child Study and Observation Guide John Wiley and Sons, Inc. 1976.
- 9- ELLIS, M.J. Why People Play. Prentice-Hall.Inc. Newjersey 1973.
- 10- REILLY, Mary. Play as Exploratory Learning. Sage Publications, Beverly Hills, London 1974.
- 11- YAWKEY, T.D; SILVERN, S.T. Çocuğun Okul ve Aile Çevresinde Yaşamboyu Sürece Olarak Oyun. Çeviren Mehmet Özyürek. Ankara Üniversitesi Eğt.Fak.Dergisi Ankara 1980.
- 12- YAVUZER, Haluk. Çocuk Psikolojisi I. Duygusal ve Toplumsal Gelişimi. İstanbul Ün.v.Edb.Fak. Basımevi. 1982.

- 13- BARRY, J. Piaget's Theory of Cognitive Development. Second Ed. Longman NewYork, 1979.
- 14- HERRON, R. Child's play. NewYork, 1971.
- 15- DAMON, William. The Social World Of The Child. Jossey, Bass Publishers. SanFrancisco, Washington, London 1979.
- 16- PARKE, D. Ross. Readings in Social Development. Winston, USA. 1969.
- 17- PETERSON, L. Nancy; HARALICK, Gold John. Integration of Handicapped and Nonhandicapped Preschoolers: An Analysis of Play Behavior And Social Interaction. EDUCATION AND TRAINING OF THE MENTALLY PETARDED. October, 235-245 1977.
- 18- PIAGET, Jean. Play, Dreams And Imitation Inchild hood. NewYork, Norton 1962
- 19- HIGGINBOTHAM, D. Jeffery; BAKER, M. Barbara; NEILL, D. Robert. Assessing the Social Participation And Cognitive Play Abilities Of Hearing-Impaired Preschoolers THE VOLTA REVIEW September 261-271. 1980.
- 20- RUBIN, H. Kenneth. MAIONI, L. Terrence. HDRNUNG. Margeret. Free Play Behavior in Middle And Lover Class Preschoolers: Parten And Piaget Revisited. CHILDDVELOPMENT Vol 47, 414-419, 1976
- 21- GURALNICK, J. Michael. The Social Behavior of Preschool Children At Different Developmental Levels: Effects of Group Composition. J.OF. EXPERIMENTAL CHILD PSYCHOLOGY. Vol 31, 115-130, 1981.
- 22- GURALNICK, J. Michael; WEINHOUSE, Ellen. Childchild Social Interactions: An Analysis Of Assesment Instruments For Young Childen. EXCEPTIONAL CHILDREN Vol 50, No.3, Nowember 268-271. 1983

- 23- KOHN, M. ROSMAN, B.L. Relationship of Preschool Social-Emotional Functioning to Later Intellectual Achievement. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, Vol 6, 445-452, 1972
- 24- ISSAACS. Susan. Social Development In Young Children. London, 1967.
- 25- ROGER, Bakeman. BROWNLEE, R. John. The Strategic Use Of Parallel Play: A Sequential Analysis. CHILD DEVELOPMENT Vol 51.873-878. 1980.
- 26- JOHNSON, E. James. ERSHLER, Joan. BELL Collean. Play Behavior in Discovery Based and a Formal Education Preschool Program. CHILD DEVELOPMENT Vol. 51.271-274, 1980
- 27- FAGOT, I. Beverly. PATTERSON, R. Greald. An In Vivo Analysis Of Reinforcing Contingencies For Sex-Role Behavior in The Preschool Child. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol. 1, No.5, 563-568, 1969.
- 28- BUELL, J; STODDARD, P; HARRIS, F.R; BAER, D.M. Collateral Social Development Accompanying Reinforcement of Outdoor Play in Preschool Child. J.OF APPLIED BEHAVIOR ANALYSIS Vol.1 167-173, 1968.
- 29- SHORES, E. Richard. HESTER, Peggy. STRAIN, S. Philip. The Effects of Amount and Type Of Teacher-Child Interaction On Child-Child Interaction During Free Play. PSYCHOLOGY IN THE SCHOOLS, Vol 13, No.2, April, 1976.
- 30- CARPENTER, C. Jan. STEIN, H. Aletha. Activity Structure and Sex Typed Behavior in Preschool Children. CHILD DEVELOPMENT Vol 51, 862-872, 1980.
- 31- ENSLEIN, P. John; FEIN, G. Greta. Temporal and Cross-Situational Stability of Children's Social and play Behavior. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 17, No.6, 760-761. 1981.

- 32- HENNISSY, T.P; DAVID, R.L. Developing a Social Interaction Teaching Program For Young Handicapped Children. EXCEPTIONAL CHILDREN Vol 50. 1983.
- 33- PEDERSEN, F.A; WENDER, P.H. Early Social Correlates of Cognitive Functioning in Six-Year-old Boys. CHILD DEVELOPMENT Vol 38, 185-193, 1968.
- 34- ŞEMİN, Refia. Çocuk ve Gençlik Psikolojisi İstanbul Ün.Edb.Fak. Yay. 1614 İstanbul 1982.
- 35- FENSON, L; KAGAN, J. KEARSLEY, B.Pichard. ZELAZO, R. Philip. The Developmental Progression of Manipulative Play in the First Twoyears. CHILD DEVELOPMENT Vol 47, 232-236, 1976.
- 36- HILLSDALE, J.H.Harvey. Cognition, Social Behavior and The Environment Lawrence Erlbaum Assoc. 1981.
- 37- NEWSON, John. Toy and Playthings in Development and Remediation.1979.
- 38- PIAGET, J. The Child and Reality Grossman Publishers, NewYork 1973.
- 39- KÖNG, Karl. The First Three Years Of The Child. Anthroposophic Press, Inc. NewYork. 1969.
- 40- SCHIEFELBUSCH, L. Richard. Cognition to Language. University Park Press, Baltimore, 1980.
- 41- FEIN, G.B. A Transformational Analysis of Pretending. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 11, 291-296, 1975
- 42- ASHER, S.R.; GOTTMAN, J.M. The Development of Children's Friendships Combridge Unv. 1981
- 43- ELDER, J.L. PEDERSON, D.R. Preschool Children's Use of Object in Symbolic Play. CHILD DEVELOPMENT Vol 49, 500-504. 1978.

- 44- SINGER, L. Jerome. The Child's World of Make Believe. Academic Press. New York And London. 1973.
- 45- MUSSEN.H. Paul. Manual of Child Psychology Vol 1, 3. Ed. John Wiley and Sons Inc. 1970
- 46- MOORE, V.Nancy. EVERTSON, M. Carolyn. BROPHY, E.Jere. Solitary Play: Som Functional Reconsiderations. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 10, No.8, 830-834. 1974
- 47- PARTEN, M.B. Social Participation Among Pre-School Children. J.Of ABN RMAL AND SOCIAL PSYCHOLOGY Vol 27, 243-269, 1932.
- 48- GURALNICK, J. Michael. WEINHOUSE, Ellen. Pear-Related Social Interactions of Developmentally Delayed Young Children: Development and Characteristics. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 20, No. 5, 815-827. 1984.
- 49- FLING, Sheila. MANOSEVITZ, Martin, Sex Typing in Nursery School Children's Play Interests. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY , Vol 17, No.2, 146-152, 1972
- 50- MCCANDLESS, B. HOYT, J. Sex Ethnicity and Play Preferences of Preschool Children. J.Of. ABNORMAL AND SOCIAL PSYCHOLOGY Vol. 62, 683-685, 1961.
- 51- FEITELSON, D. ROSS, G. The Neglected Factor: Play. HUMAN DEVELOPMENT Vol 16, 202-223, 1973.
- 52- HUSTON, STEIN, Aletha; LYNETTE, Friedrich. The Relation of Classroom Structure to Social Behavior, Imaginative Play and Self-Regulation of Economically Disadvantaged Children CHILD DEVELOPMENT Vol 48, 908-916, 1977.
- 53- ROSEN, C. The Effects of Sociodramatic Play on Problem-Solving Behavior Among Culturally Disadvantaged Preschool Children. CHILD DEVELOPMENT Vol 45, 920-927, 1974.

- 54- DUNLOP, H. Kathleen; STONEMAN, Zolinda; CANTRELL L. Marry. Social Interaction of Exceptional and Other Children in a Mainstreamed Preschool Children. EXCEPTIONAL CHILDREN Vol 47, No.2, 132-141. 1980.
- 55- POWELL, Hennessy; LINDEMAN, P. David. Developing a Social Interaction Teaching Program for Young Handicapped Children. EXCEPTIONAL CHILDREN Vol 50, No.1, September, 1983.
- 56- DUNN, Tudy. Siblings Relationships in Early Childhood: CHILD DEVELOPMENT Vol 54, 1983.
- 57- BROWN, D.C. Sex Role Preference in Young Children. PSYCHOLOGICAL MONOGRAPHS Vol 70, Whole 14, No. 421, 1956.
- 58- FIELD, T; ROSEMAN, S; DESTEFANO, L; KOEWLER, J.H. Play Behavior of Handicapped Preschool Children in The Presence and Absence of Nonhandicapped Peers. J.OF APPLIED DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, Vol 2, 49-58. 1981.
- 59- ALDIS, Dwen. Play Fighting NewYork 1975.
- 60-WHIRTER, Mc.Jeffries; ACAR. V. Nilüfer. Çocukla İletişim: Öğretme, Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı. Ankara 1984.
- 61- MORGAN, T. Clifford. Psikolojiye Giriş Kitabı Hacettepe Üniv. Psikoloji Böl. Yay. No. 1. Ankara 1982.
- 62- TOUGHT, John. Listening to Children Talking Word. Lock. 1976.
- 63- RAPH, B. Jane. THOMAS, Alexander. M.D, CHESS, Stella. M.D.KORN, J.Sam. The Influence of Nursery School on Social Interaction AMERICAN ORTHOPSYCHIATRIC
- 64- LOUGEE, D. Michael. GRUENEICH, Royal. HARPUT W. Willard. Social Interaction in Same and Mixed Age Dyads of Preschool Children. CHILD DEVELOPMENT Vol 48, 1353-1361. 1977.

- 65- PIAGET, Jean. The Language And Thought Of The Child. Printed in Great Britain by Latimer Trend Colmt. Whitstable, 1959
- 66- SPRINTHALL, C. Richard; SPRINTHALL A. Norman. Educational Psychology A. Developmental Approach . Second Ed. Inc. Philippines Copy-right, 1977.
- 67- ALICIA, F. Lieberman. Preschoolers' Competence With a Peer: Relations With Attachment and Peer Experience. CHILD DEVELOPMENT Vol 48, 1277-1287. 1977.
- 68- SCHAU, G. Candace. KAHN, Lynne. DIEPOLD, H. John CHERRY, Frances. The Relationships of Parental Expectations and Preschool Sex typed by Play Behavior. CHILD DEVELOPMENT, Vol 51, 266-270, 1980
- 69- BERNDT, J. Thomas, Age Changes and Changes Overtime in Prosocial Intentions and Behavior Between Friend. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol, No.4, 408-416. 1981.
- 70- HENDRICKSON, Jom. STRAIN, S. Philip. TAEMBLAY, Ann. SHORES, Richard. Relationship Between Toy and Material Use And The Accurrence of Social Interactive Behaviors by Normally Developing Preschool Children. PSYCHOLOGY IN SCHOOLS. Vol 18, No.4, 500-504, October, 1981.
- 71- EVELYN, Pitcher. Boys and Girls at Play Development of Sex Roles NewYork, 1983.
- 72- DELUCIA, L.A. The Toy Prefence Test: A. Measure of Sex-Role Indentification. CHILD DEVELOPMENT Vol 34, 107-117, 1963.
- 73- BENJAMIN H. Age and Sex Differences Inthe Toy Prefences of Young Children. J.OF GENETIC PSYCHOLOGY Vol 41, 417-429, 1932.

- 74- LANGLOIS, Judith. GOTTFRIED, W. Nathan. SEAY Bill. *The Influence of Sex Of Peer On The Social Behavior Of Preschool Children*. Vol 8, No.1 93-98, 1973.
- 75- PEDERSON, R. David. GREEN. R. Anne. ELDER J.Joy. *The Role of Achon In the Development of Pretend Play in Young Children* DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY, Vol 17, No. 6, 756-759, 1981.
- 76- JENNINGS, D. Kay. *People Versus Object Drientation, Social behavior and intellectual Abilities in Preschool Children*. CHILD DEVELOPMENT, Vol 11, No.4, 511-519, 1975.
- 77- MUSTE, J. SHARPE D. *Some Influential Factors in The Determination of Aggressive Behavior In Preschool Children*. CHILD DEVELOPMENT Vol. 18, 11-28 - 1947.
- 78- COOPER Jean. Moodley Molley, REYNELL Joan. Helping Language Development Adevelopmental Programme for Children With Early Language Handicaps, 1981.
- 79- ELLIS, Shari. *Age Segregation in Children Social Interactions*. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 17, No.4, 399-407, 1981.
- 80- MC.DERMOTT, Elizabeth. *Free Play Apleasurable Learning Experience* VOLTA REVIEW Vol. 72, h970.
- 81- CHARLES WORTH, R. HARPUT, W. *Positive Social Reinforcement In The Nursery School Peer Group*. CHILD DEVELOPMENT Vol.38, 993-1002, 1967.
- 82- ALLEN, V. FELDMAN, R.S. *Learning Through Tutoring: Low-Achieving Children As Tutors*. J.OF EXPERIMENTAL EDUCATION Vol.42 1-5, 1973.
- 83- FEITELSON, D. WEINTRAUB, S. MICHAELI, O, *Social Interactions In Heterogeneous Preschools in Israil*. CHILD DEVELOPMENT Vol. 43, 1249-1259, 1972.

- 84- HEGELER, Sten. Choosing Toys For Children Tavistock Pub-1963.
- 85- CARLSON, W. Bernice; CINGLEND.R.David. Play Activities For The Retarded Child. Abingdon Press. NewYork, 1961.
- 86- FAGOT, . Beverly. Sex Differences in Toddlers' Behavior and Parental Reaction. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol.10, No.4, 554-558, 1974.
- 87- Beck. A.C ve ark. Teaching Retarded Preschoolers to Initiate thè Free Play Behavior of Nonretarded Classmates: Trained and Genelized Effects. THE J.OF SPECIAL EDUCATION Vol 12, 1978.
- 88- GRUNEBAUM, Hennry. Mentally ill Mothers and Their Children. Chicago Univ.Of Chicago 1975.
- 89- HAROLD, D. LOUR. The Mentally Retarded Child And His Familiy. 1973.
- 90- STRAIN, Phillip. Increasing Social Play of Severaly Retarded Preschoolers With Socio-Dramatic Activities, MENTAL RETARDATION December, 1975.
- 91- BARNES, K. Preschool Play Norms: Areplication. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol.5, 99-103, 1971
- 92- TRESJEN, R. Helen. Children's Social Behavior in a Korean Preschool. J.OF KOREAN HOME ECONOMICS (Abstract). Vol 17 No.3, 71-84, 1979.
- 93- GURALNICK, J. Michael. Social Interactions Among Preschool Children EXCEPTIONAL CHILDREN Vol.46, 248-253, 1980.
- 94- BRONSON. W.C. Competence and Growth of Personality. University of California at Berkeley, 1972
- 95- SÜMBÜLOĞLU, Kadir. Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik Çağ Matbaası. Ankara, 1978.

- 96- Denver Gelişimsel Tarama Testi.
- 97- Seattle Performans Ölçeği.
- 98- Peabody Vocabulary Testi.
- 99- TIZARD, B. PHILPS, J. And PLEWIS, I. Play in Preschool centres.II.
Effects on play of The Social Class and Of The Educational Orientation of the Centre. J.OF CHILD PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY Vol. 17, 265-274, 1976.
- 100- SMITH, K. Peter. Alongitudinal Study of Social Participation in Preschood Children: Solitary and Parallel Play Re-examined. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY. Vol 14, No.5, 517-523, 1978.
- 101- RABBAN, M. Sex- Role Indendification in Young Children in Two Diverse Social Gr ups. GENETIC PSYCHOLOGY MONOGRAPHS, Vol.42, 81-85, 1950.
- 102- ABEL, H. ŞAHİNKAYA, R. Emergence of Sex and Race Friendship Preferences CHILD DEVELOPMENT, Vol.33, 939-943, 1962
- 103- ALLEN, K.E. HART, B.M. BUELL, S.J. HARRIS F.R. WOLF, M.M. Effects Of Social Reinforcement On Isolate Behavior of a Nursery School Child. CHILD DEVELOPMENT Vol 35, 511-518, 1964.
- 104- HARPUT, W; ZOOC,E.A. Sex- Role Preferences in The Three and Four - Year old Children. J.OF CONSULTING PSYCHOLOGY Vol.24, 420-426, 1960.
- 105- ROSENBERG, B. G; SUTTON-SMITH, B. The Measure ment of Masculinity and Feminity in Children. CHILD DEVELOPMENT Vol.30, 373- 380, 1959.
- 106- WARD, W.D. Process of Sex-Role Development. DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY Vol 1, 1963-1968, 1969.

107- FAULS, I.B. SMITH, W.D. Sex-Role Learning in 5 Year-olds. J.OF
GENETIC PSYCHOLOGY Vol 89, 105-117, 1956.

108- CONNOR, M. Jane. SERBIN, A, Lisa. Behaviorally Based Masculine and
Feminine Activity Preference Scales For Preschoolers: Corre-
lates With Other Classroom Behavior and Cognitive Test.
CHILD DEVELOPMENT Vol. 48, 1411-1416, 1977.

